

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร
อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ภัทรา ทิพย์ภาระ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชนบทศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร

อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

.....

นางสาวภัทรา ทิพย์ภาระ

ผู้วิจัย

.....

อาจารย์จิตชยางค์ ยมาภัย, คค.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....

อาจารย์อิสระ ชูศรี, ปร.ค.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D.

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์, ศศ.ค.

ประธานหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางชุมชนใน

อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชนบทศึกษา)

วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

.....

นางสาวภัทรา ทิพย์ภาระ

ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์เรืองเดช ปิ่นเชื่อนจัตย์,

พธ.บ., M.A., Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์อิสระ ชูศรี, ปร.ค.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์ชิตชยางค์ ยมาภัย, คด.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอ็มพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D.

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์ดวงพร คำบุญวัฒน์,

M.A.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงมิได้ หากไม่ได้รับความกรุณาจาก อ.ดร.ชิตชยางค์ ยมาภัย ที่เป็นทั้งครูและรุ่นพี่สาขาพัฒนาชนบทศึกษาผู้สั่งสอนวิชาความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดในการดำเนินชีวิตที่กว้างขึ้น และสามารถทำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อ.ดร.เรืองเดช ปั้นเขื่อนขัตติย์ อ.ดร.อิสระ ชูศรี อ.พฐุ คุศรีพิทักษ์ ผศ.พรทิพย์ อุกุภรัตน์ ผศ.อภิญาญา บัวสรวง ผศ.เรณู เหมือนจันทร์เชย ตลอดจนอาจารย์และบุคลากรทุกท่านในสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ความรู้ คำแนะนำแก่ผู้วิจัยตลอดการเรียนรวมทั้ง ผศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ และอ.สุณี กำนวลศิลป์ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรีที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดการทำวิทยานิพนธ์และชาวบ้านบางขุนไทรที่ให้ข้อมูล ความเมตตา แก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

การเรียนปริญญาโทนี้ ได้สอนให้ผู้วิจัยรู้จักคำว่า มิตรภาพและกำลังใจ ที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่น้องเพื่อนพัฒนาชนบทและเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน “ป้าอ้อด พี่ปู้ พี่นุ่น พี่ป้อ พี่พงษ์ พี่ลัด จีบจำ ต้น พี่เปา นิ พี่แอม พี่แชมป์และขลุ่ย” สำหรับความรัก ความเข้าใจในตัวผู้วิจัยตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยสามารถลุกขึ้นสู้กับอุปสรรคต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์และการมีชีวิตตลอดเวลาที่ผ่านมาและขอบคุณมิตรภาพที่ยิ่งใหญ่จากพี่น้องพี่อ้อย พี่สรรร พี่ซ่าง เจตน์ที่ทำให้ผู้วิจัยยิ้มได้เสมอ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่และครอบครัวที่ให้ลูกคนนี้เสมอมา และขอบคุณตัวเองสำหรับความพยายาม

ภัทรา ทิพย์ภาระ

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
THE DIVERSITY OF CULTURE AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF BANG
KHUN SAI'BAN-LAEM DISTRICT'PHETCHABURI PROVINCE

ภัทรา ทิพย์ภาระ 5037458 LCRU/M

ศศ.ม. (พัฒนาชนบทศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ชิตชยางค์ ยมาภัย, คด., อิศระ ชูศรี, ปร.ค.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และศึกษาพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่น ขอบเขตในการวิจัยมุ่งศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นครอบคลุม ความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์มุขปาฐะ พื้นที่วิจัยคือ ท้องถิ่นบางขุนไทร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ผลการศึกษาพบว่าพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทรแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเริ่มต้นของการก่อร่างสร้างตัวของชุมชนซึ่งมีกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบด้วย ชาวจีน ชาวลาว คนในท้องถิ่น และคนมุสลิม อันเป็นความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติศาสนา และบางขุนไทรยังมีความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ที่สำคัญ ทำให้เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองในทุกๆด้าน ช่วงที่สองคือช่วงประมาณปี 2511-2515 บางขุนไทรได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น มีการขุดคลองชลประทาน การสร้างเขื่อนเพชรบุรี การสร้างถนนคันกั้นน้ำเค็ม ทำให้ความเจริญทางวัตถุ ในท้องถิ่น ช่วงที่ 3 คือช่วงปี 2534-2536 เป็นช่วงที่ คนนอกท้องถิ่นเข้ามาใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเข้มข้น สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนในชุมชนหลาย ๆ ด้าน ที่สำคัญคือ การรวมตัวของชาวบ้าน เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของชุมชน จนเป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วงที่ 4 คือ ช่วงปี 2544-2548 เป็นช่วงที่ชุมชนได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติเชิงวาทกรรมที่สั้น แต่ชุมชนสามารถแก้วิกฤติจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นที่รู้จักและเป็นแบบอย่างของชุมชนอื่น จึงสรุปได้ว่า ชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เพราะสามารถแบ่งปันการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยแลกเปลี่ยนทรัพยากรสำหรับการดำรงชีวิตอย่างสมดุล และมีความทรงจำร่วมในเรื่องสำนึกรักในท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นให้ชาวชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น กลุ่มคนต่างๆ จำต้องมีการรับรู้ดีร่วมกัน เพื่อเข้าใจ ชื่นชม ยินดีกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นพลวัตในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

คำสำคัญ : ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น / ความหลากหลายทางวัฒนธรรม / พลวัตการพัฒนา

THE DIVERSITY OF CULTURE AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF BANG KHUN SAI'BAN-LAEM DISTRICT'PHETCHABURI PROVINCE.

PATARA TIPPARA 5037458 LCRU/M

M.A. (RURAL DEVELOPMENT STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: JITJAYANG YAMABHAI, Ph.D., ISARA CHOOSRI, Ph.D.

ABSTRACT

The current research is aimed at studying the co-existence of culturally diverse communities and examining the dynamics of local development. Designed as historical research of a local culture, it also covers the forms of relationship between man and man, man and nature, and man and the supernatural. Data collection was based on qualitative research in the study of verbal history within the research area in the neighborhood of Bang KhunSai in Bang KhunSai Sub-district, Ban Laem District in the province of Phetchaburi.

According to the study, the dynamics of development in local Bang KhunSai were divided into 4 different periods; namely, the formation of a community when the exiles of different cultures, such as the Chinese, Laotians, the Muslims and the natives moved in, making the areas rich in cultural and religious diversity. Moreover, Bang KhunSai had a fertile ecosystem, enabling the residents to live sufficiently on their own in every aspect. During the second phase around 2511-2515 B.E. (1968- 1972) there were changes in Bang KhunSai with new irrigation projects being introduced for the very first time, the constructions of Phetburi Dam and sea-bordering roads. All of these brought materialistic advancement to the locality.

The third phase was set between 2534-2536 B.E. (1991-1996), the periods when outsiders made intensive use of marine resources, causing changes to the lives of local community members. One of those changes included demonstrations, organized by the local people, demanding their rights and communities. Successfully, the movements were later socially recognized. The third phased was set between 2544-2548 B.E. (2001-2005)when the local communities were affected by the Green Revolution, causing indebtedness among the people. However, the local community members united and formed a co-operative doing business in organic agriculture becoming famous and inspirational to other communities. In conclusion, different communities with cultural diversity are able to co-exist because of the sharing of natural resources as a commons. They depend on one another by exchanging the resources for a balanced way of life and a collective memory of local affection.

Local development enables people to live in diversity. The people of different groups are necessary to have a collective past to gain better understanding and admiration for the diversity of local culture for further creative local development in the future.

KEY WORDS: LOCAL HISTORY/ CULTURAL DIVERSITY/ DYNAMICS OF DEVELOPMENT

111 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย	1
1.2 คำถามวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	4
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	6
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	15
3.1 การเลือกพื้นที่วิจัย	15
3.2 การศึกษาประวัติศาสตร์มุขปาฐะ (Oral history)	15
3.3 การตรวจสอบข้อมูล	18
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	19
บทที่ 4 พื้นที่ศึกษา	20
4.1 จังหวัดเพชรบุรี	20
4.2 ตำบลบางขุนไทร	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 พลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร	31
5.1 พลวัตการพัฒนาในท้องถิ่นบางขุนไทร	31
5.2 ปัจจัยและรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นบางขุนไทร	48
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
6.1 สรุปผลการศึกษา	72
6.2 อภิปรายผลการศึกษา	75
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	77
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	78
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	88
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	100
ประวัติผู้วิจัย	111

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
4.1 แผนที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมตำบลบางขุนไทรอำเภอบ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี	23
5.1 แสดงถึงลักษณะการประกอบอาชีพเก็บหอยแครงด้วยการถีบกระดาน	51
5.2 แสดงถึงลักษณะอาชีพการทำนาเกลือ	61
5.3 แสดงถึงลักษณะของระบบการศึกษาที่มีทั้งชาวไทยพุทธ-ชาวไทยมุสลิม	65

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

สังคมไทยมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ความคิด อุดมการณ์ และปฏิบัติการ สภาวะของสังคมไทยที่เติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านประชากร เศรษฐกิจ การเมือง นำไปสู่ปัญหาและความขัดแย้งในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนที่ขาดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ปัญหาสำคัญของประเทศในปัจจุบันคือ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม คนในสังคมไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศในปัจจุบันก็คือ เราจะสามารถสร้างสังคมให้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไร

เหตุปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้นั้น คือ การศึกษาสังคมท้องถิ่น ทั้งที่ตนเองอาศัยอยู่และท้องถิ่นอื่นที่ใกล้เคียงให้เข้าใจ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองต่อไปในแนวทางที่เหมาะสม

ศรีศักร วัลลิโภดม (2551:74) ให้ความหมายของความเป็นท้องถิ่นว่าประกอบไปด้วย

“ชุมชนต่างๆ ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เช่น ภูเขา หนองน้ำ ลำน้ำ ป่า เป็นต้น และในท้องถิ่นประกอบไปด้วยผู้คนในชุมชนต่างๆ ที่มีหลากหลายชาติพันธุ์และมีสำนึกของท้องถิ่นแตกต่างกันแต่ก็มีการบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นใหญ่ เช่น เมืองต่างๆ”

หากมีการศึกษาท้องถิ่นให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว ก็สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้คนส่วนหนึ่งละทิ้งท้องถิ่นของตนและที่สำคัญคือลืมอดีตของตนเองจึงไม่เข้าใจความเป็นมาของตนเอง และท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หนทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาคือการสร้างพลังภายในในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นการสร้างพลังจากภายในด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพราะจะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจท้องถิ่นที่ตนเองอาศัย เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและสามารถหาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างสมดุลต่อไปในอนาคต”

ศรีศักร ยังได้กล่าวถึงเหตุผลความจำเป็นของการที่จะต้องศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจนว่า

“...การลืมอดีตของตนเอง ทำให้คนในท้องถิ่นไม่เข้าใจในความเป็นท้องถิ่นจึงไม่มีสำนึกรักท้องถิ่น หากงานวิจัยได้หวนกลับไปหางานวิจัยแบบพื้นฐานในเรื่องทางสังคมและวัฒนธรรม คือการศึกษาถึงการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ และงานวิจัยแบบพื้นฐานนี้จำเป็นที่จะต้องรู้พื้นฐานสภาพแวดล้อมที่เป็นนิเวศธรรมชาติซึ่งคนใช้ภูมิปัญญาปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติอันมีประวัติความเป็นมาของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม โดยสิ่งที่ควรทำคือเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้คนในท้องถิ่นเข้าใจพื้นที่ในท้องถิ่นของตนเอง...”

จากความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของชุมชนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ นั้น นักวิจัยพึงจักต้องเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ อย่างถ่องแท้ ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นท้องถิ่นหนึ่งที่ต้องค่าแก่การศึกษา เพราะมีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน

จากการที่ได้ไปสำรวจพื้นที่ และศึกษาในเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสอบถามข้อมูลจากคนในท้องถิ่นพบว่า บางขุนไทรไม่ใช่แค่เป็นเพียงท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติเท่านั้น ท้องถิ่นบางขุนไทรยังเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติด้วย ตำบลบางขุนไทรมีเนื้อที่ทั้งหมด 2517 ตารางกิโลเมตร (15,732 ไร่) มีเขตการปกครอง 11 หมู่บ้าน มีประชากรอยู่อาศัยร่วมกันถึงเจ็ดพันกว่าคน ตำบลบางขุนไทรมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบชายฝั่งทะเล มีถนนเป็นแนวกั้นกลางระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด มีทั้งนาข้าว นาเกลือ สวนผลไม้ บ่อปลา ประมงพื้นบ้าน และมีชื่อเสียงว่าเป็นแหล่งหอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่และมีรสชาติอร่อยที่สุดในประเทศไทย และในเชิงสังคมวัฒนธรรมนั้น มีผู้คนอยู่ร่วมกันหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวจีนผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานทำการประมงในรุ่นแรก ๆ และเริ่มก่อร่างสร้างเป็นชุมชน หมู่บ้าน เป็นบางขุนไทรทอง และบางขุนไทรในเวลาต่อมา บางขุนไทรมีคนไทยอาศัยอยู่ร่วมกันที่บ้านดอนไทยและกระจายอยู่ทั่วไป ชาวมุสลิมจะอาศัยอยู่ที่หมู่ 4 หรือบ้านแขก ส่วนบ้านดอนผิงแดดและบ้านดอนวัดเป็นเขตชุมชนของชาวลาวเวียงและลาวพวน ผู้ซึ่งยังสืบทอดประเพณีของตนอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีส่งข้าหลวงบ้านลาว ดังนั้นจากความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตผู้คนต่างเชื้อสายเผ่าพันธุ์และธรรมชาติที่

หลากหลายเหล่านี้เอง นับว่าเป็นเรื่องน่าสนใจในศึกษาถึงความเป็นมาและการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในท้องถิ่น

การใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายนั้น ปัจจุบันอาจจะเห็นได้ยาก เนื่องด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาทำให้คนในชุมชนมุ่งสู่การพัฒนาตามแนวทางการทันสมัย จึงมีความเป็นทุนนิยม อุตสาหกรรม ความเป็นปัจเจกชน ทำให้ความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นเริ่มลดน้อยลง ในการศึกษาเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรมนี้ จึงทำการศึกษาผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งจะได้ทราบว่า พื้นที่วัฒนธรรมแห่งนี้เกิดอะไรขึ้นบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม ชุมชน การแพร่กระจายวัฒนธรรมจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งวิวัฒนาการและการแพร่กระจายของวัฒนธรรมนี้มีส่วนเสริมซึ่งกันและกัน และส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ

อมรา พงศาพิชญ์ (2542:10) ได้กล่าวถึงเรื่องของการแพร่กระจายวัฒนธรรม และความหมายของ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ไว้ว่าแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดมานุษยวิทยาสำนักประวัติศาสตร์เฉพาะกรณีและการแพร่กระจายวัฒนธรรม ภายใต้การนำของฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย โดยโบแอส มองว่าการแพร่กระจายของวัฒนธรรม (cultural diffusion) จากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันโดยไม่จำเป็นว่าเป็นเพราะมีจุดกำเนิดร่วมกัน การศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของวัฒนธรรมเฉพาะส่วนจะสามารถได้ภาพของการแพร่กระจายวัฒนธรรม ทั้งยังทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างของท้องถิ่นซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และภาษาด้วย

ในการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สามารถทำให้ได้ทราบข้อมูลที่เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต ได้มองเห็นพลวัตของพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ รวมทั้งเข้าใจสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันจะนำมาสู่พลังความเข้มแข็งของท้องถิ่นได้ และสามารถที่จะสร้างแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ต่อไปอย่างสมดุล ภายใต้ ทัศนคติ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1.2 คำถามวิจัย

กลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 ศึกษาประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

1.3.2 ศึกษาพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นในการอยู่ร่วมกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.4.2 คนในชุมชนเกิดสำนึกร่วมหรือความทรงจำร่วมเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

1.4.3 ได้แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับท้องถิ่นต่อไปในอนาคตอย่างสมดุล

1.5 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยมีจุดพินิจที่สังคมวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น ในเรื่องความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในท้องถิ่น คนกับธรรมชาติ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร การศึกษาคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ หมายถึง พิธีกรรมความเชื่อและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น การศึกษาท้องถิ่นตามแนวทางดังกล่าวสามารถครอบคลุมโครงสร้างทางสังคมและเห็นพลวัตหรือการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตสามารถเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันและมองเห็นแนวทางในอนาคต และทำให้เกิดสำนึกร่วมหรือมีความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่น

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

พิจารณาในประเด็นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยมองผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ที่ทำให้เห็นถึงรูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรม

ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงเวลาต่างๆที่สำคัญของท้องถิ่น และสามารถหาคำตอบได้ว่า ท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีแนวทางในการพัฒนาจัดการท้องถิ่นในการอยู่ร่วมกันได้อย่างไร โดยการใช้นวัตกรรมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น เป็นการศึกษาสังคมเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอดีตของตนเอง ปฏิกริยาต่อสภาพแวดล้อม และปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ยังช่วยกระตุ้นสำนึกและพลังชุมชนทำให้ชุมชนรู้จักรากเหง้าของตนเอง ทั้งยังเข้าถึงเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันนำมาสู่ความเข้มแข็งของท้องถิ่นได้ในอนาคต

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

- ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หมายถึง การศึกษาประวัติศาสตร์ของผู้คนในชุมชนบางขุนไทร โดยมองจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของคนภายในเป็นสำคัญ
- ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏภายในท้องถิ่น
- พลวัตการพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมองผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หาเหตุ และผล ช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง พลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มของการพัฒนาชุมชนต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นกับศึกษาแนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดทั้งสอง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและวิเคราะห์เป็นข้อมูล

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น(Local History) ให้ความสำคัญแก่เหตุการณ์หรือเรื่องราวของท้องถิ่นต่างๆ มากกว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ ชาติ กษัตริย์ และสถาบันต่างๆ เหมือนอย่างประวัติศาสตร์กระแสหลัก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเน้นการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ สภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน มากกว่าจะเป็นการศึกษาสงคราม วิศวกรรมหรือเรื่องราวของชนชั้นผู้นำ หลักฐานที่ได้มาจาก ตำนาน นิทาน เพลงพื้นบ้าน การละเล่น ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ โดยได้มาจากผู้สูงอายุและผู้ทรงความรู้ของชุมชน ธิดา สาระยา (2539:41-47) ได้แบ่งประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ส่วนกลาง ประวัติศาสตร์ส่วนที่ 2 คือ ประวัติศาสตร์สังคม ที่มุ่งเน้นศึกษาความเป็นมาและความรู้สึกนึกคิดของคนที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน เรียกว่า เป็นประวัติศาสตร์จากภายในและประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต (Living History) เพราะข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่มาจากคำบอกเล่าของคนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่เรียกว่าประวัติศาสตร์มุขปาฐะ (Oral History) เป็นเครื่องมือ สุเทพ สุนทรเกสซ์ (2540:108-127) ได้กล่าวถึงขอบเขตและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์จุลภาคหรือ ศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและมีขอบเขตที่จำกัด ชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตนทางสังคม (Social Entities) มีการเกิด การเจริญเติบโต การเสื่อม และการสิ้นสุดในตัวของมัน

เอง เนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ ประวัติศาสตร์สังคม (Social History) ของชุมชนท้องถิ่น โดยมีจุดหมายในการศึกษา เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจใกล้ชิดและลึกซึ้ง ต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีแผนภูมิทางด้านเวลา (Times Scheme) และลำดับเหตุการณ์ (Chronology) ของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากประวัติศาสตร์ชาติ หน่วยของการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ ชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นหนา ทางด้านศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ต้องกำหนดขอบเขตที่จะศึกษาให้แน่นอน เพื่อเป็นประโยชน์ในการในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ต่างๆ ของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นนั้น ในฐานะเป็นตัวตนในสังคมเดียวกันได้ นอกจากนี้ก็ต้องกำหนดขอบเขตทางด้านระยะเวลา เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน ภายในกรอบของระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงชุมชน กระบวนการเปลี่ยนแปลงมี 2 ประเภท ประเภทแรก คือ การเปลี่ยนแปลงแบบ “วัฏจักร” (cyclical) คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เช่น การเกิด การแต่งงาน การตาย การเข้ามาแทนที่ ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลงประเภทที่ 2 ที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำๆ คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ (Structural or Historical Change)

ขงยุทธ ชูแว่น(2551:261) อธิบายถึงความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าเป็น การศึกษาพัฒนาการของสังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกแคว้นศูนย์กลางอำนาจของรัฐ สังคมหรือชุมชน ซึ่งต้องมีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาว่าจะศึกษาในระดับใด เช่น เมือง หมู่บ้าน หรือชุมชนระดับต่างๆ เป็นต้น ทั้งต้องมีการศึกษาประสบการณ์หรือกิจกรรมทุกด้านใน “ท้องถิ่น” ไม่ว่าจะเป็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ความคิดความรู้ลึกต่างๆ หรือเลือกศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งและควรเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ว่ามีเรื่องที่ศึกษามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบริบทอื่น ๆ อย่างไร และต้องศึกษาความเป็นตัวของตัวเองที่แสดงผ่านมิติต่างๆ เพื่อให้พื้นที่ของการเคลื่อนไหวของประชาชนในแต่ละ “ท้องถิ่น” ที่มีความหลากหลายโดยเป็นกิจกรรมที่พวกเขาได้กระทำร่วมกันเป็นสำคัญ

ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นนั้นๆ ข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการบอกเล่าจากคนในท้องถิ่น โดยศึกษาจากตำนาน นิทาน เพลงพื้นบ้าน การละเล่น ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จะต้องกำหนดพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้จะต้องกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลา เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภายในชุมชน แนวคิดข้างต้นจึงสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาว่าควรเก็บข้อมูลด้านใดบ้าง ความเป็นมาและความเป็นไปของ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและวิเคราะห์เรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและพลวัตการพัฒนาของท้องถิ่นบางขุนไทรต่อไป

2.1.2 แนวคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์(2542:11-12) อธิบายไว้ว่า แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้สอดคล้องกับแนวคิดทางมานุษยวิทยาสำนักประวัติศาสตร์เฉพาะและการแพร่กระจายวัฒนธรรม ภายใต้การนำของ ฟรานซ์ โบแอส แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย Franz Boas, 1966 ได้ให้ความหมายของ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” และ “การแพร่กระจายวัฒนธรรม” ว่า สังคมและวัฒนธรรมของคนอาจมีจุดเริ่มต้นที่เป็นอิสระ ไม่เกี่ยวข้องกัน และเชื่อว่า ที่สังคมหลายๆสังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันเป็นเพราะการแพร่กระจายของวัฒนธรรม (cultural diffusion) จากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันโดยไม่จำเป็นว่าเป็นเพราะมีจุดกำเนิดร่วมกัน การศึกษาประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมทั้งหมดทุกด้านหรือองค์ประกอบของวัฒนธรรมเฉพาะส่วนจะสามารถได้ภาพของการแพร่กระจายวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์ ได้กล่าวต่อไปว่า ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนั้นได้เกิดจากพัฒนาการของสังคมที่ไม่เท่ากัน และความสัมพันธ์ของสังคมกับสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันชี้ให้เห็นความหลากหลายของรูปแบบความสัมพันธ์ การพิจารณาปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม (cultural interaction) มีลักษณะที่สอดคล้องและขัดแย้งและมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ในการอธิบายกระบวนการที่เกิดขึ้นนี้มีศัพท์ที่ใช้ต่างกันอยู่หลายคำ เช่น การปรับตัว (adaptation) การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) บูรณาการทางวัฒนธรรม (cultural integration) และทวิลักษณ์ทางวัฒนธรรม (double ethnic identity) ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (cultural conflict)

เกรซ แอล. คอยล์ ทิพดี นิमितพงศ์ธร(2547:20) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมหมายถึง การรวมสิ่งต่างๆ เข้ามาเป็นสิ่งเดียวที่มีคุณสมบัติแตกต่างไปจากส่วนที่รวมของหน่วยย่อย เช่น การรวมตัวกันของเผ่าต่างๆ หรือการรวมรัฐต่างๆ เข้าเป็นชาติหนึ่งๆ หรือการกลืนกลายอย่างสมบูรณ์เต็มตัวของหน่วยวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะผลิตวัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกันจากการปรับตัวเข้าหากันและกันของลักษณะต่างๆ

รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ (2530:31) ได้กล่าวถึงความหมายของการผสมผสานทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การที่บุคคลรับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อวัฒนธรรมต่างสังคมกระทบหรือเมื่อสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสมาชิกของอีกวัฒนธรรมหนึ่งมาเป็นเวลานานแล้วเกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นไปได้ทั้งช้าและเร็วเพียงใด ขึ้นอยู่กับการผสมผสานของวัฒนธรรมทั้งสองว่าจะมีมากน้อยหรือความรุนแรงเพียงใด

กาญจนา แดงมณี (2541:19-20) ได้ให้ความหมายของการผสมผสานไว้ว่า การผสมผสาน หมายถึง การรวมหน่วยที่แยกกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากผลรวม ซึ่งเกิดจากการบวกสิ่งต่างๆเข้าด้วยกัน เช่น กลุ่มคนซึ่งมีความสามัคคีร่วมกันเป็นอย่างดี เรียกว่า มีการบูรณาการรวมหน่วยสูงย่อมทำงานได้ผลรวมทั้งหมดมากกว่าผลรวมของผลงานที่สมาชิกแต่ละคนแยกกันทำ หรือการรวมเผ่ากันของชนเผ่าต่างๆ หรือชนชาติต่างๆ เข้าเป็นประชาชาติเดียวกัน ย่อมเกิดพลังซึ่งยิ่งใหญ่กว่าที่แสดงออกตามตัวเลขของจำนวนประชากรที่มารวมกัน ดังนั้นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผสมกลมกลืนของชนเหล่านี้จะมีคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันทั้งนี้ต่างกับการเอาวัฒนธรรมรวมกันอย่างธรรมดา

จากความหมายที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังกล่าว สรุปได้ว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การที่กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกันมาอยู่ร่วมกันหรือติดต่อกันใกล้ชิดกัน จนฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเองมาปฏิบัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนวัฒนธรรมเดิมเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่มีการผสมผสานกัน

2.1.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

ณรงค์ เส็งประชา(2539:84) ได้กล่าวถึงปัจจัยการผสมผสานทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่าการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- 1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร
- 3) การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน
- 4) ระบบชนชั้น
- 5) ทักษะคิดและค่านิยม
- 6) การเล็งเห็นความจำเป็น
- 7) นโยบายของผู้นำในสังคม
- 8) ระดับความรู้และเทคโนโลยี
- 9) ความล้ำหลังทางวัฒนธรรม
- 10) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
- 11) ปัจจัยทางอุดมการณ์

2.1.4 ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม

พัทธา สายหู(2533:101) ได้กล่าวถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม มีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การเพิ่มเสริมสิ่งที่มีอยู่แล้ว เป็นการผสมผสานสิ่งของจากต่างวัฒนธรรมที่รับมาให้เข้ากับวัฒนธรรมเก่าที่เคยใช้ในการดำรงชีวิตมานั้น ถ้าเป็นของใหม่ที่ไม่ตรงหรือไม่ขัดกับของเดิมที่มีอยู่แล้ว ก็นำมาเสริมเพิ่มจากรายงานของวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ก่อนได้เลย ไม่ต้องผลัดไสรายการเก่าทิ้งไป เช่น การใช้รองเท้าแบบตะวันตกหรือแบบญี่ปุ่น มาเสริมการเดินเหินด้วยเท้าเปล่า การสวมหมวกแบบตะวันตก เป็นต้น

2) การแทนที่บางสิ่งที่มีอยู่ก่อน เป็นการรับเอาของหรือวิธีการบางอย่างจากวัฒนธรรมอื่น อาจตรงกับสิ่งที่คล้ายคลึงกันซึ่งมีอยู่แล้ว ใช้เสริมเพิ่มต่างหากไม่ได้ ถ้าจะใช้ก็ต้องแทนที่ของเก่าและสละของเก่าไป เช่น รถยนต์แทนเกวียน กระโปรงผู้หญิงแบบสากลแทนผ้าถุง กางเกงผู้ชายแบบสากลแทนโสร่ง เป็นต้น

3) การแปลงรูปแบบหรือความหมายหรือหน้าที่ประโยชน์ เป็นการเอาทั้งของใหม่และเก่าที่อาจจะพ้องหรือขัดกันมาผสมกันโดยไม่ต้องรับหรือทิ้งหรือเปลี่ยนโดยสิ้นเชิง เพียงแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบ ความหมาย หน้าที่ประโยชน์ เช่น ผู้หญิงไทยใส่เสื้อมีแขนและระบายลูกไม้แบบฝรั่ง นุ่งผ้าถุงผ้าจีนมีเชิงยกดอกแบบไทย เป็นต้น

จันจ อภิวัตน์สิทธิและคณะ (2543:25) ได้กล่าวถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า บุคคลหรือกลุ่มคนยอมรับวัฒนธรรมอื่นซึ่งมิใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง เป็นแบบกระบวนการสองทาง คือ เพื่อกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดให้อีกกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็อาจรับวัฒนธรรมของกลุ่มตนถ่ายทอดมาด้วยก็ได้ และการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นในภาวะที่มีความสอดคล้อง ซึ่งเป็นจุดที่เกิดความพอดีและสมดุลกัน ส่วนความช้าหรือความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั่นเองว่าจะมีระดับ มีความรุนแรงของการผสมผสานมากน้อยเพียงใด ถ้าหากวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองสามารถจะต่อต้านหรือผลักดันให้ต่างวัฒนธรรมไม่ให้แทรกซึมเร็วหรือมากเกินไป การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ก็จะช้าลง แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะผลักดันวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมอื่นนั้นได้ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นการผสมผสานของวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นยากหรือง่ายก็ขึ้นอยู่กับว่าวัฒนธรรมทั้งสองนั้นมีความคล้ายคลึงกันมากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีความคล้ายคลึงมาก การผสมผสานกับวัฒนธรรมก็เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย และในทางกลับกัน ถ้าหากมีความคล้ายคลึงของ

วัฒนธรรมแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของทัศนคติ ความเชื่อเดิมและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสังคมด้วย

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนเองหรือการยืมวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นมาใช้ร่วมกับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน

จากแนวคิดนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยและรูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรม ที่จะเห็นถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนที่มีสังคมนั้นต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่ในกรณีที่มีสังคมนั้นที่มีปฏิสัมพันธ์มีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งกลุ่มที่วัฒนธรรมที่มีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมที่มีพลังมากกว่า ในขณะที่เดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันก็ได้ สุดท้ายวัฒนธรรมนั้นๆ จะถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) ที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ เช่นกรณีของประเทศไทยในบางช่วงเวลานโยบายของรัฐก็มีความโน้มเอียงให้เกิดการผสมกลมกลืนชาติพันธุ์อื่นๆ ให้เป็นไทย เป็นต้น

และแนวคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมนี้ได้สอดคล้องกับเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงพัฒนาการแพร่กระจายวัฒนธรรม ทั้งส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ นอกจากนั้น อมรา พงศาพิชญ์ (2542:32-33) ยังกล่าวถึงฟรานซ์ โบแอสว่า โบแอส เชื่อว่า วัฒนธรรมมีศูนย์กลางและแพร่กระจายสู่ชายขอบและสังคมอื่น การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมของกันและกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นผลจากการที่วัฒนธรรมพัฒนาการแตกต่างกัน และมีการผสมผสานเอาบางส่วนของวัฒนธรรมอื่นมาได้ด้วย การปรับรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันนี้มีรูปแบบต่างๆ ขึ้นอยู่กับกระบวนการปรับตัวที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งได้สอดคล้องกับเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมและพลวัตการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในท้องถิ่นบางชุมชนไทย เพราะสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาถึง การผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เข้ามาอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (กรุงเทพฯธุรกิจออนไลน์, 22 ม.ค.52) กล่าวว่า "ประวัติศาสตร์" คือ "ความทรงจำร่วมกันของสังคม" ที่ทำให้สมาชิกของสังคมหนึ่งๆ รับรู้ว่าจะอะไรคือความสำเร็จและความล้มเหลวในอดีตที่ผ่านมา สาเหตุหรือปัจจัยของความสำเร็จและความล้มเหลวนั้นมีอะไรบ้าง ทิศทางที่สังคมได้ดำเนินมาแต่อดีตนั้นเป็นอย่างไรและเป้าหมายคืออะไร และจะบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร "ประวัติศาสตร์" จึงเป็นกลไกสำคัญในการก่อรูปลักษณะของสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การสร้างและการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ จึงเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ในทุกสังคมเสมอมา

และ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม (<http://www.vcharkarn.com/varticle/40029>) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเรื่องของมิติเวลาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของสิ่งต่างๆ ดังเช่น ความเป็นมาของผู้คนในชุมชนที่อาจมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ แต่เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดียวกันหลายชั่วคน ก็จะเกิดสำนึกกร่วมขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน

จากความหมายของ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการศึกษาถึงเรื่องของความทรงจำร่วมของสังคมท้องถิ่นนั้น ความเป็นมาของท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดสำนึกกร่วมและสามารถนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสังสรรค์หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม

ในการศึกษาเรื่อง ความหลากหลายหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนา ท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมด้วย ดังนี้คือ

ไพศิษฐ์ พงศ์ทองเมือง ได้ศึกษาเรื่อง การประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประสมประสานทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีนในเกาะสาหร่าย มี 7 ประการ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางด้านอาชีพ ปัจจัยทางการใช้สาธารณูปโภค และปัจจัยทางด้านความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ส่วนลักษณะการประสมประสานทางวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ ด้านการบริโภค ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาโรคและด้านการละเล่น

กาญจนา แดงมณี ศึกษาเรื่อง ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีความขัดแย้งทางด้านค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีการแต่งกาย ประเพณีการกิน เป็นต้น ด้านความเชื่อและศาสนา เช่น พิธีฌาปนกิจศพ การปฏิบัติกิจในศาสนสถาน เป็นต้น ด้านการเมืองและการปกครอง เช่น ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับประชาชน ความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม ด้านภาษาและการศึกษาซึ่งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมใช้ภาษาพูดที่แตกต่างกัน ด้านการศึกษาไม่ยอมรับการจัดการศึกษาของรัฐที่เน้นการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน ส่วนการผสมผสานพบว่า มีการผสมผสานทางด้านค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีในบางเรื่อง เช่น การแต่งกาย การกิน การจัดกิจกรรมทางประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและประเพณีในรอบปี ด้านความเชื่อและศาสนา เช่น ความเชื่อ เรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครองชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีความร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาบ้านเมือง และร่วมทำกิจกรรมที่ทางรัฐจัดให้ เช่น การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน การเป็นอาสาสมัครไทยอาสาป้องกันชาติ เป็นต้น ด้านภาษาและการศึกษาของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะนิยมใช้ภาษาถิ่นได้ในการติดต่อสื่อสาร ส่วนด้านการศึกษาปรากฏว่าทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่รัฐจัดให้ในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาและอุดมศึกษา อันเป็นพื้นฐานในการผสมผสานและการสร้างความเข้าใจการยอมรับวัฒนธรรมของกันและกันก่อให้เกิดความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มนี้อย่างสันติสุขตลอดไป

อาดิช วารีกุล ศึกษาเรื่อง ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มี 6 ประการ คือ ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญทางวิชาการ ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มี 6 ประการ คือ ด้านการกิน ด้านการใช้ถ้อยคำและชื่อเฉพาะ ด้านการแต่งกาย ด้านอาชีพ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นของเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การผสมผสานทางวัฒนธรรม ดังที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าสังคมแต่ละสังคมนั้น ไม่ว่าจะเป็
สังคมท้องถิ่นเล็กๆในประเทศไทยล้วนแล้วแต่มีผู้คนที่มีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติศาสนา
ต่างๆอยู่มากมาย หากคนในท้องถิ่นหันมาสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ก็จะทำให้

เข้าใจท้องถิ่นของตน สามารถปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่นที่อยู่อาศัยได้ ไม่ว่าในท้องถิ่นนั้นจะมีผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายอยู่ก็ตาม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านแนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ศึกษาและคนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาท้องถิ่นของตนได้ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (qualitative field research) เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มชนต่างๆที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ การต่อสู้และการปรับตัวต่อปัญหาที่เกิดจากพลวัตการพัฒนาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่นและเพื่อตอบการวิจัยที่ว่า คนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไร

3.1 การเลือกพื้นที่วิจัย

ท้องถิ่นตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เป็นท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นระบบนิเวศน์ มีพื้นที่ที่ติดทะเล และพื้นที่อยู่ลึกเข้ามาเป็นลักษณะตอน ส่งผลให้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

นอกจากความหลากหลายทางระบบนิเวศน์แล้ว ท้องถิ่นบางขุนไทรยังมีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นที่น่าสนใจและพัฒนาจนนำมาสู่หัวข้องานวิจัยครั้งนี้ในการศึกษาถึงเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนา

3.2 การศึกษาประวัติศาสตร์มุขปาฐะ (Oral history)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การศึกษาระบบประวัติศาสตร์มุขปาฐะ ซึ่งเป็นการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับการบอกเล่าจากปากคำของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ และเป็นบุคคลที่ได้รับการ

คัดเลือกแล้วเกี่ยวกับชีวประวัติ หรือ จากการที่เขาได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต โดยมีการบันทึกคำบอกเล่าลงในเทปอย่างมีระเบียบแบบแผนด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และจดบันทึก จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นหลักฐานในการวิจัยครั้งนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ เป็นกลุ่มผู้นำชาวบ้านและชาวบ้านผู้สูงอายุที่ได้รับการบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากบรรพบุรุษ ทั้งยังเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของท้องถิ่นบางขุนไทร ซึ่งได้แก่

-ผู้ใหญ่นาย ทับสี

ผู้นำชาวบ้านที่เกิดและเติบโตมาในท้องถิ่นบางขุนไทรแห่งนี้ ผู้ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่สำคัญของท้องถิ่น ตั้งแต่เริ่มมีการตัดถนนเข้ามาในหมู่บ้าน การเข้ามาของกลุ่มคนคราดหอย รวมทั้งเหตุการณ์ของการปลดหนี้ของชาวบ้านดอนผิงแดด ซึ่งทั้งหมดเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของท้องถิ่นบางขุนไทร ผู้ใหญ่นายให้ข้อมูลถึงช่วงเวลาดังกล่าวและเล่าถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยลาวที่ได้รับการบอกเล่ามาจากบรรพบุรุษ ซึ่งผู้ใหญ่นายได้ถ่ายทอดออกมาด้วยภาคภูมิใจถึงความทรงจำในครั้งอดีต

-นายจรรยา พิทักษ์ ผู้นำชาวบ้านและผู้ที่อยู่เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในกรณีเรือคราดหอย รวมทั้งเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในช่วงวิกฤตครั้งสำคัญของชาวบ้านบางขุนไทรและการต่อสู้กับกลุ่มนายทุนที่เข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

- คุณบัวลอย พิมพามา, คุณบุญส่ง เพชรพุก, คุณประสิทธิ์ เกิด โภชน์, คุณพนม ธรรมวิชัยพันธ์, คุณไพฑูย์ แก้วผลึก ผู้นำชาวบ้านที่ได้เล่าถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนในแต่ละหมู่บ้าน ประเพณี ความเชื่อต่างๆในท้องถิ่นบางขุนไทร โดยได้สะท้อนให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสามัคคีของคนในชุมชนที่ไม่มีการแบ่งแยกศาสนา เพราะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีต่างๆ ของกลุ่มชนต่างๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

- คุณพิณ เรียนรู้, คุณสำราญ อ่วมอัน แกนนำศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ให้ข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านดอนผิงแดด ในการต่อสู้กับกลุ่มนายทุนที่เข้ามาในท้องถิ่น

-คุณอรัญญา ภูทอง หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเล ให้ข้อมูลในเรื่องของความสัมพันธ์ของกลุ่มชนต่างๆที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเรื่องของกลุ่ม

อาชีพต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความเข้มแข็งของท้องถิ่นในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอันเนื่องมาจากพลวัตการพัฒนา

-*อาจารย์พิทักษ์ ศิริวงศ์* อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์พิทักษ์เป็นผู้ให้ข้อมูลในเรื่องของประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนต่างๆในท้องถิ่นบางขุนไทร ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยจีน ชาวไทยพุทธ ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม เนื่องจากอาจารย์เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเรื่องของประวัติศาสตร์ในจังหวัดเพชรบุรี และท้องถิ่นบางขุนไทรมาเป็นเวลานานพอสมควร โดยข้อมูลจากอาจารย์เป็นข้อมูลที่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานในบางส่วน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในส่วนนี้ ไปสอบถามเพิ่มเติมจากการผู้นำชาวบ้าน รวมทั้งใช้ในการสังเกตชุมชนในมุมมองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประเพณี พิธีกรรมต่างๆ การใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ เป็นต้น

-*อาจารย์สุพรชัย มั่งมีสิทธิ* นักวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องของการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นบางขุนไทร

ในการเข้าไปเก็บข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นัดหมายขอสัมภาษณ์และแจ้งจุดประสงค์ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่า จะสัมภาษณ์เรื่องอะไรและจะนำข้อมูลไปทำอะไร เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เตรียมตัวตอบคำถามและใช้เวลาคิดทบทวนเรื่องราวต่างๆ

สถานที่สัมภาษณ์ คือ บริเวณบ้านหรือบริเวณที่ทำกินของผู้ให้สัมภาษณ์ บรรยากาศในการสัมภาษณ์ค่อนข้างเป็นกันเอง เนื่องจากผู้นำชาวบ้านได้ทราบว่าผู้วิจัยคือใคร ซึ่งได้รับการแนะนำจากอาจารย์พิทักษ์ ศิริวงศ์ ผู้ซึ่งเข้าไปทำการวิจัยในท้องถิ่นบางขุนไทรเป็นเวลานานพอสมควร รวมทั้งผู้วิจัยได้เคยเข้าไปลงพื้นที่สังเกตการใช้ชีวิตของชาวบ้านบ้างแล้วตอนที่เข้าไปสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกคำบอกเล่าร่วมกับการใช้เทปบันทึกเสียง แต่ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึก ใช้เทปบันทึกเสียงน้อยมาก เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มักอายุไม่กล้าพูด เมื่อเห็นเครื่องบันทึกเสียง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการถอดเทปแล้วนำข้อมูลที่จดบันทึกและข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปมาเรียบเรียง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยบางส่วนได้นำไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบดู เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือมีความคลาดเคลื่อนบ้างหรือไม่

การสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้านจะใช้เวลาในช่วงเย็นหลังจากเลิกงาน บางครั้งผู้วิจัยได้เดินทางไปในช่วงเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์และชาวบ้านทำงานเพื่อสังเกตการทำงาน กระบวนการผลิต

ต่างๆ รวมทั้งวิถีชีวิตในแต่ละวัน ส่วนข้อมูลในเรื่องของประเพณี พิธีกรรมต่างๆที่สำคัญในท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในบางประเพณีเพื่อให้สามารถเข้าใจและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากการเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาแบบประวัติศาสตร์มุขปาฐะ ดังที่กล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และเพียงพอต่อการตอบ โจทย์คำถามวิจัย โดยการใช่วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน คือ ถ้าเวลาเปลี่ยนไปข้อมูลจะเปลี่ยนไปหรือไม่ เป็นการให้ชาวบ้านได้ทบทวนข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้

3.3.1 การตรวจสอบแหล่งเวลา

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ โดยการที่ไปสัมภาษณ์ข้อมูลในเรื่องเดิม เช่น ประวัติการตั้งถิ่นฐาน ในเวลาที่ต่างกัน โดยผู้วิจัยได้เว้นช่วงเวลาไประยะหนึ่งหลังจากนั้น ได้กลับไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งโดยสัมภาษณ์ในเรื่องเดิม ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันเพียงใด ซึ่งข้อมูลที่ได้ในการตรวจสอบแหล่งเวลานี้ ข้อมูลที่ได้ส่วนมากจะตรงตามเดิมหลังจากที่สัมภาษณ์ในครั้งแรก ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะ เป็นของพลวัตการพัฒนา ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

3.3.2 การตรวจสอบสถานที่

ในการตรวจสอบแหล่งสถานที่นี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบโดยในครั้งแรกที่ไปสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในที่หนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะเป็นที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ หลังจากเว้นช่วงเวลาไประยะหนึ่งผู้วิจัยได้กลับเข้าไปที่วิจัย โดยได้ไปสัมภาษณ์ในที่ทำงานของชาวบ้านโดยตรง โดยข้อมูลในด้านนี้ ส่วนมากจะเป็นเรื่อง การประกอบอาชีพ และประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ข้อมูลที่พบมีความแตกต่างกันบ้างในขั้นตอนต่างๆในการประกอบอาชีพและการประกอบประเพณีพิธีกรรม

3.3.3 การตรวจสอบบุคคล

การตรวจสอบในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์เดิม แต่ได้เปลี่ยนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลในส่วนนี้ส่วนมากจะเป็นเรื่องประวัติการตั้งถิ่นฐานของในกลุ่มชนต่างๆ และ เรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในด้านต่างๆ เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การทำงาน ฯลฯ เมื่อผู้วิจัยได้สังเกตเหตุการณ์ต่างๆ แล้วจึงนำมาสร้างเป็นข้อสรุป แต่หากข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบอื่น ๆ ก็ถือว่าผลที่ได้เป็นสมมติฐาน หากได้รับการยืนยันก็ถือว่าเป็นข้อสรุปได้

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้คือ ตำบลบางขุนไทร อำเภอ บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยลักษณะประชากร สภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อแสดงรายละเอียดของพื้นที่ศึกษาก่อนที่จะทำการศึกษาถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและพลวัตการพัฒนา

4.1 จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดกรุงเทพมหานครไปทางทิศใต้เป็นระยะทาง 126 กิโลเมตร มีพื้นที่ 6,225.138 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,890,711.2 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเพชรบุรีเป็นภูเขาและที่ราบสูงทางด้านตะวันตกแล้วค่อยๆลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มไปจนจรดอ่าวไทย แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 เขต ดังนี้

1) เขตภูเขาและที่สูง ได้แก่ พื้นที่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด เป็นบริเวณที่สูงชันที่สุดของจังหวัด เป็นเทือกเขาทอดยาวจากเหนือมาได้ อยู่ในเขตอำเภอแก่งกระจานและอำเภอหนองหญ้าปล้อง พื้นที่ถัดจากบริเวณนี้จะค่อยๆลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันออก พื้นที่บริเวณนี้เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี และมีที่ราบระหว่างภูเขาด้านตะวันตกและด้านตะวันออกเรียกว่าที่ราบลุ่มแม่น้ำประจันต์ อยู่ในเขตอำเภอบ้านลาดและอำเภอหนองหญ้าปล้อง

2) เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ พื้นที่บริเวณด้านตะวันออกของจังหวัด บางส่วนของเขตอำเภอท่ายาง อำเภอเขาย้อย อำเภอบ้านลาด อำเภอบ้านแหลม อำเภอเมือง และอำเภอชะอำ ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเพาะปลูกได้ดี นอกจากแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญแล้ว ยังมีเขื่อนแก่งกระจานและเขื่อนเพชรบุรีที่เป็นแหล่งน้ำในระบบชลประทาน บริเวณนี้จึงเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด

3) เขตที่ราบชายทะเล ได้แก่ พื้นที่ทางด้านตะวันออกจดชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านแหลม อำเภอเมือง อำเภอชะอำ พื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณนี้ ปัจจุบันเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ลักษณะชายฝั่งตอนบนบริเวณปากอ่าวบางตะบูนถึงแหลมผักเบี้ยใน

เขตอำเภอบ้านแหลม เป็นบริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นป่าชายเลน ส่วนเขตที่ราบชายฝั่งทะเลตอนใต้เริ่มตั้งแต่แหลมผักเบี้ยลงมาถึงสุดเขตอำเภอชะอำต่อกับอำเภอหัวหิน ชายฝั่งเป็นหาดสวยงามเริ่มจากหาดเจ้าสำราญลงไปทางใต้ ชายฝั่งเป็นหาดสลับกับหาดโคลน และตั้งแต่หาดชะอำลงไปเป็นหาดทรายตลอดแนว

จังหวัดเพชรบุรีแบ่งเขตการปกครองเป็น 8 อำเภอ 93 ตำบล 659 หมู่บ้าน ในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง มีเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองเพชรบุรี และเทศบาลตำบลชะอำ มีสุขาภิบาล 9 แห่ง มีองค์การบริหารส่วนตำบล 22 แห่ง และสภาตำบล 60 แห่ง

การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดเพชรบุรีจำแนกรายอำเภอ โดย สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ.2545 พบว่าจังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 3,890,711 ไร่ สามารถจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) พื้นที่เกษตรกรรม ประกอบด้วยพื้นที่ทำนา ทำไร่ ไม้ผล รวมทั้งหมด 1,159,219 ไร่
- 2) พื้นที่นาเกลือ เป็นอำเภอที่อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลมี 3 อำเภอ คือ อำเภอบ้านแหลม อำเภอเมือง และอำเภอชะอำ
- 3) พื้นที่ป่าสงวน มีพื้นที่ทั้งหมด 1,189,020 ไร่
- 4) ที่อยู่อาศัยและที่สาธารณะอื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ มีพื้นที่รวมทั้งหมด 1,532,542 ไร่
- 5) พื้นที่รับน้ำชลประทาน มีพื้นที่ทั้งหมด 495,537 ไร่

จังหวัดเพชรบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติหลายประเภท เช่น ป่าไม้ ป่าชายเลน แร่ธาตุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการเล่นน้ำ ปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี คือ

- 1) ปัญหาการบุกรุกป่าชายเลน พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนในจังหวัดเพชรบุรี ลดลงจาก 55,000 ไร่ ในปี พ.ศ.2518 เหลือเพียง 2,100 ไร่ ในปี พ.ศ.2534
- 2) ปัญหาการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่อง อันเกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่น การใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำ จำนวนเครื่องมือทำการประมงมีมากเกินไป ปัญหาน้ำเสียจากบริเวณชายฝั่งทำลายแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำและระบบนิเวศน์ ทำให้ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง
- 3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณชายหาด

พื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี คือ พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอบ้านแหลม อำเภอเมืองและอำเภอชะอำ ซึ่งมีชายฝั่งทะเลยาวตลอดแนว ที่มีความแตกต่างกันคือ ชายหาดในอำเภอชะอำ และชายหาดที่เป็นดินโคลนซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่สำคัญตัวอย่างเช่น หอยแครง หอยเสียบ และปลาประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินของชาวประมงพื้นบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาตั้งแต่ในอดีต เช่น อำเภอบ้านแหลม

อำเภอบ้านแหลม มี 10 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลบางตะบูน ตำบลบางตะบูนออก ตำบลบ้านแหลม ตำบลบางขุนไทร ตำบลปากทะเล ตำบลบางแก้ว ตำบลแหลมผักเบี้ย ตำบลบางครก ตำบลท่าแร้ง และตำบลท่าแร้งออก

ตำบลบางขุนไทร เป็นพื้นที่ที่อยู่ตอนกลางของอำเภอบ้านแหลม มีความสำคัญทั้งความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมีกลุ่มชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีศักยภาพ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ป่าชายเลนและดินเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่เกิดของหอยแครงธรรมชาติใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ส่วนพื้นที่ถัดเข้ามาตอนในเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตร นอกจากนี้แล้วตำบลบางขุนไทรยังมีความหลากหลายของกลุ่มชนต่างๆ ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิมและมีศักยภาพ โดยมีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเองแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเอง ด้วยความสำคัญดังกล่าวผู้ศึกษาจึงใช้พื้นที่ตำบลบางขุนไทรเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้

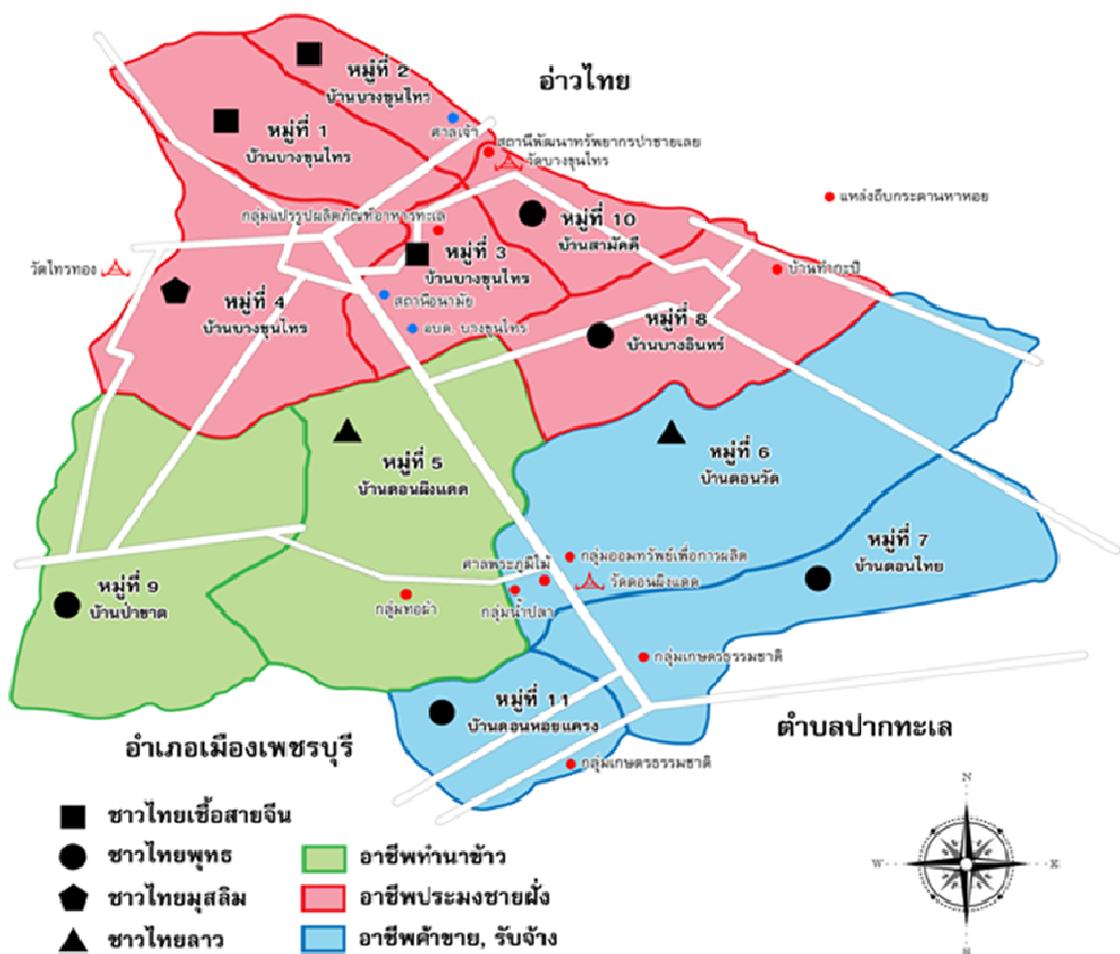
4.2 ตำบลบางขุนไทร

4.2.1 ที่ตั้ง

ตำบลบางขุนไทรเป็นตำบลหนึ่งใน 10 ตำบลของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี อยู่ห่างจากอำเภอบ้านแหลมไปทางทิศใต้ประมาณ 10.5 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดเพชรบุรีประมาณ 20 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 15,732 ไร่ (25.172 ตารางกิโลเมตร) เป็นพื้นที่ราบประมาณ 15,530 ไร่ พื้นน้ำประมาณ 202 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 450 ไร่ ถัดจากป่าชายเลนเป็นหาดโคลนมีความยาวตามแนวชายฝั่งประมาณ 10 กิโลเมตร

ตำบลบางขุนไทร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านแหลมอำเภอบ้านแหลม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลปากทะเลอำเภอบ้านแหลม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ป่าชายเลนทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลท่าแร่ตำบลท่าแร่เอกอําเภอบ้านแหลม

ภาพที่ 4.1 แผนที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมตำบลบางขุนไทรอำเภอบ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี

4.2.2 ความเป็นมาของชุมชน

กำนันตำบลบางขุนไทร (นายเสน่ห์ บูรณารมย์) กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนว่ามี 2 ตำนาน คือ ตำนานแรกกล่าวว่า ชุมชนบางขุนไทรเกิดจากการอพยพโยกย้ายถิ่นของชาวจีนแต้จิ๋ว ที่หนีภัยสงครามพม่ามาจากกรุงศรีอยุธยา ลงมาอยู่ที่บริเวณปากแม่น้ำสมุทรปราการ และย้ายลงมาทาง

ได้มาตั้งรกรากอยู่ในบริเวณตำบลบางขุนไทรเนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ดี ทะเล เหมาะกับการประกอบอาชีพประมง จึงทำให้ผู้คนต่างถิ่นเริ่มอพยพมาตั้งบ้านเรือนกันมาขึ้น

ชาวจีนอพยพรุ่นแรกคนหนึ่งชื่อ “ขุน” ได้ออกไปจับปลาในคลองใหญ่ที่มีต้นไทร ขึ้นอยู่หนาแน่น ด้วยเครื่องดักปลาที่เรียกว่า “ไซ” แต่เมื่อตาขุนไปกู้ไซที่ดักปลาไว้ในคลอง กลับได้ทองคำ แทนที่จะได้ปลาช่อนปลาชุก เหมือนกับที่ผ่านมา ตาขุนจึงนำทองคำที่ดักได้ไปขายและนำเงินส่วนหนึ่งมาสร้างวัดประจำหมู่บ้าน และตั้งชื่อว่า “วัดไซทอง” ตามลักษณะภูมิประเทศที่มีต้นไทรอยู่ร่วมกับคำว่า “ทอง” ที่ตาขุนดักได้ และตั้งชื่อหมู่บ้านในขณะนั้นว่า บางขุนไทร” ซึ่งเป็นการรวมกันของชื่อตาขุนกับทองคำที่ตาขุนดักได้ และลักษณะภูมิประเทศที่มีต้นไทร ต่อมาชื่อหมู่บ้านก็เรียกกันสั้นเข้าว่า “บางขุนไทร” จนกระทั่งปัจจุบัน

อีกตำนานเล่าสืบต่อกันมากกว่า 200 ปี กล่าวว่าคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในบางขุนไทรปัจจุบันเป็นคนเชื้อสายจีนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองหัวเมืองชั้นนอก มาปกครองเมืองเพชรบุรี มีชื่อว่าขุนอร่าม ชื่อจีนว่า นายกงเซ่ง แซ่ฮ้อ ขณะที่ ขุนอร่าม ทำการปกครองอยู่นั้นก็ได้ส่งข้าทาสบริวารรวมทั้งนักโทษออกไปทำไร่ทำสวนในหัวเมืองต่างๆ รวมทั้งพื้นที่ในตำบลบางขุนไทรในปัจจุบันด้วย ระยะเวลาการทำไร่ทำนาได้ผลผลิตดีต่อมา ข้าทาสบริวารที่ส่งออกไปทำงานได้พากันแยกย้ายหลบหนีไป ไม่ทำงานให้ขุนอร่ามอีกต่อไป ดังนั้นขุนอร่ามจึงอพยพครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่ทำไร่ทำนาในพื้นที่บางขุนไทรในปัจจุบัน

ครั้งแรกที่ขุนอร่ามและบริวารเข้ามาตั้งบ้านเรือนนั้น มีบ้านเรือนอยู่ 7 หลัง ต่อมาเมื่อผู้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากในขณะนั้นพื้นที่บางขุนไทรมีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรทางบกและทางทะเล เมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้นจึงมีการตั้งชื่อชุมชนว่า “บางกงเซ่ง” ตามชื่อภาษาจีนของขุนอร่าม (กงเซ่ง แซ่ฮ้อ) เมื่อเวลาผ่านไปชื่อหมู่บ้านเพี้ยนจาก “บางกงเซ่ง” เป็น “บางขุนไทร” จนถึงปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านในตำบลบางขุนไทร

การก่อตั้งหมู่บ้านในตำบลบางขุนไทรทั้ง 11 แห่ง แบ่งตามลักษณะเชื้อชาติได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นชาวจีนแต่จิวที่อพยพมาจากจังหวัดอยุธยาเพื่อหนีสงครามพม่ามาอยู่ที่ตำบลปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ และได้อพยพมาตั้งหมู่บ้านใหม่ที่ตำบลบางขุนไทรบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่ 1,2 และ 3 ในปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้อพยพมาจากมลายู เมื่อ 200-300 ปีก่อน โดยทางทะเลเพื่อมาค้าขาย แต่เรือสินค้าอัปปางที่บริเวณตำบลปากทะเลในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านแขกประมาณ 5 กิโลเมตร

พ่อค้าที่มากับเรือจึงตั้งบ้านเรือนในบริเวณตำบลปากทะเล และขยายเข้ามาในบริเวณหมู่ 4 บ้านแวก ตำบลบางขุนไทรในปัจจุบัน และมีชาวมุสลิมอพยพจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ชื่อของหมู่บ้านสันนิษฐานว่าตั้งตามลักษณะของผู้ที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในระยะแรกที่เป็นแวกมลายู และประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนับถือศาสนาอิสลาม

กลุ่มที่ 3 เป็นคนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงอพยพเข้าไปอยู่อาศัยในหมู่ 7,8,9 และ 11 ในปัจจุบัน เริ่มจากประมาณ 150 ปีก่อน หมู่ 8 เดิมชื่อ “บ้านหัวโคก” มีบ้านเรือนประมาณ 7 หลัง ประกอบด้วย บ้านนายขัน นายก้อน นายใจ นายป่า นายอาด นายแปะ นายอิน ต่อมาชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนเป็น “บ้านบางอิน” ตามชื่อผู้ที่คาดว่าเป็นผู้นำในการเข้ามาตั้งรกรากในระยะแรกคือ “นายอิน”

ลักษณะกายภาพของหมู่ 8 เดิม เป็นป่าต้นเสื่อหมอบ ป่าผักบุงทะเล และดินกระซ้า ไม่มีป่าแสมเช่นในปัจจุบัน เมื่อมีคนอพยพเข้าตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้น สภาพป่าเสื่อหมอบที่มีอยู่ก็ค่อยๆ หายไป และชาวบ้านบางส่วนก็นำดินกระซ้าที่อยู่ชายทะเลมาถมที่ปลูกบ้านเป็นที่อยู่อาศัย ชาวบ้านดอนสะแกที่อยู่ใกล้เคียงอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเพราะสามารถประกอบอาชีพประมงชายฝั่งได้ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลมีความอุดมสมบูรณ์มาก มีระบบเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนคือ เมื่อเก็บหอย กุ้ง ปู ปลา ได้จะนำไปแลกเปลี่ยนข้าวเปลือกจากหมู่บ้านที่อยู่บนดอน ต่อมาระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนเป็นระบบค้าขาย

ต่อมาเมื่อประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว มีผู้อพยพมาจากตำบลสวนกล้วย ตำบลช่องสะแก อำเภอเพชรบุรี มาตั้งบ้านเรือนในหมู่ 7 ในปัจจุบัน เพื่อประกอบอาชีพทำการเกษตร เนื่องจากพื้นที่หมู่ 7 มีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่สันดอนและมีลักษณะเป็นทุ่งราบ เหมาะแก่การเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนา ในปี พ.ศ.2420 ชาวบ้านที่อยู่ย่านใกล้เคียงย้ายเข้ามาเพิ่มขึ้น เดิมหมู่ 7 ชื่อบ้านดอนอุดม เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านดอนไทย เพราะบ้านดอนอุดมอยู่ติดกับบ้านดอนวัดที่ในอดีตเรียกตัวเองบ้านดอนลาว เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างหมู่บ้าน จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านดอนไทย”

หมู่ 9 บ้านป่าขาด เดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ถูกรวมเข้าเป็นหมู่บ้านในตำบลบางขุนไทรในปี พ.ศ.2500 คนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในบ้านป่าขาด มาจากบ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี บ้านดอนใหญ่ บ้านดอนหัวหีบ และจากบ้านโพธิ์หัก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในอดีตบ้านป่าขาด เป็นที่ราบมีป่าไม้ขึ้นอยู่ประปรายและมีหนองน้ำกระจายอยู่ทั่วบริเวณเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า บ้านป่าขาด จากลักษณะของป่าที่ขึ้นเป็นหย่อมๆ คล้ายกับการเว้นช่องว่างเอาไว้นั่นเอง การก่อตั้งหมู่บ้านมีผู้ใหญ่โบบ์เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในเวลานั้นยังขึ้นอยู่กับการปกครองของตำบลท่าแร่ นอกจากนี้ผู้ใหญ่โบบ์ ยังมีกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีส่วนช่วยให้บ้านป่าขาดในปัจจุบันรวมตัวกันเป็นชุมชนใหญ่คือ นาย

เหมเป็นช่างต่อเรือฝีมือดีในหมู่บ้านขณะนั้น นายช่วย นายบุญ นายพราน นายชม นางเหล็ยม นางแจ่ม นางจำเนียน นายสอน นายจอง นายหลง นายไหนด บุคคลเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในยุคก่อตั้งหมู่บ้านป่าขาด

หมู่ 10 บ้านสามัคคี ในอดีตเป็นป่าชายเลน มีบ้านอยู่ไม่กี่หลัง มีชื่อเรียกว่า “บ้านหนองดีดั่ง” เริ่มก่อตั้งปี 2514 ต่อมามีคนจากหมู่ 2 ตำบลบางขุนไทร และหมู่ 8 ตำบลปากทะเลอพยพมาตั้งบ้านเรือน คนกลุ่มแรกที่เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้าน จากคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนคือ นายหลินนางส่วน ต่อมานายเผือก สุ่มอ่ำ ได้อพยพเข้ามาสร้างบ้านเรือนและสร้างความเจริญให้กับชุมชนในราวปี 2525 จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านสามัคคี” โดยแบ่งพื้นที่และประชากรบางส่วนของบ้านบางขุนไทรหมู่ 2 และหมู่ 3 มารวมกับบ้านหนองดีดั่ง เดิม กลายเป็นบ้านสามัคคี ในปัจจุบัน ส่วนชื่อของหมู่บ้านสันนิษฐานว่า มาจากวิธีการก่อตั้งหมู่บ้านที่มีการรวมพื้นที่และประชากรหลายหมู่บ้าน

หมู่ 11 บ้านดอนหอยแครง เดิมมีชื่อเรียกว่า “บ้านศาลาแดง” เนื่องจากมีศาลาลังคาสีแดงตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ใน พ.ศ. 2538 ได้แยกหมู่บ้านออกจากหมู่ 7 ตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านดอนหอยแครง” โดยนายอำเภอในสมัยนั้นเป็นคนตั้งชื่อหมู่บ้านให้ โดยยกเอาเอกลักษณ์ของตำบลบางขุนไทรที่มีชื่อเสียงเรื่อง “ดอนหอยแครงตามธรรมชาติ” ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศมาเป็นชื่อของหมู่บ้าน และในบริเวณบ้านดอนหอยแครงมีร่องรอยของเปลือกหอยแครงทับถมอยู่เป็นจำนวนมากสันนิษฐานว่าพื้นที่นี้อาจเคยเป็นทะเลมาก่อน จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านดอนหอยแครง

กลุ่มที่ 4 เป็นชาวลาวมาจากเวียงจันทน์และเมืองพวน ในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 คนกลุ่มนี้อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยและกระจายตัวไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆของประเทศไทย ในจังหวัดเพชรบุรีมีกลุ่มคนลาวจากเวียงจันทน์และเมืองพวน (มักเรียกตัวเองว่า ลาวเวียง ลาวพวน ตามถิ่นฐานเดิมที่อพยพมา) กลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านโพธิ์การ้อง อำเภอเมืองเพชรบุรี ปัจจุบันกลุ่มชาวลาวจะอยู่ในหมู่ที่ 5 และ 6

หมู่ 5 เริ่มก่อตั้งใน พ.ศ.2438 กลุ่มคนลาวดังกล่าวได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในบริเวณพื้นที่บ้านดอนผิงแดดในปัจจุบัน โดยสร้างหมู่บ้าน สร้างวัดเพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาและเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน และตั้งชื่อหมู่บ้านของตนเองและวัดว่า “บ้านตากแดด” และ “วัดดอนตากแดด” เพราะสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านเป็นที่ดอนโล่งๆ ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนาและทุ่งหญ้า มีต้นมะขามเทศและต้นจามจุรีขึ้นอยู่ประปราย เมื่อถึงหน้าแล้งก็ร้อนและแห้งแรงแรงมาก ประกอบกับอาชีพของคนในหมู่บ้านตากแดดส่วนใหญ่จะทำนาข้าว จึงต้องทำงานกลางแจ้งตากแดดตากฝน ทั้งเก็บเกี่ยวปักดำอยู่ตลอดเวลาจากสภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงเป็นที่มาของชื่อ “หมู่บ้านดอนตากแดด” ต่อมาเมื่อผู้คนอพยพมาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้น โดยอพยพมาจากบ้านหนองปลาไหล อำเภอเขา

ย้าย จังหวัดเพชรบุรี จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น “บ้านคอนฝิงแคด” และ “วัดคอนฝิงแคด” เพื่อให้ฟังเพราะ แต่ยังคงความหมายเดิม

หมู่ 6 บ้านคอนลาว ผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในระยะแรกเป็นชาวลาวอพยพมาจากเวียงจันทน์ เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านท่าแร่ และย้ายมาตั้งบ้านเรือนใหม่ที่บ้านคอนวัดในปัจจุบัน คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากที่นั่นนอกจากจะเป็นลาวเวียงแล้ว ก็มีกลุ่มคนจากภาคอีสาน (อุครธานี) เข้ามาสร้างชุมชนใหม่ขึ้นมา หมู่บ้านคอนวัดในระยะแรกจึงถูกเรียกจากบ้านข้างเคียงว่าบ้านคอนลาว ปัจจุบัน “หมู่บ้านคอนฝิงแคด” เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านคอนวัด” เนื่องจากมีการตั้งกลุ่มสหกรณ์ขึ้นในหมู่บ้านชื่อ “กลุ่มสหกรณ์บ้านคอนวัด”

4.2.3 ลักษณะภูมิประเทศและธรณีวิทยา

- ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลบางขุนไทรมีภูมิประเทศที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ชายฝั่ง และพื้นที่ราบ ความแตกต่างของลักษณะภูมิประเทศ ทำให้แบ่งภูมิประเทศในตำบลบางขุนไทรได้เป็น 3 เขต ดังนี้

1) เขตที่ราบชายฝั่งน้ำทะเลท่วมถึง คือ บริเวณพื้นที่ที่อยู่ใกล้ฝั่งทะเลอ่าวไทย สภาพพื้นที่จะมีน้ำทะเลท่วมถึงเสมอๆ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเล็กน้อยจนถึงประมาณ 1 เมตร บริเวณนี้จะมีวัตถุที่ถูกพัดพามาจากทะเลทับถมกันตลอดเวลา

2) เขตที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึง เกิดจากตะกอนน้ำกร่อยที่มีอายุมาก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ น้ำจะท่วมในฤดูฝน แต่อยู่ในช่วงฤดูแล้ง ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ดินจะแตกกระแหง

3) เขตที่ราบน้ำท่วมถึง เกิดจากการทับถมของตะกอนส่วนใหญ่เป็นตะกอนน้ำระดับต่ำ มีความลาดชันน้อยกว่า 2 % มีน้ำขังในฤดูฝนนาน 3-6 เดือน

- ลักษณะทางธรณีวิทยา

พื้นที่ทั่วไปเป็นตะกอนที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยกรวดทรายของแม่น้ำ ทรายแป้ง และดินโคลนที่ถูกพัดพามาสะสมตัวตามที่ราบลุ่มและชายฝั่งทะเล

4.2.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของตำบลบางขุนไทร คล้ายกับจังหวัดในภาคกลางโดยทั่วไป ก็มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน ในระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม โดยเฉพาะเขตชายฝั่งทะเล ปริมาณฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 1,000 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 24-32 องศาเซลเซียส

4.2.5 สภาพเศรษฐกิจสังคม

- สภาพทั่วไป

ตำบลบางขุนไทรเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติและระบบนิเวศน์ จากการบอกเล่าของบรรพบุรุษทราบว่า คนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่ตำบลบางขุนไทรเป็นคนจีนที่มาจากประเทศจีน ต่อมามีคนแขกที่มาจากมาเลเซียและอินโดนีเซีย มีคนลาวที่มาจากลาวพวน ลาวเวียง และคนในพื้นที่ใกล้เคียง โดยคนในแต่ละเชื้อชาติจะสร้างบ้านเรือนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวจีนจะอยู่ในหมู่ 1 , หมู่ 2 , และหมู่ 3 กลุ่มชาวมลายูและอินโดนีเซียอาศัยอยู่ในหมู่ 4 กลุ่มคนลาวจะอาศัยอยู่ในหมู่ 5 และหมู่ 6 และกลุ่มคนในพื้นที่ใกล้เคียงอาศัยอยู่ในหมู่ 7 , หมู่ 8 , หมู่ 9 , หมู่ 10 และหมู่ 11 คนในแต่ละเชื้อชาติจะมีประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อที่เป็นของตนเอง ที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ปัจจุบันประเพณี และวัฒนธรรมบางอย่างถูกผสมกลมกลืนจนกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมของสังคม เช่น ประเพณีทำบุญส่งข้าหลวง ประเพณีทำบุญทำยกานต์ เป็นต้น

- การตั้งถิ่นฐาน

การตั้งถิ่นฐานของประชากรในตำบลบางขุนไทร ส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกันเป็นกลุ่ม กล่าวคือ ประชากรจะตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามเชื้อชาติ โดยกระจายอยู่บริเวณ 2 ฟังถนนสายหลักในหมู่บ้าน คือ ถนนคันกันน้ำเค็ม ถนนสายวัดดอนผิงแดด ถนนสายแยกจากคันกันน้ำเค็มหมู่ที่ 4 ออกไปทางทิศตะวันออกผ่านหมู่ 1 และหมู่ 2 บริเวณชายฝั่งทะเล และบริเวณพื้นที่เกษตร ซึ่งกลุ่มใหญ่ที่มีประชากรอยู่รวมกันมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชุมชนในหมู่ 1,2 และ 3 กลุ่มชุมชนในหมู่ 8 และ 10 และกลุ่มชุมชนในหมู่ 6 และ 7

หมู่บ้านเดียวที่มีประชากรอยู่รวมกันมากกว่า 500 คน แต่ไม่ถึง 1,000 คน ได้แก่ กลุ่มชุมชนในหมู่ 5 และ 9 ส่วนหมู่ 11 เป็นหมู่บ้านที่เพิ่งก่อตั้งมีประชากรอาศัยอยู่น้อยกว่า 500 คน

- สภาพเศรษฐกิจ

ในอดีตวิถีชีวิตของคนในตำบลบางขุนไทรเหมือนกับวิถีชีวิตของคนในชนบท โดยทั่วไปที่ต้องพึ่งพาเกษตรกรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต อาชีพสำคัญของประชากรในตำบลบางขุนไทร จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1) การเกษตร ได้แก่ การทำประมง นาข้าว นาเกลือ และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น มีรายละเอียด ดังนี้

1.1) การทำประมง แบ่งเป็น การทำประมงพื้นบ้าน และการทำประมงน้ำลึก ดังนี้

- *การทำประมงพื้นบ้าน* ผู้ที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ติดชายฝั่งทะเล ประกอบด้วยหมู่ 1 , หมู่ 2 , หมู่ 3 , หมู่ 4 , หมู่ 8 และหมู่ 10 ชาวบ้านสามารถจับสัตว์น้ำประเภทต่างๆได้ตลอดปี เนื่องจากมีสัตว์น้ำหลากหลายประเภทที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ตลอดปี

- *การทำประมงน้ำลึก* โดยนำเรือขนาดกลางขึ้นไปจับปลาและสัตว์น้ำอื่นๆในบริเวณอ่าวไทยถึงจังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดปัตตานี โดยออกเรือไปครั้งละอย่างน้อย 15 วันจึงจะกลับเข้าฝั่ง

1.2) การทำนาข้าว

เป็นพื้นที่ที่อยู่ถัดเข้ามาตอนในที่ที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นที่ดอน มีความเหมาะสมในการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาข้าว พื้นที่เกษตรกรรมปลูกข้าวและไม้ผลมีประมาณ 3,686 ไร่ ในปี 2554 โดยจะทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้ง การจำหน่ายผลผลิตจะมีพ่อค้าคนกลางมาซื้อถึงที่

1.3) การทำนาเกลือ

ในตำบลบางขุนไทรมีการประกอบอาชีพทำนาเกลือเป็นเวลานานกว่า 100 ปี ในพื้นที่ที่อยู่ถัดจากชายฝั่งเข้ามาซึ่งเป็นพื้นที่ราบ เป็นการทำนาเกลือสมุทรโดยอาศัยน้ำจากทะเล พื้นที่ทำนาเกลือทั้งตำบล ประมาณ 4,661 ไร่ ในปี 2554 พื้นที่ทำนาเกลือส่วนใหญ่ใช้ขังน้ำทะเลเป็นพื้นที่ที่จะกลิ้งเกลือได้จริงๆ เพียง 1 ใน 4 ส่วนของพื้นที่ทำนาเกลือทั้งหมด พื้นที่ทำนาเกลือ 1 ไร่ จะได้เกลือประมาณ 4 เกวียน ใน 1 ปี จะทำนาเกลือได้ 3 ครั้ง ผลผลิตเกลือใน 1 ปี จะได้ 12 เกวียน/ไร่ โดยจะมีนายทุนท้องถิ่นมารับซื้อเกลือถึงที่

1.4) การเลี้ยงสัตว์

ในตำบลบางขุนไทรมีการเลี้ยงปลาน้ำจืดโดยที่เกษตรกรจะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมรายได้ พันธุ์ปลาที่เลี้ยงได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุก และปลาหมอ โดยจะขุดบ่อเอง เนื้อที่ของบ่อมีขนาดประมาณ 200 ตารางเมตร นอกจากนี้แล้ว ยังมีการเลี้ยงสัตว์อื่น เช่น วัวและแพะ เป็นต้น

2) อาชีพรับจ้าง

มีทั้งรับจ้างประจำและรับจ้างชั่วคราว งานรับจ้างที่ทำส่วนใหญ่คือ ลูกเรือประมง หาเกลือ ทำนา โรงงานปลากระป๋องที่จังหวัดสมุทรสาคร และรับจ้างทั่วไป ส่วนงานรับจ้างชั่วคราวจะทำหลังจากเสร็จสิ้นฤดูกาลเพาะปลูกแล้ว มีระยะเวลาประมาณ 4-5 เดือนต่อปี นอกจากนี้แล้วก็มีประกอบอาชีพรับราชการ

3) อาชีพค้าขาย

ในตำบลบางขุนไทร มีร้านค้าของชำ และร้านอาหารให้บริการแก่ประชาชนในทุกหมู่บ้าน ส่วนสินค้าประเภทอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่เดินทางไปซื้อที่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี หรือบางส่วนไปซื้อที่สุขาภิบาลบ้านแหลม ส่วนผลผลิตด้านการเกษตร เช่น ข้าว และมะพร้าว จะมีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงที่ หรือเกษตรกรบางส่วนอาจนำผลผลิต เช่น มะพร้าว และสัตว์น้ำที่จับได้ไปขายเองที่ตลาดในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

กิจการที่สำคัญที่มีในตำบลบางขุนไทร

- ปั้มน้ำมันและก๊าซ	2	แห่ง
- ศูนย์สาธิตการเกษตร	1	แห่ง (หมู่ 6)
- ร้านค้าชุมชน	1	แห่ง (หมู่ 8)
- ฟาร์มเป็ด, ไก่, หมู	14	แห่ง

4) อาชีพรับราชการ ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่ อบต. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ

5) อื่นๆ คืออาชีพอื่นๆ นอกจาก 4 กลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น เช่น อุตสาหกรรม ตำบลบางขุนไทร มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ คือ โรงสีจำนวน 1 แห่งในหมู่ 7

- ศาสนา

ประชาชนในตำบลบางขุนไทร มีทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม สถานที่สำคัญทางศาสนาประกอบด้วย

มัสยิดดารุลอิมามาอะฮ์	ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4
วัดคอนผิงแดด	ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6
วัดบางขุนไทร	ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 10
ศาลเจ้าจิ้น	ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2

บทที่ 5

พลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร

ประวัติศาสตร์สังคมคือเรื่องของการเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบันในการอธิบายให้เห็นถึงพลวัตหรือพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตำบลบางขุนไทร

5.1 พลวัตการพัฒนาในท้องถิ่นบางขุนไทร

พลวัตการพัฒนาคือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้วิธีการย้อนกลับไปศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน ความเป็นมาของเชื้อชาติที่เข้ามาอาศัยในชุมชนบางขุนไทร และเหตุการณ์ต่างๆที่สำคัญซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ รวมทั้งเข้าใจสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตถึงปัจจุบัน

5.1.1 ชุมชนบางขุนไทรในยุคเริ่มแรก

ชุมชนบางขุนไทรในอดีตสามารถพึ่งตนเองได้ในทุกๆด้าน โดยเฉพาะเรื่องอาหาร เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของตำบลบางขุนไทร ที่มีความหลากหลายในระบบนิเวศน์ เช่นมีพื้นที่ที่เป็นป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำทะเลชนิดต่างๆ โดยเฉพาะ หอยแครง หอยเสียบ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งหอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ เนื่องจากลักษณะของหาดโคลนของบางขุนไทร เกิดจากตะกอนของแม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันตก คือแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำแม่กลอง ที่ไหลลงสู่ทะเลหน้าเอาตะกอนแม่น้ำไหลลงมาด้วย และพัดเข้าสู่ฝั่งในย่านตำบลบางขุนไทรและพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้พื้นที่หาดโคลนของตำบลบางขุนไทร เป็นแหล่งขยายพันธุ์ที่สำคัญของสัตว์น้ำทะเลประเภท กุ้ง หอย ปู ปลา ดังนั้นเศรษฐกิจในยุคแรกของชุมชนบางขุนไทร จึงมีฐานรองรับจากทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้ชายฝั่ง มีความผูกพันกับอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมองภาพรวมของชุมชนบางขุนไทรในยุคเริ่มแรกจะพบว่า เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองในทุกๆด้าน โดยเฉพาะปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพ เช่นเรื่องข้าวปลาอาหาร เป็นต้น นอกจากจะสามารถผลิตเพื่อใช้ในชุมชน

ของตนเองได้เพียงพอแล้ว ยังสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจของชุมชนบางขุนไทรในขณะนั้น ได้อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเล เป็นต้นทุนในการผลิตอย่างแท้จริง

นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลแล้ว ชุมชนบางขุนไทรยังมีพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้ามาจากชายฝั่ง เป็นผืนดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม ดังนั้นวิถีชีวิตของชุมชนในบริเวณนี้จึงประกอบอาชีพทำนาข้าว ปลูกมะพร้าว และทำปศุสัตว์ ในยุคแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ตามประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ได้บอกเล่าสืบต่อกันมากกว่า 100 ปี ว่าคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่บางขุนไทรปัจจุบันเป็นคนเชื้อสายจีน ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองหัวเมืองชั้นนอก มาปกครองเขตเมืองเพชรบุรี มีชื่อว่า ขุนอร่าม มีชื่อจีนว่า นายกงเซ่ง แซ่เอ็ง ขณะที่ ขุนอร่าม เป็นผู้ปกครองอยู่นั้นก็ได้ส่งข้าทาสบริวารทั้งนักโทษออกไปทำไร่ทำสวนในหัวเมืองต่างๆ รวมทั้งพื้นที่ในตำบลบางขุนไทรในปัจจุบันนี้ด้วย ระยะเวลาการทำไร่ทำนาก็ได้ผลผลิตดีต่อมาข้าทาสบริวารที่ส่งออกไปทำงานได้พากันแยกย้ายหลบหนีไป ไม่ทำงานให้ขุนอร่ามอีกต่อไป ดังนั้นขุนอร่ามจึงอพยพออกมาตั้งบ้านเรือน อยู่ในพื้นที่ทำไร่ทำนาในพื้นที่บางขุนไทรปัจจุบัน ครั้งแรกที่ขุนอร่ามและบริวารเข้ามาตั้งบ้านเรือนนั้น มีบ้านเรือนอยู่ 7 หลัง และต่อมาจึงมีผู้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของบางขุนไทรในขณะนั้น มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางทรัพยากรทางบกและทางทะเล เมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้นจึงได้ตั้งชื่อชุมชนดังกล่าวว่า “บางกงเซ่ง” ตามชื่อภาษาจีนของขุนอร่าม (กงเซ่ง แซ่เอ็ง) ส่วนคำว่า “บาง” นั้น เป็นชื่อที่ใช้เรียกหมู่บ้านในอดีต ซึ่งคนสมัยก่อนนิยมเรียกกัน เมื่อกาลเวลาผ่านไปชื่อหมู่บ้านก็เรียกกันใหม่เป็น “บางขุนไทร” เพี้ยนเสียงมาจาก “บางกงเซ่ง” จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ท้องถิ่นบางขุนไทรนี้แต่ละหมู่บ้านก็มีความแตกต่างหลากหลายที่แตกต่างกันไปในด้านประวัติความเป็นมาและการตั้งชื่อ อันเกิดจากความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ภูมิปัญญา ความคิด และความเชื่อที่ทำให้เรียกชื่อแตกต่างกันไป ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ประจำหมู่บ้าน และลักษณะการตั้งชื่อยังสังเกตจากสภาพแวดล้อมโดยรวมของแต่ละหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงวิวัฒนาการการก่อตั้งถิ่นฐานและระบบความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติดังรายละเอียดดังนี้

บ้านบางขุนไทร หมู่ 1,2,3 ยังคงมีชื่อเรียกแบบเดิมคือบ้านบางขุนไทร ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่ 1,2,3 นี้ส่วนใหญ่จะอยู่กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ รุ่นปู่ ย่า ตายายบ้างก็อาศัยกันมา 3-4 รุ่นอายุคนซึ่งเป็นเครื่องแสดงไว้อย่างชัดว่า หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีอายุมานานับ 100 ปี

ชาวบ้านบางขุนไทรในหมู่ 1,2,3 นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน อพยพโยกย้ายมาจากประเทศจีนเมื่อประมาณหลายร้อยปีก่อนมาแล้ว โดยนั่งเรือสำเภาออกเดินทางมาจากเมืองจีน มาตั้งรกรากอยู่ในตำบลบางขุนไทร ได้ทำการบุกเบิกที่ดินเป็นที่ทำกิน บางส่วนก็อพยพตามมาในภายหลังและซื้อที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้อย่างถาวร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจ คือ ศาลเจ้าใต้เขี้ยว ศาลเจ้าเก่าแก่ของหมู่บ้าน ที่สร้างขึ้นมาร่วมกับหมู่บ้านบางขุนไทร หมู่ 2 คนส่วนใหญ่ในบ้านบางขุนไทร นับถือศาลเจ้าใต้เขี้ยวเป็นอย่างมาก

ในหมู่ 3 บ้านบางขุนไทรแห่งนี้ถือเป็นแหล่งกำเนิดของอาชีพทำนาเกลือ โดยมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยก่อนนั้น กรมราชทัณฑ์ได้เกณฑ์คน คือนักโทษจำคุกมาเป็นแรงงานในการทำนาเกลือ ทำให้ชาวบ้านรู้จักการทำนาเกลือ จึงเป็นจุดกำเนิดเริ่มต้นของอาชีพทำนาเกลือในบ้านบางขุนไทรแห่งนี้ และต่อมานักโทษที่เป็นแรงงานเหล่านั้นก็หลบหนีไป แต่อาชีพทำนาเกลือมิได้สูญหายไปกับนักโทษ แต่อยู่สืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

บ้านแขก หมู่ 4 ของตำบลบางขุนไทร คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนี้เป็นชาวมุสลิมถึงร้อยละ 90 นับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนน้อยประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด แต่ชาวบ้านในหมู่ 4 แห่งนี้ล้วนรักใคร่สามัคคีกันดี ไม่รังเกียจ และไม่แยกศาสนา ผู้นำชุมชนเล่าว่า คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านเป็นแขกนอก (มาจากมลายู) อพยพขึ้นมาจากทางใต้โดยทางทะเล ขึ้นฝั่งครั้งแรกที่ตำบลปากทะเลในปัจจุบันนี้ ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านแขกประมาณ 5 กิโลเมตร ในครั้งแรกตั้งใจว่าจะมาค้าขาย แต่เรือสินค้าอับปางที่บริเวณดังกล่าว จึงทำให้พ่อค้าที่มากับเรืออพยพขึ้นมาตั้งบ้านเรือนต่อมาได้ขยับขยายหมู่บ้านเข้ามาตั้งในบริเวณบ้านแขก ตำบลบางขุนไทรในปัจจุบันนี้ และมีชาวมุสลิมอพยพจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ปัจจุบันชุมชนบ้านแขกหมู่ที่ 4 นับว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ในตำบลบางขุนไทร

คอนผิงแดด เดิมเป็นชื่อเรียกของหลายหมู่บ้านในตำบลบางขุนไทร ปัจจุบันนี้เป็นชื่อของหมู่ 5 ตำบลบางขุนไทรเท่านั้น แต่ในสมัยก่อนจะนิยมเรียกว่า บ้านคอนผิงแดด โดยหมายรวมถึง หมู่ 5 บ้านคอนผิงแดด บ้านคอนวัดหรือบ้านเคียงวัด และหมู่ 7 บ้านคอนไทย แต่ปัจจุบันได้แยกออกมาเพื่อให้มีชื่อเรียกที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละหมู่บ้าน

ชาวลาวที่อาศัยอยู่ในคอนผิงแดดเรียกตนเองว่า “ลาวพวน” จากคำบอกเล่าผู้สูงอายุในตำบลบางขุนไทรเล่าว่า บ้านเกิดเมืองนอนของบรรพบุรุษตนนั้นอยู่ที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ต่อมาถูกทหารจากกองทัพพม่าเข้าโจมตี โคนจับเป็นเชลยศึกมาจากเวียงจันทน์ บรรพบุรุษของตนเป็นบุคคลที่ป่วยหรือได้รับบาดเจ็บแล้วไม่ได้โดนเกณฑ์กลับไปยังเวียงจันทน์ จึงได้พากันอพยพมาที่จังหวัดเพชรบุรี โดยแยกย้ายกันไป บ้างก็ไปอยู่แถวสระพัง เขาย้อย บ้างก็แยกกันมาอาศัยอยู่บริเวณหมู่ 5 และหมู่ 6 ของบ้านบางขุนไทร ในครั้งแรกที่อพยพ เพียง 3-4 ครัวเรือนและในเวลา

ต่อมาจำนวนประชากรก็ได้ขยายเพิ่มมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน สาเหตุของการย้ายมาบริเวณบ้านดอนผิงแดดนี้เนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่ดอน (ซึ่งเป็นพื้นที่น้ำไม่สามารถท่วมถึงได้) ดังนั้นจึงไม่ต้องกลัวว่าถูกหลานของตนาจะตกรน้ำ หรือได้รับอุบัติเหตุทางน้ำ จึงตั้งถิ่นฐานกันในบริเวณนี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปประชากรเริ่มเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการกระจายตัวไปอยู่บริเวณหมู่ 8 ของบ้านบางขุนไทร

แม้ว่าชาวลาวเวียงทั้งสองกลุ่มจะตั้งถิ่นฐานกันคนละพื้นที่ แต่ก็มีการไปมาหาสู่กันในช่วงแรกๆเป็นการแวะเวียนไปเยี่ยมกันและกัน จนภายหลังเกิดความรักใคร่ชอบพอกันระหว่างชาวลาวเวียงที่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาชัยและตำบลบางขุนไทรจึงตกลงแต่งงานกัน ชาวลาวเวียงที่อำเภอเขาชัยบางส่วนจึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลนี้หลังจากการแต่งงาน จึงกล่าวได้ว่าชาวลาวเวียงที่อำเภอเขาชัยและชาวลาวพวนที่ตำบลบางขุนไทรเป็นพี่น้องกัน

ถึงแม้ว่าลาวเวียงและลาวพวน มีความใกล้ชิดสนิทสนมและอพยพมาจากสถานที่เดียวกัน แต่ทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือ ชาวลาวพวนที่ตำบลบางขุนไทร จะไม่เคร่งครัดในการแต่งกายตามแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษที่นิยมเกล้ามวยผมแต่งกายด้วยชุดประจำกลุ่มที่เน้นสีแดงและสีดำ ดังที่ชาวลาวเวียงในอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาในปัจจุบัน

หมู่บ้านดอนผิงแดด เดิมมีชื่อเรียกว่า ดอนตากแดด เนื่องจากสภาพภูมิอากาศของหมู่บ้านที่ร้อนจัดและมีความแห้งแล้งมาก ดังนั้นชาวบ้านในบริเวณนั้นจึงนิยมเรียกกันจนติดปากว่า ดอนตากแดด และยังมีการเปรียบเทียบกันอย่างนี้ก็เพราะว่าหมู่บ้านแห่งนี้ร้อน แห้งแล้ง และขาดน้ำ เปรียบว่าเมื่อมีหมาเดินเข้ามาในหมู่บ้าน เมื่อมันเดินไปทางไหนก็จะเห็นเป็นแหล่งน้ำสะท้อนขึ้นมา แต่เมื่อเดินไปถึงก็ไม่พบบ่อน้ำ จึงทำให้เดินหลงอยู่เรื่อยๆ การเปรียบเทียบเช่นนี้ ทำให้เห็นถึงสภาพของความแห้งแล้งและความร้อนว่าเป็นอย่างไรในอดีต

ในเวลาต่อมาวัดดอนผิงแดดซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในหมู่บ้านดอนตากแดดนี้ ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ใหม่ให้ดูดีขึ้น โดยใช้ชื่อว่า ดอนผิงแดด แต่ชาวบ้านในละแวกนั้นต่างก็ยังนิยมเรียกดอนตากแดดเช่นที่ผ่านมา และเมื่อมีทางการเข้ามาสำรวจหมู่บ้านก็มีผู้ให้ข้อมูลผิดไปว่าหมู่บ้านแห่งนี้ชื่อดอนผิงแดด ทำให้ปัจจุบันชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ จึงมีชื่อเรียกว่า ดอนผิงแดด นั่นเอง

ประเพณีความเชื่อที่สำคัญของชาวลาวในตำบลบางขุนไทรคือพิธีส่งข้าวหลวง ประเพณีนี้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาวลาว ทุกวันที่ 17 เมษายนของทุกปี ที่หมู่ 5 บ้านดอนผิงแดด ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้าน จังหวัดเพชรบุรี จะมีพิธีส่งข้าวหลวง ประเพณีเก่าแก่ของชาวลาวเวียงและลาวพวนที่สืบทอดกันมาช้านาน เป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ตามคำบอกเล่าของชาวบ้านผู้เฒ่าผู้แก่ ในตำบลบางขุนไทรได้เล่าถึงประเพณีนี้ว่า คนทั้งหมู่บ้านดอนผิงแดด มารวมตัวกันในท้องถนนอกหมู่บ้าน ตั้งแต่บ่ายสามโมง เพื่อทำพิธีส่งข้าวหลวง พิธีซึ่งพวกเขาสืบทอดกันมากกว่า

100 ปี ชาวบ้านที่มีเชื้อสายลาวเวียงและลาวพวนในหมู่บ้านแห่งนี้มีความเชื่อกันว่า “ข้าหลวง” คือเจ้ากรรมนายเวร คือเจ้าท่ง เจ้าป่า คือวิญญาณของบรรพบุรุษ ที่คอยปกปักรักษาหมู่บ้าน และดูแลให้พวกเข้าพ้นจากภัยทั้งปวง การส่งข้าหลวงจึงเป็นการเช่นสรวงบูชา เพื่อให้ข้าหลวงได้ดูแลพวกเขาตลอดขวบปีที่กำลังสืบคลานเข้ามา

ในเวลาประมาณ 4 โมงเย็น ชาวบ้านเริ่มทยอยไปกลางทุ่งรอทำพิธี เมื่อคนครบพิธีก็เริ่ม นำตุ๊กตาดินปั้นของแต่ละคนจะนำไปวางไว้ที่หน้าพิธีพร้อมกับปักธงไว้ ผู้นำพิธีจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งส่วนใหญ่จะสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ผู้นำพิธีจะสวดมนต์บวงสรวงเทวดา สวดไล่ผี และจบด้วยบทกรวดน้ำ หลังจากเสร็จพิธีกรรม เด็กๆและชาวบ้านจะร่วมกันรับประทานอาหารที่นำมาเช่น ไหว้

พิธีจะเริ่มขึ้นประมาณ 5 โมงเย็นที่ทุ่งนาของหมู่บ้าน และขณะทำพิธีจะต้องหันหน้าไปทางทิศเหนือ ซึ่งเป็นทิศของประเทศลาว เพื่อส่งบรรพบุรุษกลับไปยังเวียงจันทน์บ้านเกิด ก่อนเวลาทำพิธีชาวบ้านจะขนดินเหนียวใกล้แหล่งน้ำขึ้นมาวาง ปั้นเป็นรูปทุกคนในบ้าน รวมทั้งสัตว์เลี้ยง ทั้งหมา แมว วัว ควาย บรรจุใส่กล่องพร้อมด้วยเครื่องครัว อาทิ ข้าวสาร พริกแห้ง กะปิ เหลือมะขามเปียก เหล้าขาว และเศษสตางค์ และชาวบ้านจะทำธงสามเหลี่ยม 2 อัน อันหนึ่งปักทิ้งไว้ในนา อีกอันหนึ่งนำไปปักไว้หน้าบ้านหลังจากเสร็จพิธี เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้ผีบรรพบุรุษทราบ ว่าลูกหลานได้ทำบุญส่งข้าหลวงไปให้แล้วในปี นี้ แล้วได้พูดเพื่อบอกกล่าวผีสงเทวดาว่า “มารับเนื้อส่งมาให้แล้วเนื้อ” อาหารที่จะขาดไม่ได้ในพิธีก็คือ ยำ 3 อย่าง ได้แก่ ยำหนังหน้าวัว ยำหอยแครง และยำหนังหมู ชาวบ้านจะขอแบ่งจากผู้นำพิธีมากินร่วมกัน อาหารทุกอย่างถ้ารับประทานไม่หมดจะต้องทิ้งไว้ที่ทุ่ง ห้ามนำกลับเข้าหมู่บ้านเด็ดขาด และเราจะเห็นภาพของชาวดอนผิงแดดที่มีเชื้อสายลาวทั้งหมู่บ้าน นั่งเรียงแถวหน้ากระดานหันหน้าไปทิศเหนือ เป็นสัญลักษณ์สู่เมืองเวียงจันทน์ ทุกคนพนมมือฟังคำสวด บ้างก็นึกอธิษฐานขอขมา และอ้อนวอนข้าหลวงให้คุ้มครองลูกหลานที่อยู่ห่างไกลผู้ไม่ได้มาร่วมพิธี เมื่อสิ้นเสียงสวดแล้ว ทุกคนยังคงต้องนั่งสงบรอคอยให้รูปของผู้นำพิธีที่จุดเป็นสัญญาณให้เวลาข้าหลวงมารับเครื่องเช่นสิ้นสุดลง เมื่อรูปใหม่หมดก้านแล้ว จะมีการร่วมวงกันกินข้าวกลางทุ่งที่ทำพิธี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักใคร่สามัคคี และความเป็นครอบครัวของชาวลาวในดอนผิงแดดและพอเสร็จพิธีจะมีกลองยาวมารอรับกลับเข้าหมู่บ้าน เมื่อพากันเดินออกจากบริเวณพิธีแล้ว ห้ามหันหลังกลับมาอีก ทุกคนจะต้องมุ่งหน้ากลับบ้าน ที่ปักธงสองแฉกไว้เป็นสัญลักษณ์

ซึ่งความเชื่อทำให้พวกเขาสามัคคี ดำรงสืบสานประเพณีอย่างเข้มแข็งและทำให้ประเพณียังคงอยู่ระยะเวลา 100 กว่าปี แม้จะไม่ใช้ระยะเวลายาวนานที่ทำให้เอกลักษณ์ของชุมชน

สามารถคงอยู่ได้ แต่ระยะเวลา 100 กว่าปี ที่เปลี่ยนผ่านยุคของความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ก็เป็นระยะเวลาสั้น ๆ ที่อาจทำให้เกิดการสูญสลายของวัฒนธรรมชุมชนได้เช่นกัน

บ้านดอนวัด หรือ บ้านเคียงวัด เดิมคนท้องถิ่นเรียกหมู่บ้านนี้ว่าบ้านดอนผิงแดดอีกทั้งวัดดอนผิงแดดก็อยู่ในบริเวณของหมู่บ้านนี้ คนทั่วไปจึงมักสับสนกันว่าบ้านดอนวัดคือบ้านดอนผิงแดด ที่มาของชื่อดอนวัดหรือเคียงวัดนั้นก็เพราะหมู่บ้านแห่งนี้อยู่บริเวณใกล้เคียงและอยู่ติดกับวัดจึงตั้งชื่อใหม่ไม่ให้สับสนกับดอนผิงแดดว่า ดอนวัดหรือเคียงวัด

ชาวบ้านในบ้านดอนวัด ส่วนใหญ่จะเป็นชาวลาวเวียงจันทร์เช่นเดียวกับบ้านดอนผิงแดด คนในบ้านดอนวัดนั้นอพยพมาจากหลายถิ่นฐาน เช่น ทับสะแก เขาย้อย (หนองปลาไหล) ชาวลาวเวียงจันทร์บ้านดอนผิงแดดและบ้านดอนวัดนั้นจะนับญาติกับไทยทรงดำ (ลาวสระพัง) เนื่องจากมีประวัติในการย้ายถิ่นฐานร่วมกัน และมักทำประเพณีต่างๆร่วมกันโดยมีประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีส่งลาวข้าหลวง

บ้านป่าขาด ที่เรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านป่าขาดเพราะในอดีตนั้น บริเวณป่าขาดแห่งนี้มีป่าชุก แต่มีเป็นกระหย่อมๆ อยู่ในลักษณะไม่ทั่วทั้งบริเวณ อีกทั้งไม่ค่อยมีชาวบ้านมาอาศัยอยู่บริเวณนี้เท่าไรนัก จึงนิยมเรียกพื้นที่แถบนี้ว่าป่าขาด ชาวบ้านป่าขาดในตำบลบางขุนไทรแห่งนี้ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากโพธิ์หัก จังหวัดราชบุรี เมื่อมีคนอพยพเข้ามา จำนวนประชากรในหมู่บ้านบางขุนไทรก็เพิ่มมากขึ้น จึงขยายถิ่นฐานออกมาจนกลายเป็นบ้านป่าขาด หมู่ 9 ในปัจจุบันนี้

บ้านสามัคคี ในอดีตหมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อเรียกว่าบ้านดอนอิดัง เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ติดกับพื้นที่ป่าชายเลน จากดอนอิดังเปลี่ยนมาเป็นบ้านสามัคคี เหตุเพราะคนในหมู่บ้านไม่มีความสามัคคีกันทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ดังนั้นจึงมีคนคิดเปลี่ยนชื่อเพื่อแก้ไขไม่ให้ทะเลาะกัน หรือประชดกกับการทะเลาะกันของชาวบ้าน จึงตั้งให้เป็นหมู่บ้านสามัคคีขึ้นมา

หมู่บ้านศาลาแดง หรือ ดอนหอยแครงในปัจจุบัน ชื่อนี้เป็นชื่อเรียกของหมู่ 11 บ้านบางขุนไทร โดยแยกออกมาจากหมู่ 7 เนื่องจากประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในสมัยก่อน เรียกหมู่ 11 ว่าหมู่บ้านศาลาแดง เนื่องจากว่าบริเวณนั้นจะมีศาลาสีแดงตั้งอยู่ ซึ่งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้าน และเป็นที่พักเรือของผู้ที่เดินทางผ่านไปมาบริเวณนั้น จึงนิยมเรียกกันติดปากว่า บ้านศาลาแดง ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการแยกหมู่บ้าน บ้านศาลาแดงจึงแยกออกมาจากหมู่ 7 และเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า บ้านดอนหอยแครง เนื่องจากตำบลบางขุนไทรติดกับทะเล และเป็นที่มีแห่งหอยแครงชุกชุม

แม้ในอดีตบางขุนไทรจะเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก ชาวบ้านต่างรักใคร่สนิทสนม รู้จักกันแทบทุกราวเรือน แต่เมื่อเวลาผ่านไป เทคโนโลยี การพัฒนาและประชากรที่เพิ่มเข้ามาทำให้หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่กว่าในอดีตหลายเท่า ความ

เป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้นจากเดิม มีไฟฟ้าและน้ำประปาเพิ่มเข้ามา เกิดช่วงของการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นบางชุมชนไทรมากมายน แต่ชาวบ้านบางชุมชนไทรยังคงมีน้ำใจช่วยเหลือกันเหมือนเช่นในอดีต แม้ในบางครั้งจะมีเรื่องราวที่ต้องทะเลาะกันบ้าง แต่ด้วยผู้นำและความสามัคคีของคนในชุมชน ที่ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆที่เข้ามาในชุมชน ทำให้ชุมชนบางชุมชนไทรได้ผ่านพ้นวิกฤตปัญหาของการเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้ความหลากหลายของคนในชุมชนที่คนภายนอกอาจดูแล้วคิดว่าควรจะขัดแย้งกันมากขึ้นแต่นั้นเป็นจุดเด่นของท้องถิ่นบางชุมชนไทรแห่งนี้ในเรื่องของความหลากหลายของเชื้อชาติแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

จะเห็นได้ว่าที่ตั้งชุมชนและลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ของแต่ละหมู่บ้านนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลประวัติความเป็นมาของแต่ละหมู่บ้านที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งบนความหลากหลายของเชื้อชาติที่รวมตัวกันเป็นชุมชนในท้องถิ่นบางชุมชนไทรนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันแต่อย่างใด ต่างอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นเอกภาพพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในแต่ละกลุ่มเชื้อชาติก็จะมีพื้นที่ในการสร้างชุมชนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มๆ ดังเช่นที่กล่าวมาว่า ชุมชนเชื้อสายจีนมักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ติดทะเล(หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 3) ชุมชนที่มีเชื้อสายแขกหรือนับถือศาสนาอิสลามก็จะร่วมกันอยู่ที่หมู่ 4 บ้านแขก ชุมชนเชื้อสายชาวลาวก็จะรวมกันตั้งชุมชนอยู่ที่หมู่ 5 หมู่ 6 ส่วนคนท้องถิ่นที่อพยพเข้ามาตั้งชุมชนก็จะอยู่รวมกันอยู่ในหมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 และหมู่ 10 เป็นต้น และในปัจจุบันมีการผสมกลมกลืนกันอย่างลงตัว ทำให้ชุมชนบางชุมชนไทรเป็นชุมชนเข้มแข็ง มีฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ยังพบการเกิดสำนึกร่วมกันของการอยู่เป็นกลุ่มภายในพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกัน แม้จะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน และที่สำคัญคนในท้องถิ่นยังสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการในระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นกลุ่ม ไม่ใช่เป็นปัจเจก ไม่แบ่งแยกศาสนา และยังจัดการระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติได้ โดยการ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างสมดุล และมีคุณภาพ สุดท้ายสามารถที่จะจัดการระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่เป็นเรื่องประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ จิตใจ ซึ่งระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดกฎเกณฑ์กติกา แบบแผน การสื่อสาร ในการอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น ที่เหมือนกันจนทำให้คนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

5.1.2 ชุมชนบางขุนไทรในช่วงประมาณปี 2511-2515

ช่วงประมาณปี 2511-2515 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายด้านในชุมชน ได้แก่ มีการขุดคลองชลประทานเข้ามาในพื้นที่ การสร้างเขื่อนเพชรบุรี การสร้างถนนคันกั้นน้ำเค็มเบอร์หนึ่ง จากอำเภอบ้านแหลมผ่านตำบลบางขุนไทร รวมถึงมีการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเข้มข้นจากคนนอกชุมชน สถานการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ภายในชุมชน วิถีชีวิตของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีการอพยพไปทำงานต่างถิ่น อาชีพดั้งเดิมของชุมชนเช่น การทำประมงด้วยอวนลาก ยอ ค่อยๆ หดไป มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น เช่น การทำนาเกลือในชุมชนที่มีพื้นที่อยู่ติดชายฝั่ง

ซึ่งช่วงเวลาก่อนการสร้างเขื่อนเพชรบุรีนั้น ชุมชนบางขุนไทรมีน้ำใช้ทำนาข้าวอย่างพอเพียง คุณภาพน้ำดีกว่าในปัจจุบันมาก เมื่อถึงฤดูฝนน้ำท่าต่างๆก็จะไหลหลาก จากทางเหนือมาตามคูคลองธรรมชาติที่มีอยู่หลายสายในชุมชน รวมทั้งคลองบางขุนไทรที่เป็นคลองสายสำคัญในชุมชน นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของน้ำท่าแล้ว สัตว์น้ำจืด กุ้ง หอย ปู ปลาชนิดต่างๆก็มาพร้อม กับน้ำ ผู้คนในท้องถิ่นได้อาศัยเป็นอาหารอีกทางหนึ่ง เมื่อการสร้างเขื่อนเพชรบุรีเสร็จสิ้นลง สิ่งต่างๆที่ชุมชนบางขุนไทรเคยได้รับ เมื่อน้ำเหนือหลากก็มีน้อยลงหรือเกือบจะไม่ได้รับเลย แม้จะมีการขุดคลองส่งน้ำเข้ามาในพื้นที่บางส่วนของตำบลบางขุนไทรก็ตาม แต่ระบบชลประทานดังกล่าวก็ไม่สามารถทดแทนสิ่งที่เสียไปได้อย่างเช่นในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนบางขุนไทร เป็นชุมชนที่อยู่ปลายน้ำกว่าจะมีน้ำสำหรับการทำนาในปีหนึ่งๆก็ต้องฝ่าวร่อยอย่างยากเย็น เป็นผลกระทบที่ชุมชนบางขุนไทรได้รับการเปลี่ยนแปลงจากนอกชุมชนประการหนึ่ง

ผลกระทบอีกประการหนึ่ง ที่เกิดขึ้นกับชุมชนบางขุนไทรคือ การสร้างถนนคันกั้นน้ำเค็มเบอร์หนึ่ง จากอำเภอบ้านแหลมผ่านตำบลบางขุนไทรเพื่อป้องกันน้ำเค็มจากทะเลไหลเข้าพื้นที่ ซึ่งในอดีตการระบายน้ำจากพื้นที่สูงลงทะเลทำได้รวดเร็วเมื่อถึงเวลาน้ำเหนือหลาก น้ำก็จะพัดพาสิ่งต่างๆ จากพื้นที่สูงสู่ท้องทะเลในเวลาอันรวดเร็ว เสมือนเป็นการชำระล้างแผ่นดินที่อยู่ริมทะเลผ่านคูคลองต่างๆให้สะอาด ดังนั้นน้ำท่าตามคูคลองที่มีอยู่ในชุมชน สามารถใช้อุปโภค บริโภคได้ รวมทั้งใช้ในการเกษตรกรรมด้วยเพราะมีการถ่ายเทที่ดี คูคลองที่มีอยู่ก็ไม่ตื้นเขิน เมื่อสร้างถนนสายดังกล่าวเสร็จสิ้นลง ปัญหาน้ำเน่าเสีย การตื้นเขินของคูคลองที่มีอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลองบางขุนไทร ที่ชุมชนได้อาศัยอุปโภคบริโภคและการเกษตรรวมถึงเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ที่ใช้สัญจรติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ไม่สามารถใช้ประโยชน์ดังในอดีตได้ ถ้าคลองตื้นเขิน น้ำเค็ม น้ำกร่อย เข้ามาแทนที่

5.1.3 ชุมชนบางขุนไทรในช่วงปี 2534-2536

ตำบลบางขุนไทรเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรชายฝั่งทะเล มีป่าชายเลนที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นแหล่งทำมาหากินอันอุดมสมบูรณ์ของชาวบางขุนไทร ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ในบางขุนไทรประกอบอาชีพประมงจับหอย ทำนาข้าว และทำนาเกลือ โดยอาศัยทุนที่มีจากในชุมชน ทุนจากดิน ทุนจากน้ำ ทุนจากทรัพยากรธรรมชาติ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยธรรมชาติและ การคัดเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อลูกหลานของตนโดยบรรพบุรุษ ถือได้ว่าเป็นการมองการณ์ไกลของเหล่าบรรพบุรุษผู้บุกเบิกเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในพื้นที่บางขุนไทร และได้เลือกพื้นที่แห่งนี้ไว้ให้กับลูกหลานของตนในอนาคตได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

ความหลากหลายทางกายภาพและชีวภาพของท้องถิ่นบางขุนไทรนี้ ทำให้เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและอยู่อาศัยของผู้คน มีคำพูดเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของบางขุนไทรอยู่ประโยคหนึ่งที่ผู้คนที่อาศัยอยู่ที่นั่นมักพูดว่า “เสมือนมีตู้เอทีเอ็มอยู่หน้าบ้าน” ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเพียงมีอุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำและออกไปในทะเล จะสามารถจับสัตว์น้ำจากทะเลนำมาขาย อาทิ กุ้ง หอย ปลาหมึก ปูม้า ฯลฯ ที่อาศัยอยู่ในทะเล สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านเป็นจำนวนมาก

ดังนั้นจึงเปรียบได้ว่า การลงแรงเปรียบเสมือนบัตรเอทีเอ็มและสัตว์น้ำที่จับได้แล้วนำไปจำหน่ายเปรียบได้กับธนบัตรที่ออกมาจากตู้เอทีเอ็มนั่นเอง นอกจากทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์แล้ว ทรัพยากรที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของที่นี่คือ “เกลือ” เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย เป็นอาชีพหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของตำบลบางขุนไทร

นอกจากวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทะเลแล้ว ชาวบ้านบางส่วนยังมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการทำกสิกรรม โดยสังเกตได้ว่าตำบลบางขุนไทรมีนาข้าวอยู่ค่อนข้างมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและในสมัยก่อนพื้นที่บางส่วนของตำบลบางขุนไทรมีสภาพเป็นคลองและหนองน้ำ มีคูน้ำสายเล็กๆไหลผ่าน สร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าว ชาวบ้านบางขุนไทรบางส่วนจึงมีวิถีชีวิตผูกพันกับการทำนา ด้วยวิถีการธรรมชาติ แต่เมื่อเทียบกับสมัยก่อนแล้วปัจจุบันนับว่าพื้นที่ปลูกข้าวในตำบลบางขุนไทรลดน้อยลง เพราะมีการสร้างถนนและนำที่นาไปสร้างบ้านเรือน

นอกจากเหตุผลข้างต้นแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านปลูกข้าวในตำบลนี้ได้รับผลกระทบ คือ การทำนาเกลือ เพราะมีการสร้างคันกั้นน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้สำหรับส่งต่อไปยังนาเกลือ ทำให้น้ำไม่สามารถเข้าถึงที่นาได้ ต้นข้าวต้องล้มตายเพราะทนความเค็มไม่ไหว อีกทั้งประสบปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการทำนา จึงทำให้การทำนาของที่นี่ไม่ได้รับความนิยมนอกจากชาวบ้านเทียบเท่าสมัยก่อน

ความอุดมสมบูรณ์ในด้านอื่นนั้น ไม่ค่อยปรากฏในพื้นที่ เนื่องจากภายในตำบลบางขุนไทรมีการทำนาเกลือเป็นส่วนมาก ความเค็มของเกลือจึงซึมลงไปใต้ผิวดินรวมกับความแห้งแล้งของดินเนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลจึงเพาะปลูกพืชชนิดอื่นไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะดินที่นี้ขาดแร่ธาตุอาหารที่พืชสามารถดูดซึมได้อีกทั้งพืชไม่สามารถทนความเค็มที่อยู่ภายในดิน มีพืชเพียงสองถึงสามชนิดเท่านั้นที่สามารถทนความเค็มและปลูกในอำเภอบางขุนไทรได้ดี ได้แก่ มะขามป้อม ละมุด ฝรั่ง เป็นต้น

ตำบลบางขุนไทรเคยประสบอุทกภัย เมื่อประมาณปี พ.ศ.2540 ตอนนั้นเกิดเหตุการณ์พายุพัดเข้าชายฝั่งส่งผลให้ตำบลบางขุนไทรประสบปัญหา น้ำท่วม แต่สถานการณ์ไม่รุนแรงมาก ระดับน้ำท่วมสูงประมาณหัวเข่า การเดินทางสัญจรยังสามารถสัญจรได้ปกติ เพียงแต่ไม่สะดวกเหมือนปกติ จากเหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้ชาวบ้านเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของป่าชายเลน จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น ด้วยเหตุนี้ป่าชายเลนจึงมีความสำคัญในการช่วยบังลมที่จะพัดเข้าชายฝั่งและสร้างความเสียหายให้แก่บ้านเรือน

ซึ่งการเปลี่ยนที่สำคัญคือในช่วงปี 2534-2535 ได้เกิดเหตุการณ์มีคนนอกชุมชนเข้ามาใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเข้มข้นจากกลุ่มคนนอกชุมชนเริ่มรุนแรงขึ้น ในอดีตการประกอบอาชีพประมงของชุมชนที่อยู่ใกล้ชายฝั่ง มีหลากหลายวิธีการ เช่น การทำวนลาก ทำयो เก็บหอยแครง หอยเสียบด้วยมือเปล่า ต่อมาทรัพยากรในทะเลลดน้อยลง ประกอบกับมีชาวประมงนอกพื้นที่เข้ามาทำประมงในเขตบางขุนไทร ทำให้การทำประมงบางอย่างต้องเลิกกันไปเพราะจับสัตว์น้ำได้น้อยลง อย่างเช่นการทำวนลาก ทำयो ยังคงเหลือการทำประมงชายฝั่ง และการเก็บหอยในบริเวณดอนหอยแครง ที่ยังคงทำกันอยู่จนถึงปัจจุบัน แม้จะได้ผลผลิตไม่ดีเหมือนกับอดีตที่ผ่านมาก็ตาม โดยเฉพาะการเก็บหอยแครงด้วยมือ แต่ก็กลายเป็นอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนบางขุนไทรไปแล้ว ด้วยความที่เป็นแหล่งหอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ จึงทำให้มีกลุ่มทุนนอกชุมชนลักลอบเข้าเก็บหอยด้วยการใช้เรือคราด ซึ่งผิดกับผู้คนในชุมชนบางขุนไทรที่ใช้เพียงกระดานและถังใส่หอยในการออกไปเก็บหอย ไม่ได้ใช้อุปกรณ์พิเศษอื่นใด

แต่เมื่อกลุ่มคนนอกชุมชนเข้ามาใช้เรือคราดหอยในพื้นที่ทำกินของชุมชน ได้สร้างความเสียหายต่อแหล่งที่อยู่ของหอย หน้าดินเสียหายจากการคราด สัตว์น้ำตัวอ่อนถูกทำลาย ทำให้ปริมาณหอยเสียบหอยแครงลดลง ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ที่อาศัยทรัพยากรทางทะเลสำหรับเลี้ยงชีพ คนที่เคยทำประมงบางครอบครัวก็ออกไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงยังที่อื่น เช่นทางภาคใต้ เป็นต้น ส่วนครอบครัวที่มีอาชีพเก็บหอยแครงหอยเสียบบางส่วน ก็ออกไปรับจ้างเก็บหอยแครงในพื้นที่อื่น เช่นจังหวัดชลบุรี ปัญหาการอพยพแรงงานเริ่มมีขึ้นจากผลพวงดังกล่าว และทำให้ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ เริ่มแพร่เข้ามาในชุมชนมากขึ้น

ปัญหาดังกล่าวทำให้ชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดขึ้น จนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนภายนอกในเวลาต่อมาเป็นอย่างมาก ในการที่สามารถแก้ไขปัญหาการเข้ามาบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้ โดยกลุ่มดังกล่าว ได้จัดตั้งโดยชาวบ้านและผู้นำชุมชน ในปี พ.ศ. 2536 โดยในครั้งแรกมี นายจรรยา พิทักษ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 เป็นหัวหน้ากลุ่ม มีอาสาสมัคร 36 นาย ออกปฏิบัติงานตรวจตราปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดในเขตพื้นที่อนุรักษ์และในปัจจุบันทางกลุ่มได้กำหนดโครงสร้างของกลุ่มขึ้นใหม่ โดยมี นายเสน่ห์ บุรณารมย์ กำนันตำบลบางขุนไทร เป็นประธานกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร คนปัจจุบัน มีนายจรรยา พิทักษ์ เป็นรองประธาน

จากการสัมภาษณ์ นายจรรยา พิทักษ์ ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลว่า ตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบันกลุ่มประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการบำรุงรักษาเรือยนต์ ค่าวัดศุ เชื้อเพลิงและหล่อลื่น ซึ่งทางกลุ่มต้องจัดหาเองทั้งสิ้น รวมถึงการเสียสละของอาสาสมัครที่จะต้องออกไปตรวจตราคุ้มครองในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งเป็นการเสี่ยงอันตรายเป็นอย่างมากหากผู้จับกุมขัดขืนหรือต่อสู้

และต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ทางกลุ่มได้รับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการแผน “ความร่วมมือไทยสหประชาชาติ” (THAI UNCAP) ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 150,000 บาท และในปี พ.ศ. 2542 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ได้เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อสังคม ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท เพื่อมาใช้จ่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล (หอยแครง) ในพื้นที่ให้คงอยู่ตลอดไป และในปี พ.ศ. 2544 ทางกลุ่มยังได้รับรางวัลชมเชยประเภทชุมชนจากรางวัลโครงการลูกโลกสีเขียวของ ปตท.

การทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร นอกจากจะดูแลคุ้มครองอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลแล้ว ยังเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับส่วนราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด ในการร่วมงานรณรงค์รักษาประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นอีกด้วย

ผลงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล จึงเป็นที่สนใจของชุมชนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่จะเข้ามาเรียนรู้วิธีการทำงาน ที่ทางกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง ปัจจุบันตำบลบางขุนไทร จึงเป็นสถานที่ศึกษาดูงานและเป็นตำบลนำร่องของโครงการต่างๆ โดยที่ทางกลุ่มมีความภาคภูมิใจมากที่สุดก็คือ สามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง เช่น แหล่งหอยแครง ป่าชายเลนและวิถีชีวิตการถีบกระดานหาหอย ตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย ให้คงอยู่กับชุมชนได้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

5.1.4 ชุมชนบางขุนไทรในช่วงปี 2544-2548

ในช่วงปี 2544 เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชนที่ทำให้ชาวบ้านบ้านดอนผิงแดดได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหลังจากประสบปัญหาภาระหนี้สินจากการเข้ามาของ “ปฏิวัติเขียว” ที่ชาวบ้านกล่าวถึง ซึ่งจุดเปลี่ยนนี้เกิดขึ้นจากปัญหาอันดับแรกของชาวบ้านดอนผิงแดดคือ ปัญหาหนี้สิน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สุพรชัย มั่งมีสิทธิ์ สถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เล่าว่า ในตอนนั้น อาจารย์ได้เข้ามาศึกษาเรื่องกลุ่มอนุรักษ์หอยแครงของตำบลบางขุนไทร และข้อมูลอื่น ๆ ของชุมชน ด้วยวัตถุประสงค์ต้องการเรียบเรียงข้อมูลเชิงวิชาการ ซึ่งช่วงเวลานั้น ทางสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยศิลปากร มีงบประมาณจำนวนหนึ่งสนับสนุนการศึกษาเรื่องของชุมชน อาจารย์ จึงถือโอกาสนำเสนอเรื่องราวของชุมชนบางขุนไทรต่อสถาบันเพื่อของบประมาณนำมาช่วยเหลือชุมชนแห่งนี้

จากรายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อาจารย์สุพรชัย ทำงานอยู่ พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อปีของหมู่บ้านดอนผิงแดด ร้อยละ 24.4 หรือคิดเป็นเงิน 2,556,500 บาท ใช้ไปเพื่อการผ่อนชำระหนี้ ไม่เพียงแต่ “หนี้” เท่านั้น หมู่บ้านใกล้เคียงยังมีกรณีเจ็บป่วยถึงขั้นล้มตาย ด้วยเหตุจากการใช้สารเคมีในนา และอยู่กับพิษร้ายสะสมมากเกินไป ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติเขียว ดังที่ได้มาในข้างต้น

ชาวบ้านในเวลานั้น ที่มีภาระหนี้สินจากการทำการเกษตรโดยใช้สารเคมี ได้เรียกร้องขอให้ทางอาจารย์สุพรชัย ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งหมายที่จะหันเข้าหาวิถีธรรมชาติตามแนวทางของ “เกษตรอินทรีย์”

เกษตรอินทรีย์ เป็นวิธีทำเกษตรที่ให้ความสำคัญแก่การรักษาคุณภาพดิน คุณและระบบนิเวศ รวมทั้งผู้คน โดยอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยา ใช้ความหลากหลายทางชีวภาพ และวงจรธรรมชาติ มาสร้างความเติบโตของพืชพรรณและผลผลิต แทนการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อทางลบ จึงทำให้เกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่ผสมผสานทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรม และองค์ความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของผู้คนจะไม่หายไป คุณภาพชีวิตของเกษตรกรจนถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน จะยังคงปรากฏอยู่ทุกฤดูกาล

เซอร์อัลเบิร์ต ไฮเวิร์ต ชาวอังกฤษ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็น “บิดาแห่งเกษตรอินทรีย์” กล่าวว่า เกษตรกรรมต้องเป็นไปเพื่อสุขภาพอันสมบูรณ์เท่าเทียมกันของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ได้แก่ ดิน พืช สัตว์ และมนุษย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่⁷

ดูเหมือนว่าวิถีแห่งเกษตรอินทรีย์ คือ วิถีแห่งธรรมชาติ ที่เป็นยิ่งกว่าเส้นขนานกับวิถีแห่งการปฏิบัติเขียว เพราะเกษตรอินทรีย์ คือวิถีที่ต้องใช้หัวใจ เลิกและหันหลังให้เกษตรเคมีโดยสิ้นเชิง

ในตอนนั้นชาวบ้านที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นพิเศษคือ ผู้ใหญ่ ชาญ ทับสี ซึ่งผู้ใหญ่ได้กล่าวว่า อยากช่วยลูกบ้านลดปัญหาหนี้สิน และจะหาอะไรที่จะมีสิ่งทดแทน “ค่าปุ๋ย” ที่ผลาญเงินลูกบ้านของเขาไปมากมายมหาศาล “คิดว่าทำอย่างไร เราทำไร่นา ถึงจะลดต้นทุนตรงนี้ได้” อยากทำปุ๋ยแบบธรรมชาติ เมื่อก่อนทางบ้านคนเก่า ๆ เขาก็เอาแฉะวัวไปใส่ในพื้นที่นาแค่นั้น...” ผู้ใหญ่ชาญได้เล่าถึงสิ่งที่คิดในตอนนั้น

อาจารย์สุพรชัย จึงได้นำพาผู้ใหญ่ชาญ พร้อมลูกบ้าน รวม 19 ชีวิต ซึ่งเป็นชวานากลุ่มแรกของบ้านดอนผิงแดด ไปดูงานและเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรมเกษตรธรรมชาติวิเศษ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้ผู้ใหญ่ชาญ กลับมาศึกษาการทำเกษตรโดยใช้จุลินทรีย์แทนการใช้สารเคมีอย่างจริงจังและทำการเกษตรแบบวิถีธรรมชาติที่ได้ไปเรียนรู้มาจากสระบุรีทันที โดยผลผลิตที่ได้ก็ออกมาจากการทำการเกษตรที่ได้ไปศึกษามานั้น ได้ผลผลิตเป็นอย่างดีเกินความคาดหวังของผู้ใหญ่ชาญ

จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ชาญ ทับสี ซึ่งได้เล่าให้ฟังว่าได้ทำการทดลองปลูกผัก ไม่ว่าจะเป็นผักคะน้า หัวไชเท้า และผักชีล้อมไว้ที่ข้างบ้าน และเพียงระยะเวลาไม่นานนัก ผักใบเขียวสด ต้นอวบอุ่ม รวมถึงไช้เท้าหัวขนาดใหญ่ ก็ได้ออกผลผลิตและผู้ใหญ่ได้แจกจ่ายแก่ลูกบ้านโดยถ้วนหน้า เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จจากการทดลองปลูกผักโดยใช้จุลินทรีย์

ผลผลิตจากความมุ่งมั่น คือสิ่งทำทลายความเชื่อ และความเคยชิน จากทุ่งแล้งแห่งดอนผิงแดดที่ไม่เคยปลูกหัวไชเท้า กลับได้ผลผลิตที่หัวใหญ่กว่าท้องตลาด ทุกคนในชุมชนยืนยันว่ากรอบและหวานกว่า แม้แต่คะน้า หรือผักชีล้อม ก็งดงามและให้ผลผลิตมากมาย จนกระทั่งแจกแล้วแจกอีก

“แจกจนไม่มีใครเอา เขาวามีแล้ว งามมากและเยอะเกิน ต้องถอนให้ปลากิน” ผู้ใหญ่ชาญกล่าวให้ฟังถึงอดีต

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านดอนผิงแดด ในการทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์

จากการสัมภาษณ์ พิณ เรียนรู้ หรือ ลุงเขียว ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่เคยเชื่อในเรื่องของการทำการเกษตรแบบนี้มาก่อน ได้มีความคิดที่จะลองเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบนี้จากการที่ได้ผลผลิตของผู้ใหญ่ชาญ และการที่ได้ไปอบรมกับอาจารย์สุพรชัย และไม่สามารถแบกรับปัญหาหนี้สินที่มีอยู่ได้ แต่การเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหากับลุงเขียว ซึ่งลุงเขียวได้เล่าว่า ในตอน

นั้นที่บ้านไม่เห็นด้วยกับการทำการเกษตรแบบนี้ ยังอยากให้ใช้สารเคมีเหมือนเดิม เพราะเห็นว่า ได้ผลผลิตที่รวดเร็ว แต่ลุงเจียวได้ตัดสินใจ เอาที่นาของแก จำนวน 13 ไร่ มาทำเกษตรอินทรีย์ โดยผลที่ได้ในตอนต้นคือ ใช้เงินในการลงทุนน้อยกว่าตอนที่ทำเกษตรโดยใช้สารเคมีเป็นอย่างมาก และผลผลิตที่ได้ออกมาคือ แปลงทดลองเกษตรอินทรีย์แปลงแรกของบ้านดอนผิงแดดให้ผลผลิตเกือบ 10 ตัน ในปีแรก ต้นทุนลดลง 10 เท่า แต่ผลผลิตมากกว่าเดิม ซึ่งทำให้ลุงเจียวเป็นที่กล่าวขานจากคนในหมู่บ้าน ถึงความกล้าเปลี่ยนแปลงและเป็นตัวอย่างที่ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านดอนผิงแดดทำตาม

ปี พ.ศ.2546 ลุงเจียว ชาวบ้านบ้านดอนผิงแดด ได้กลายเป็นผู้ปฏิบัติซอณาการปฏิบัติเจียว ที่สร้างการครอบงำเกษตรกรทั่วโลกมานานเกือบร้อยปี ความสำเร็จของผลผลิตรวม 10 ตัน กับต้นทุนที่ลดลง 10 เท่าตัว นี้คือคำตอบชัดเจนของเส้นทางลดหนี้ ที่ผู้ใหญ่ชาญ ทับสี ได้คาดหวังเอาไว้ในตอนแรก

ทั้งฝักของผู้ใหญ่ชาญและข้าวของลุงเจียว ได้ทำให้เกษตรกรในหมู่บ้านหันมาร่วมกลุ่ม หัดทำปุ๋ย ทำปัจจัยการเกษตรต่าง ๆ ความพยายามในการตั้งกลุ่มของผู้ใหญ่ชาญ เริ่มต้นตั้งแต่ได้รับการอบรม ในปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา ท่ามกลางความไม่สนใจของลูกบ้าน กระทั่งการปฏิบัติซอณาการของลุงเจียว ได้ทำให้คนทั้งหมู่บ้านให้หันมาเห็นดีเห็นงามกับผู้นำของเขา จากนั้นมาการได้ไปศึกษา ดูงานที่ต่าง ๆ กลายเป็นที่ต้องการของเกษตรกรกลุ่มนี้

กลุ่มเกษตรกรจุลินทรีย์ ไปศึกษาดูงานหลายที่ เช่น บ้านของครูสุจิต โนคำ อดีตศึกษานิเทศก์เมืองเชียงใหม่ ที่ผันชีวิตข้าราชการครูมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว พัฒนาสายพันธุ์จุลินทรีย์ จากวัสดุในท้องถิ่น จนสามารถนำมาใช้ในการเกษตรและในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

อีกท่านหนึ่ง ที่เรียกได้ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลกับกลุ่มเกษตรกรจุลินทรีย์บ้านดอนผิงแดดอย่างมาก คือ ครูทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ปราชญ์ชาวบ้านแห่งเมืองสุพรรณบุรี พวกเขาเดินทางไปหาครูทองเหมาะหลายครั้ง กระทั่งครูถ่ายทอดวิชาการเก็บจุลินทรีย์มาเพาะเลี้ยงให้แก่กลุ่ม นับว่าเป็นวิชาด้านเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญยิ่ง

ใน ปี พ.ศ.2547-2548 ชาวบ้านได้เสียสละเงินคนละ 100-200 บาท ช่วยกัน ร่วมกัน และกู้เงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์อีกส่วนหนึ่ง นำมาใช้สร้างโรงสีเล็ก ๆ สำหรับชุมชน ข้าวจากเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง เป็นที่ต้องการของตลาด โรงสีของพวกเขารับซื้อข้าวจากสมาชิกในราคาที่สูงกว่าคนนอกหมู่บ้าน ข้าวที่ดีมีคุณภาพ ถูกผลิตเพื่อเก็บไว้กินเอง และขายบ้างในบางส่วน

จากการสัมภาษณ์ สาราญ อ่วมอั้น สมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม ผู้เสียสละบ้านให้เป็นที่ทำการของกลุ่ม แหล่งนัดพบพูดคุย ปรัชญาหารือกันเรื่องเกษตรอินทรีย์ เป็นทั้งห้องวิจัยชุมชน ที่กลุ่มใช้พัฒนา ทดลองผลิตปัจจัยการเกษตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะปุ๋ย หรือสารป้องกันศัตรูพืช ที่ล้วนแต่ทำ

มาจากธรรมชาติ ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งกับนักวิชาการจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร ต่างร่วมกันทดลองกลางแจ้ง เรียนรู้ แลกเปลี่ยน ค้นหา แบ่งปันด้วยเป้าหมายร่วมกันคือ ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปิดมการรวมกลุ่มยิ่งเหนียวแน่นมากขึ้น สมาชิกคือเกษตรกรเกือบทั้งหมู่บ้าน หันมาเข้าร่วมทำเกษตรอินทรีย์ บ้านของลุงสำราญกลายเป็นโรงเรียนฝึกหัดทำปุ๋ย ทำน้ำส้มควันไม้ เพื่อเอาไว้ป้องกันแมลงศัตรูพืช

จากการรวมกลุ่มในครั้งนั้น ปัจจุบันได้กลายมาเป็นศูนย์เรียนรู้การเกษตรอินทรีย์-ชีวภาพตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 11 บ้านดอนหอยแครง หมู่ที่ 11 มีทำปุ๋ยหมักชีวภาพ, ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ, สารสมุนไพร (ใช้ป้องกันแมลง), ซึ่งได้รับการช่วยเหลือทางวิชาการจากหน่วยงานราชการและองค์กรต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้อีกทางหนึ่งด้วย และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้งจากชุมชนอื่นๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

ความเข้มแข็งของกลุ่มนั้นก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้มาจากหลายปัจจัย เริ่มต้นที่ความเดือดร้อนร่วมกันของชุมชน ไปสู่การคิดแก้ปัญหาของผู้นำ และนับว่าโชคดีที่มีผู้รู้จากภายนอกมาชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาในขณะนั้น โดยให้ความช่วยเหลือในการสร้างโอกาสให้ได้เรียนรู้แนวทางด้วยตัวเอง แนวทางนั้นถูกนำไปสู่การปฏิบัติและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดการรวมกลุ่มได้

บริบทของท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและความสามัคคี หล่อหลอมให้กลุ่มรวมตัวกันได้เหนียวแน่นมากขึ้น และการมีสมาชิกผู้เสียสละ มองประโยชน์ส่วนรวม ใช้การแบ่งปันเป็นเป้าหมาย ทำให้การขับเคลื่อนกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่นและรวดเร็ว ด้วยการปฏิบัติชอบของลุงเจียวในขณะนั้น

จากที่ได้กล่าวไปในข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงช่วงเหตุการณ์ที่สำคัญของท้องถิ่นบางขุนไทร ไม่ว่าจะเป็นช่วงที่ชุมชนบางขุนไทรเริ่มก่อตั้งชุมชน ที่ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเองในทุกๆด้าน โดยเฉพาะเรื่องอาหารเนื่องจากโดยลักษณะทางกายภาพของตำบลบางขุนไทรที่มีความหลากหลายในระบบนิเวศน์ ช่วงต่อมาคือช่วงปี ปี 2511-2515 ที่มีการขุดคลองชลประทาน การสร้างเขื่อนเพชรบุรี การสร้างถนนคันกั้นน้ำเค็มเบอร์หนึ่ง จากอำเภอบ้านแหลมผ่านตำบลบางขุนไทร รวมถึงมีการใช้ทรัพยากรทางทะเลซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ภายในชุมชนวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งผลจากการเข้ามาของระบบสาธารณสุขปกคตต่างๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนที่สำคัญของตำบลบางขุนไทรที่ตามมาอีก 2 ช่วงคือ ช่วงปี 2534-2536 ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้นจากกลุ่มนายทุนภายนอกที่เข้ามาทำการคราดหอยโดยการ ใช้เรือ ซึ่งได้สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลเป็นอย่างมาก จากเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มในการต่อต้านครั้งสำคัญซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของท้องถิ่นบางขุนไทร สุดท้ายในช่วงปี 2544-2548 ที่ทำ

ให้ชาวบ้านบ้านคอนผิงเคยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหลังจากประสบปัญหาภาระหนี้สินจากการเข้ามาของ “ปฏิวัติเขียว” ในการทำการเกษตร จากเดิมที่ใช้สารเคมีในการทำการเกษตรได้หันมาทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นเป็นอย่างมาก

ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น ล้วนเป็นผลมาจากพลวัตการพัฒนาหรือพลังจากภายนอกที่เข้ามาในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละช่วงเวลานั้นทำให้ชาวบ้านได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชาวบ้านในท้องถิ่นต่างมีความเข้มแข็ง สามัคคี ถึงแม้จะมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ก็ตาม ต่างไม่ได้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาต่อสู้ต่อ การเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด แต่กลับทำให้ชาวบ้านคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับพลวัตการพัฒนาหรือพลังจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาโดยการรวมพลังที่เข้มแข็งจากภายในชุมชนนั่นเอง โดยปัจจัยที่สามารถทำให้ท้องถิ่นบางขุนไทรเข้มแข็งนั้นมีดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

เมื่อดูภาพรวมทั้งหมดของชุมชนบางขุนไทรแล้วพบว่า มีหลายปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้ชุมชนสามารถปรับตัว ให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอก และเป็นจุดแข็งของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1) **ความหลากหลายในชุมชน** ทั้งระบบนิเวศน์และอาชีพ ทำให้ชุมชนมีทางเลือกมากขึ้น เมื่อประสบปัญหาในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ชุมชนสามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่น พบว่าชุมชนบางขุนไทรประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อการผลิตสำหรับการดำรงชีพ มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการประมงชายฝั่งมีป่าชายเลนเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ พร้อมกับเป็นแหล่งเศรษฐกิจของชุมชนโดยเฉพาะ “คอนหอยแครง” นอกจากคอนหอยแครงแล้ว ยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำนาเกลือ ปัจจุบันในชุมชนบางขุนไทรมีพื้นที่สำหรับการทำนาเกลือกว่าหกพันไร่ มีผลผลิตเกลือสมุทรปีละหลายสิบล้านตันสำหรับกิจกรรมต่างๆในการทำนาเกลือ นั้นมีขั้นตอนและวิธีการหลายอย่าง และจำเป็นต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการจ้างแรงงานในท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับชุมชนในแต่ละปีเป็นจำนวนไม่น้อย ส่วนในพื้นที่คอนสภาพของพื้นดินเหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม เช่น การทำนาข้าว ทำให้ชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณนี้ทำนาปลูกข้าว ไม้ผล เลี้ยงสัตว์ และเมื่อมีช่วงเวลาว่างก็ไปทำงานรับจ้างทั้งในและนอกตำบล ทำอาชีพประมงชายฝั่ง ทำนาเกลือในบางครัวเรือนที่มีพื้นที่อยู่ใกล้ชายฝั่ง ความหลากหลายต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนบางขุนไทร จึงเป็นต้นทุนที่สำคัญของชุมชน ที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนแนวทาง

วิถีชีวิต ให้สภาพสังคมหมู่บ้านสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน

2) **ความได้เปรียบในทำเลที่ตั้ง** ชุมชนบางขุนไทรมีทำเลที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวจังหวัดเพชรบุรี (ประมาณ 12 กิโลเมตร) และตัวอำเภอบ้านแหลม (ประมาณ 6 กิโลเมตร) ซึ่งในย่านดังกล่าวเป็นที่ตั้งของโรงงานหลายประเภท เช่น โรงงานแปรรูปอาหารทะเล และแหล่งงานก่อสร้างต่างๆ ประชากรในพื้นที่สามารถเดินทางเข้าไปทำงานในลักษณะไปเช้าเย็นกลับได้สะดวกเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างชุมชนอื่นสะดวกรวดเร็ว อาชีพรับจ้างประเภทต่างๆจึงเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่งในชุมชนบางขุนไทร ที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนบางขุนไทรปีละเป็นจำนวนมากๆและในหมู่บ้านเมื่อคูที่ทรายได้รวม ต่อปีของหมู่บ้านแล้ว พบว่ารายได้หลักมาจากอาชีพรับจ้าง ซึ่งแตกต่างจากอดีตมาก

3) **ความเป็นเอกภาพในชุมชน** จากประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบางขุนไทรในยุคแรกๆ พบว่าคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเวลานั้น มาจากคนหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อสายจีน (เป็นกลุ่มคนสำคัญในการก่อตั้งชุมชนบางขุนไทร) คนเชื้อสายลาวที่มาจากเวียงจันทน์ ที่เรียกตนเองว่าลาวเวียง และลาวพวน หมายถึงคนลาวที่มาจากเมืองพวนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยในครั้งรัชกาลที่ 4,5 คนเชื้อสายแขก และคนที่อพยพถิ่นในย่านใกล้เคียงซึ่งเป็นพื้นเพเดิมในแต่ละเชื้อสายที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลบางขุนไทร จะมีชุมชนที่เป็นที่รวมกลุ่มเฉพาะเชื้อชาติ เช่นคนที่มีเชื้อสายจีนมักจะตั้งหมู่บ้านอยู่ในบริเวณใกล้ชายทะเล (หมู่ 1,2,3) ส่วนคนที่มีเชื้อสายลาวมักจะตั้งหมู่บ้านของตนเองในบริเวณที่ดอน (หมู่ 5,6) คนที่มีเชื้อสายแขกหรือนับถือศาสนาอิสลามจะตั้งชุมชนของตนเองที่หมู่ 4 ส่วนคนที่อาศัยอยู่ในย่านใกล้เคียงชุมชนบางขุนไทรมาก่อนที่จะอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในบางขุนไทร จะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่ 7,8,9,10 และ 11

ในความหลากหลายของกลุ่มชนที่มารวมกันเป็นชุมชนบางขุนไทร ต่างอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติ ความเชื่อ หรือศาสนาที่แตกต่างกัน แต่กลับมีความเป็นปึกแผ่นในชุมชน แม้จะมีเรื่องที่ไม่เห็นด้วยเหมือนกันทุกเรื่อง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชนทุกฝ่ายก็ระดมประสานความร่วมมือ แก้ปัญหาของท้องถิ่นด้วยความพร้อมเพรียง เช่น กรณีเรือคราดหอย หรือกรณีหลักเฉียงหอยแมลงภู่ที่รูก้าเข้ามาและปิดบังทางไหลวนของน้ำทะเลในบริเวณดอนหอยแครง ทั้งสองปัญหาดังกล่าวชุมชนได้ลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของชุมชนอย่างเต็มที่ จนสามารถแก้ไขปัญหาลุล่วงไปด้วยความเสียสละร่วมกันของคนในชุมชน

4) **การยอมรับจากสังคมภายนอก** ด้วยกระบวนการทำงานภาคประชาชนที่เข้มแข็งอย่างเช่น กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งจากสถาบันการศึกษาและภาคสื่อมวลชนที่เข้ามาถ่ายทำสารคดี กระบวนการทำงานของ

กลุ่มๆ รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบางขุนไทรนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณะอยู่มิได้ขาด กว่าจะมาถึงจุดนี้ได้ชุมชนบางขุนไทรได้ผ่านการทดสอบจากหลายปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน รวมทั้งการคิดค้นวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาคด้วยพลังของชุมชน จนหลายปัญหาสามารถผ่านพ้นวิกฤตไปได้ ด้วยกระบวนการและวิถีคิดของชุมชนจึงเป็นที่สนใจของสังคมภายนอก ในรูปแบบการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน บางขุนไทรในวันนี้จึงกลายเป็นสถานที่ศึกษาดูงานจากหลายหน่วยงาน ที่ให้การยอมรับว่าเป็นชุมชนเข้มแข็งที่น่าศึกษาพร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในเรื่องงบประมาณและวิชาการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของบางขุนไทร ที่มีส่วนช่วยให้ชุมชนบางขุนไทร คงความเป็นสังคมชนบทอยู่ได้ องค์ความรู้ท้องถิ่นต่างๆ ที่ได้สั่งสมกันมาหลายชั่วอายุคนได้กลายเป็นพลังอันสำคัญที่ทำให้การปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ของชุมชนผ่านไปด้วยดี จากความหลากหลายในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน การผสมกลมกลืนกันอย่างลงตัวของวิถีชีวิตที่หลากหลาย ชุมชนบางขุนไทรจึงเป็นแหล่งสั่งสมประสบการณ์ความรู้ในด้านต่างๆ ไว้มากมายหลายด้านที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ

ด้วยปัจจัยต่างๆ ข้างต้นมีผลทำให้ชุมชนบางขุนไทรเป็นชุมชนที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการครองชีพ ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของตนเองจนเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอก และเป็นชุมชนที่น่าติดตามศึกษากระบวนการทำงานในภาคประชาชน ที่มีส่วนกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นตนเองได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่าพลวัตในการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทรที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาจากภายนอกชุมชนนั้น ท้องถิ่นบางขุนไทรสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยรักษาความเป็นท้องถิ่นเอาไว้อย่างเข้มแข็ง เนื่องด้วยปัจจัยต่างๆ ดังที่ได้มาในข้างต้น ซึ่งนับเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ท้องถิ่นอื่นในการที่จะนำไปปรับใช้กับชุมชนของตนเองได้ต่อไป

5.2 ปัจจัยและรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นบางขุนไทร

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (อมรา พงศาพิชญ์, 2542) ในประเด็นของการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ให้เห็นถึงรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบางขุนไทรเพื่อสามารถเห็นถึงพลวัตการพัฒนาของชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ซึ่งรูปแบบของการ

สังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้จะเป็นผลมาจากพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่น

ความหลากหลายทางชีวภาพ กับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกัน พัฒนาการและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ตั้งอยู่บนฐานความคิดของนักโบราณคดี เช่น กอร์ดอน ไชลด์ และเรื่องการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสำนักโคลัมเบียสมัยคริสต์ทศวรรษที่ 1920 นำโดยฟรานซ์ โบแอส ซึ่งเชื่อว่าวัฒนธรรมมีศูนย์กลางและแพร่กระจายสู่ชายขอบและสังคมอื่น การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมของกันและกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นผลจากการที่วัฒนธรรมพัฒนาการที่แตกต่างกัน และมีการผสมผสานเอาบางส่วนของวัฒนธรรมอื่นมาด้วย การปรับรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันนี้มีรูปแบบต่างๆ ขึ้นอยู่กับกระบวนการปรับตัวในอดีต

แนวคิด ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องและทับซ้อนกับแนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) นั่นคือ เมื่อเกิดกระแสโลกาภิวัตน์นั้นได้เกิดแนวคิดหรือกระแสที่จะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและการรักษาความหลากหลายวัฒนธรรมให้คงอยู่ด้วยการเกิดคู่ตรงข้ามของโลกาภิวัตน์คือ ท้องถิ่นนิยม (Localism) และแนวคิดของอัตลักษณ์ (สำนึกแห่งความเป็นตัวตน)

ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมภายใต้กรอบของการเปลี่ยนแปลงและการก้าวพ้นออกจากพื้นที่และเวลา เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และพรมแดนรัฐชาติในอดีต

5.2.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

จากที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางขุนไทร พบว่า ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายลาว และชาวไทยมุสลิม ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของการตั้งชุมชน โดยการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้ มีปัจจัยต่างๆที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายลาว และชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีศาสนาและพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มาอยู่ร่วมกันในอาณาเขตเดียวกัน จนทำให้เกิดการยอมรับและการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกันกลายเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรมมีดังนี้

5.2.1.1 ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์

บางขุนไทรเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นตำบลที่มีชื่อเสียงในเรื่องของทรัพยากรชายฝั่งทะเลที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งความหลากหลายทางเชื้อชาติ ความเชื่อ และ ศาสนา ที่ได้หล่อหลอมรวมกันเป็นบ้านบางขุนไทร อันมีประวัติความเป็นมาและการอยู่ร่วมกันนับร้อยปี กลุ่มชนต่างๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นบางขุนไทรนี้ต่างดำเนินวิถีชีวิตตามแบบแผนวัฒนธรรมของตนเองมาช้านาน จนปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ทางสังคมซึ่งแตกต่างจากสังคมอื่น คือ เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ใช้ชีวิตตามวัฒนธรรมของตนเองในสังคมเดียวกัน ซึ่งกลุ่มชนเหล่านั้นได้แก่ กลุ่มชาวไทยพุทธ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาวไทยลาว และกลุ่มชาวไทยมุสลิม ทั้งสี่กลุ่มได้อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยทางสังคม เศรษฐกิจ ภายใต้อาณาเขตที่จำกัดและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ทั้งสี่กลุ่มชนนี้ย่อมเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของกันและกัน ทำให้เกิดการยอมรับและการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลายเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม

จะเห็นได้ว่า ภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นบางขุนไทร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดทะเลและยังมีพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้ามาเป็นลักษณะที่ค่อน ลักษณะพื้นที่ที่อยู่ติดทะเลประกอบด้วยป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำทะเล เป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของประชากรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในแถบนี้ (หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 8 หมู่ 10) ส่วนพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้ามาจากทะเลมีลักษณะเป็นที่ค่อนพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตร ดังนั้น กลุ่มบ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณนี้จึงได้อาศัยทรัพยากรต่างๆ ในการประกอบอาชีพ (หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 9 หมู่ 11) จากความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นทำเลที่ตีเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน เพื่อการประกอบอาชีพ และการบริโภค ทำให้มีประชากรทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายลาว และชาวไทยมุสลิม เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบางขุนไทรเป็นจำนวนมาก เมื่อมีกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน ติดต่อสื่อสาร เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกัน ส่งผลให้ทั้ง 4 กลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของกันและกัน

ได้ข้อสรุปว่า การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่เดียวกัน ทำให้กลายเป็นชุมชนขนาดเล็กและชุมชนขนาดใหญ่ ตามแต่ละเชื้อชาติ และมีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อนบ้าน ระหว่างชุมชน มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามประสบปัญหาเดือดร้อน เมื่อเพื่อนบ้านเจ็บป่วยไม่สบาย ก็มาเยี่ยมเยียนเอาขนมผลไม้มาให้กำลังใจ เมื่อบ้านชาวไทยมุสลิมมีการฉลองเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา ก็แบ่งปันสิ่งของและอาหารให้แก่เพื่อนบ้านชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนหรือเมื่อชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อ

สายเงินจัดงาน ก็จะเชื่อเชิญ ชาวไทยมุสลิมเข้าร่วมงาน การเข้าร่วมงานของชาวไทยมุสลิมจะคำนึงถึงหลักศาสนาเป็นพื้นฐาน ถ้าไม่ผิดหลักคำสอนก็จะเข้าร่วมงาน แต่ถ้าผิดหลักคำสอนก็จะอธิบายให้เจ้าบ้านทราบถึงสาเหตุที่เข้าร่วมไม่ได้

ซึ่งจากกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดการสนิทสนมกันนั้นที่มีมิตร เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้าหากัน เข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน บางครั้งเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน

5.2.1.2 ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

ดังที่ได้กล่าวมาถึงสภาพภูมิประเทศของท้องถิ่นบางขุนไทร ที่มีพื้นที่ติดทะเล บริเวณชายฝั่งมีสภาพเป็นหาดโคลน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศวิทยาอย่างมากเพราะมีความหลากหลายตามชีววิทยาของระบบนิเวศป่าชายเลนที่ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ เป็นแหล่งรายได้ของประเทศไทยและของชาวบ้านตำบลบางขุนไทรตั้งแต่เมื่อครั้งในอดีตจวบจนปัจจุบัน

หอยแครงเป็นชุมทรัพย์สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านตำบลบางขุนไทรได้ชื่อว่าเป็นแหล่งหอยแครงที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จึงเป็นเสมือนบ่อเงินบ่อทองของชาวบ้าน เพราะเป็นแหล่งหอยแครงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ชาวบ้านไม่ต้องไปลงทุนอะไรเลย เพียงรอให้น้ำทะเลลดก็สามารถไปเก็บหอยแครงมาขายได้

ภาพที่ 5.1 แสดงถึงลักษณะการประกอบอาชีพเก็บหอยแครงด้วยการถีบกระดาน

นอกจากจะมีพื้นที่อยู่ติดริมทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าชายเลน มีหาดเลนหาดโคลนที่กว้างใหญ่ เป็นแหล่งของหอยแครงหอยเสียบแล้ว ยังเป็นแหล่งทำนาเกลือที่มีคุณภาพเกลือดีไม่แพ้ที่ใด

จากสภาพภูมิศาสตร์นี้ ส่งผลให้การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นการทำประมงชายฝั่ง การถีบกระดาน เก็บหอยแครง หอยเสียบ การทำนาเกลือ และพื้นที่บางส่วนที่ไม่ได้อยู่ติดทะเลก็จะประกอบอาชีพการทำนาข้าว ทั้งนาปีและนาปรัง และบางส่วนก็รับจ้าง ทั้งรับจ้างหาเกลือและทำงานในโรงงานทั้งในและนอกพื้นที่ตำบลบางขุนไทร

การประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลบางขุนไทรได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันเพราะได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชนทั้งความเจริญเติบโตทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่มีวิวัฒนาการความก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและสะดวกสบาย ภาวะทางเศรษฐกิจการเมืองของประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

การประกอบอาชีพจากอดีต-ปัจจุบันของชาวบ้านในท้องถิ่นบางขุนไทร นั้น ส่วนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันในท้องถิ่น ทั้งเป็นนายจ้างและลูกจ้าง จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่าในอดีต ชาวบ้านตำบลบางขุนไทรที่อยู่ติดริมทะเลจะประกอบอาชีพการทำประมงชายฝั่ง จับปลาโดยใช้เรือลากคู้ จับเฉพาะปลาตัวใหญ่ๆ แล้วจะมีมารับซื้อเพื่อนำไปขายต่อ รายได้ของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงค่อนข้างดีเพราะเมื่อก่อนราคาน้ำมันไม่แพงเหมือนในปัจจุบัน และฐานทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลมีความอุดมสมบูรณ์ ออกทะเลไปก็ได้ปลากลับมาแล้ว ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบัน เมื่อชาวประมง เอาเรือออกทะเลบางครั้งกลับมาก็ไม่ได้ปลาเลยก็มี จึงทำให้ในปัจจุบันนี้การประกอบอาชีพ ทำประมงของชาวบ้านบางขุนไทรมีจำนวนน้อยลง สาเหตุเนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจราคาน้ำมันที่พุ่งตัวสูงขึ้นข้าวของต่างๆ ปรับตัวสูงตามไปด้วย จนหลายคนต้องถอดใจไปประกอบอาชีพอื่นๆ แทน

และสาเหตุอีกประการหนึ่งที่สำคัญนั่นคือ เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งเครื่องมือเครื่องมือนานาชนิดที่ทันสมัย ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างรวดเร็ว ก็มีการนำเครื่องมือเหล่านี้เข้ามาใช้ เช่น การใช้อวนลากที่มีความถี่มาก ทำให้เวลาจับปลาจึงได้ทั้งปลาเล็กๆ ติดมาด้วย จึงเกิดการลดจำนวนลงของ สัตว์น้ำในทะเลและบางอย่างก็สูญพันธุ์ไปอย่างรวดเร็ว

เมื่อฐานทรัพยากรทางทะเลที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดและเสื่อมโทรมลงบวกกับราคาน้ำมันที่พุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การลงทุนไม่คุ้มค่างับเงินที่ลงทุนไป ชาวบ้านจึง

หันไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่นรับจ้างหาบเกลือ ทำงานในโรงงานทั้งในและนอกพื้นที่ในตำบล หรือบางรายก็เปิดกิจการร้านค้า เช่น ร้านขายของชำ ร้านขายอาหาร ร้านเสริมสวย อยู่ซ่อมรถ ฯลฯ แต่ก็เชื่อว่าอาชีพนี้จะสูญหายไปจากตำบลบางขุนไทรเสียเลยทีเดียว เพราะชาวบ้านตำบลบางขุนไทร มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปอาหารทะเลเป็นสินค้า OTOP ที่ขึ้นชื่อของตำบล การรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเลบางขุนไทร มีแหล่งผลิตใหญ่อยู่ในหมู่ 3 ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ ปลาแห้ง ปลาเค็ม หอยดองเค็ม และอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์คุณอรุณญา ภูทอง หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน (กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเล บางขุนไทร) เล่าว่า ตำบลบางขุนไทรนั้นเป็นหมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ อยู่ติดริมทะเล ชาวบ้านประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนมาก บริเวณชายฝั่งมีสภาพเป็นหาดโคลน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน มีความอุดมสมบูรณ์บริเวณชายฝั่ง จึงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเลตำบลบางขุนไทร เห็นว่า ชาวบ้านหาปลาได้จำนวนมากจึงนำมาแปรรูปให้เป็นปลาเกล็ดขาวกรอบ ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้นาน คุณารับประทาน เนื้อปลาที่ได้มีความกรอบ อร่อย มีคุณค่าทางโภชนาการ จึงมีการรวมกลุ่มของแม่บ้านโดยนำหลักของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ OTOP จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อันได้แก่ ปลา หอย เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปจะส่งขายไปในหมู่บ้านและส่งออกขายภายนอกหมู่บ้านด้วย ซึ่งรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ก็เป็น การสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนด้วย ซึ่งสมาชิกจะเป็นทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม ที่ว่างงานการทำงานหลัก มารวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

หรือในภาคของอุตสาหกรรมที่ชาวบ้านออกไปทำงานทั้งในโรงงานเดียวกัน ที่มีคนในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม ที่มาจากท้องถิ่นบางขุนไทร เมื่อเจออุปสรรคก็ช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะเช่นนี้ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตลอดเวลา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความเข้าใจ เห็นใจกัน จนเป็น ความสัมพันธ์อันแนบแน่นมากขึ้น บางครั้งต่างกลุ่มต่างพยายามเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของอีกกลุ่มเพื่อประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การยอมรับวัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย

ทั้งนี้ยังมีการประกอบอาชีพการทำนาเกลือ เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ทำกันมาหลายชั่วอายุคน โดยที่ชาวบ้านสมัยก่อนจะใช้ที่ของตนเองในการทำนาเกลือ ซึ่งอาชีพการทำนาเกลือถือว่าเป็นอาชีพที่สำคัญในอดีต

การทำนาเกลือเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่ทราบแน่ชัดได้ว่าเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่จากคำบอกเล่าของ อบต.ศรีเพชร สุ่มอำ ซึ่งเป็นเจ้าของนาเกลือหรือที่คนทั่วไป

เรียกว่า “เถ้าแก่นา” รวมถึงชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือในตำบลบางขุนไทร ต่างมีเรื่องเล่า สืบต่อกันมาว่า การทำนาเกลือในพื้นที่ตำบลบางขุนไทรนั้น เดิมทีเป็นคนจีนที่ข้ามน้ำข้ามทะเลมาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ เดินทางมาโดยเรือสำเภามาตั้งรกรากทำมาหากินและเริ่มอาชีพทำนาเกลือเป็นเจ้าแรก ซึ่งชาวบ้านในตำบลบางขุนไทร เรียกเถ้าแก่นาคนจีนนี้ว่า “แป๊ะตุ้”

หลังจากนั้นการประกอบอาชีพทำนาเกลือก็ได้รับการถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็ประมาณ 3 ช่วงอายุคน หรือประมาณ 200 กว่าปีได้ เมื่อก่อนอาชีพทำนาเกลือไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากการคมนาคมขนส่งไม่สะดวกและพื้นที่บริเวณตำบลบางขุนไทรนั้นเป็นพื้นที่ป่าชายเลน เต็มไปด้วยต้นไม้หลากหลายชนิด ยังไม่เป็นพื้นที่ราบเรียบที่พร้อมทำนาเกลือได้อย่างเช่นในปัจจุบัน และที่สำคัญการทำนาเกลือก็ต้องใช้ความอดทน ความละเอียดรอบคอบ และการเอาใจใส่จากคนทำที่ต้องอาศัยความเมตตาของธรรมชาติ แสงแดด สายลม และที่สำคัญก็คือ น้ำทะเล ฤดูกาล ที่เป็นสิ่งที่กำหนดการทำนาเกลือที่จำเป็นด้วย

แต่เนื่องจากพื้นที่ในตำบลบางขุนไทรอยู่ติดกับทะเล ทำให้มีน้ำทะเลเพียงพอ ประกอบกับพื้นที่ในตำบลบางขุนไทรเป็นพื้นที่งอก (เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของซากพืชซากสัตว์จนเกิดเป็นพื้นที่ดินที่งอกขึ้นมาใหม่) ทำให้คนในสมัยก่อนเข้ามาจับจองพื้นที่ดังกล่าว และนำพื้นที่ดังกล่าวมาใช้ในการประกอบอาชีพทำนาเกลือจนถึงปัจจุบัน

การทำนาเกลือเริ่มมาจากการมีพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการทำนาเกลือ เนื่องจากพื้นที่ในตำบลบางขุนไทรเดิมเป็นป่าชายเลน เนื่องจากพื้นที่ในตำบลบางขุนไทรเดิมเป็นป่าชายเลน และอยู่ติดกับทะเล ทำให้เมื่อมีพื้นที่อยู่ติดกับทะเล ทำให้เมื่อมีพื้นที่งอกชาวบ้านจึงเข้ามาจับจองพื้นที่ว่างป่าชายเลนให้เป็นพื้นที่กว้าง เพื่อเตรียมพื้นที่ให้พร้อมสำหรับทำนาเกลือ

ฤดูทำนาเกลือจะเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม (แรม 1 ค่ำ เดือน 11) ถึงสิ้นสุดประมาณเดือนพฤษภาคม (แรม 1 ค่ำ เดือน 6) ในการทำนาเกลือของชาวบ้าน ตำบลบางขุนไทรนั้นก่อนอื่นจะเริ่มที่การเตรียมพื้นที่แต่งคันดิน ซ่อมรอยซึม อดคินให้แน่นเพื่อป้องกันน้ำซึมลงในดินก่อนที่จะตกผลึกเป็นเกลือ

หากฝนตกก็ต้องรื้อนาใหม่ ทำให้เสียเวลามากและที่สำคัญต้องอาศัยความอดทนและความเอาใจใส่ในการดูแลของคนทำนาเกลือด้วย เกลือที่ได้ออกมาถึงจะตกผลึกสวยและขายได้ราคาดี

วิธีการทำนาเกลือของชาวบ้านบางขุนไทรในอดีตจะใช้แรงงานของคนทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มทำนาจนได้ผลผลิตเป็นเกลือออกมา ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ โดยการถางป่า และคราดพื้นที่ให้ความเรียบสม่ำเสมอ รวมไปถึงการแต่งคันดิน ซ่อมรอยซึม การอัด

ดินให้แน่นหรือการกลิ้งนาที่จะใช้แรงงานคนในการใช้อุปกรณ์เดินกลิ้งนาเพื่ออัดดินให้แน่นป้องกันน้ำซึมลงใต้ดิน

การทำนาเกลือจะใช้แรงงานคนในครอบครัวเป็นส่วนมาก ซึ่งถือเป็นการสร้างความผูกพันที่ดีของคนในครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่จะเป็นผู้ถ่ายทอดวิธีการทำนาเกลือให้แก่ลูกด้วยตนเอง ทำให้เกิดเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือจากการลงมือปฏิบัติจริง และเป็นการเรียนรู้จากบุคคลในครอบครัว เพื่อให้เป็นความรู้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองในอนาคตต่อไป

ขั้นตอนในการทำนาเกลือในอดีตไม่ค่อยมีความแตกต่างกับการทำนาเกลือในปัจจุบันสักเท่าไร เพราะเนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษในอดีต

การทำนาเกลือ ฝึนนาต้องมีพื้นที่ที่ต่อเนื่องติดกับทะเล พื้นที่นาเกลือต้องเป็นที่ราบ ดินเป็นดินเหนียว ที่สามารถขังน้ำไม่ให้ซึมลงดินได้ และใช้พื้นที่กว้างถึง 20-40 ไร่

พื้นที่ที่ทำนาเกลือต้องอยู่ในเขตที่มีอากาศร้อน มีแสงแดดจัดในช่วงเวลากลางวัน ถึงจะเป็นพื้นที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการทำนาเกลือ

ขั้นตอนการทำนาเกลือก็จะเริ่มจากการเตรียมพื้นที่โดยการแต่งคันดินหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า การตั้งนา และ คราดพื้นที่นาให้มีความราบเรียบสม่ำเสมอ และก็จะลูนานาอีกทีเพื่อให้พื้นที่นาเรียบ ต่อด้วยการกลิ้งนาเพื่ออัดดินให้แน่น ป้องกันน้ำซึมลงใต้ดิน หากฝนตกก็ต้องรื้อนาขึ้นมาทำตั้งแต่ขั้นตอนแรก

หลังจากกลิ้งนาเพื่ออัดดินให้แน่นแล้ว ชาวนาเกลือจะชักน้ำทะเลเข้าสู่ นานาไปขังไว้ในวังน้ำ ช่วงนี้น้ำทะเลจะมีค่าความเค็มอยู่ที่ 0 ดิกรี ซึ่งการที่จะรู้ได้ว่าน้ำทะเลมีความเค็มระดับไหนแล้ว ชาวนาเกลือจะเรียกว่า “ดิกรี” เมื่อในสมัยก่อนจะใช้ไม้แสมหรือข้าวสุกโยนลงไป ในนา หากกิ่งแสมหรือข้าวสุกลอยตัวอย่างรวดเร็ว แสดงว่าน้ำแก่จัด (มีความเค็มมาก) หรืออีกวิธีหนึ่งซึ่งไม่ต้องใช้เครื่องมือใด แต่อาศัยประสาทสัมผัสและประสบการณ์ในการทำนาเกลือที่ผ่านมา โดยการใช้นิ้วมือจุ่มน้ำในแต่ละนาและชิมรสชาติความเค็ม น้ำในนาไหนมีความเค็มมากก็แสดงว่ามีดิกรีเพิ่มมากตามความเค็ม ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพที่ถือว่าใช้ประสบการณ์และประสาทสัมผัสล้วนๆ

แต่ในปัจจุบันมีเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความเค็มหรือดิกรีความเค็มของน้ำในนาเกลือแต่ละกระถาง(กระถางใช้เรียกลักษณะนาที่ก่อเป็นกรอบสี่เหลี่ยมหรือขนาดพื้นที่ประมาณครึ่งไร่) โดยนำปรอทใส่ไว้ในท่อพีวีซี และใส่น้ำในนาเข้าไป ถ้าปรอทลอยตัวขึ้นสูง แสดงว่าความเค็มเริ่มมีดิกรีเพิ่มสูงขึ้นน้ำที่อยู่ในวังน้ำเรียกว่า “น้ำอ่อน” ซึ่งมีค่า 0 ดิกรี

ในการทำนาเกลือแต่ละครั้งจะมีนาอยู่ 3 นาและจะมีชื่อตามลำดับ คือ “นาแม่” “นาดอก” และ “นาวาง” และดีกรีความเข้มข้นของความเค็มก็จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ คือ นา ทั้ง 3 แลวจะได้ผลผลิตเกลือจากนาเพียงแถวเดียวคือ “นาวาง”

เริ่มต้นตั้งแต่น้ำที่ชาวนาเกลือทุกคนต้องขังไว้ในวังน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ เวลาน้ำทะเลลดลง จากนั้นน้ำทะเลก็จะเดินทางต่อไปยัง “นาแม่” ใช้เวลาเก็บตัวที่นาแม่ 10-15 วัน เพื่อเพิ่มดีกรีเป็น 1-4 ดีกรี ต่อมาได้เวลาเข้าสู่ “นาดอก” ใช้เวลาที่นี่ 10-15 วัน ดีกรีจะเพิ่มเป็น 14-24 ดีกรี และเข้าสู่ “นาวาง” ใช้เวลาอบแดดอีก 3-5 วัน และในช่วงนี้เองที่น้ำทะเลจะพากัน แปรลงร่างเริ่มตกผลึกลงบนผืนนากลายเป็นเม็ดเกลืออย่างที่เรารู้กัน

โดยในการเดินทางของน้ำทะเลตั้งแต่จากวังน้ำไปนาแม่นาดอกจนไปถึง นาวาง จะมีท่อน้ำสำหรับเป็นทางปล่อยน้ำเข้าไปแต่ละนา ซึ่งในอดีตจะมีการใช้ใบพัดทำเป็น เครื่องส่งน้ำจากนาหนึ่งไปยังอีกนาหนึ่ง โดยใช้แรงงานคนในการปั่นเครื่องส่งน้ำดังกล่าว

จากขั้นตอนในการทำนาในอดีต จะเห็นได้ว่าตั้งแต่เริ่มต้นการเตรียม พื้นที่นา จนถึงได้ผลผลิตจากน้ำทะเลที่ตกผลึกลงบนผืนนากลายเป็นเม็ดเกลือ นั้น ล้วนแล้วแต่ จำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนทั้งสิ้น นอกจากแรงงานคน ความเมตตาของธรรมชาติ แสงแดด สาย ลมและน้ำทะเลแล้ว ที่สำคัญยังต้องอาศัยความอดทน ความละเอียดอ่อน และความเอาใจใส่อย่าง สม่าเสมอของคนทำนาเกลือด้วย

การทำนาเกลือในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันใน เรื่องของวิธีการผลิตที่ใช้เครื่องจักรเข้ามาทำงานแทนแรงงานคน ทำให้ประหยัดระยะเวลา และทำ ให้ได้ผลผลิตเกลือในปริมาณที่มากขึ้นกว่าเดิม

	นาแม่	นาดอก	นาวาง
วังน้ำ	นาแม่	นาดอก	นาวาง
	นาแม่	นาดอก	นาวาง

และจากเดิมในการทำนาเกลือจะใช้คนในครอบครัวช่วยกันทำ โดยลูกจะได้รับการสั่งสอนวิธีการทำนาเกลือจากพ่อแม่ ซึ่งถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว แต่ในปัจจุบันจะมีการว่าจ้างแรงงานที่มีอาชีพรับจ้างในการทำนาเกลือ โดยเจ้าของนาเกลือหรือเจ้าแ่งนาจะเป็นผู้ว่าจ้างแรงงานมารับจ้างทำนาเกลือในที่นาของตน โดยให้เงินเป็นค่าแรงตอบแทน ในการใช้เครื่องจักรเข้ามาทุนแรงงานคนในการทำนาเกลือ เริ่มต้นตั้งแต่ในการคราดพื้นที่นา การกลิ้งนาที่ในปัจจุบันมีการใช้รถที่ติดเครื่องยนต์ในการกลิ้งนาแทนการเดินกลิ้งนาของชาวนาเกลือในอดีต

การปล่อยน้ำจากวงน้ำเข้าสู่หน้าต่างๆ ที่มีการใช้เครื่องสูบน้ำแทนการใช้แรงงานคนปั่นกังหันดันน้ำเข้าสู่หน้าต่าง และนอกจากนี้การทำนาเกลือยังมีวิวัฒนาการจากการทำนาเกลือในพื้นที่ดินคือ นาดิน แบบดั้งเดิมโบราณแต่ครั้งบรรพบุรุษมาเป็นการทำที่ใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้นนา จนถึงการทำนาที่โบทพื้นนาด้วยปูนซีเมนต์ เพราะเนื่องจากเกลือที่ได้จากนาดินจะมีความขาวขุ่น ถ้าไม่สม่ำเสมอ จึงต้องมีการคัดแยก ซึ่งราคาของเกลือจะขึ้นอยู่กับความขาวและความใหญ่ของเม็ดเกลือ จึงทำให้เกลือที่โบทพื้นนาที่ใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้นนาและนาที่โบทพื้นด้วยปูนซีเมนต์เม็ดเกลือที่ได้จะมีความขาวเพราะไม่ปนเปื้อนเนื้อดินจึงทำให้มีราคาสูงกว่าเกลือที่ได้จากการทำนาเกลือแบบนาดิน

แต่ชาวบ้านในตำบลบางขุนไทร ยังคงมีการทำนาในแบบดั้งเดิมแต่โบราณ คือ การทำนาเกลือบนดิน เนื่องจากชาวนาเกลือเห็นว่าเกลือสมุทรที่ได้จากการทำนาเกลือแบบดังกล่าวจะมีร่าตุรวมถึง 84 ชนิด และเป็นร่าตุที่ร่างกายต้องการถึง 24 ชนิด และยังรวมถึงไอโอดีนที่ทางกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้ตรวจสอบค่าเข้มข้นที่ 50 ppm. ในเกลือสมุทรที่ได้จากการทำนาเกลือบนดินมีอีกด้วย

ปัญหาในการทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลบางขุนไทรนั้น นอกจากต้องอาศัยความเมตตาของธรรมชาติ แสงแดด สายลม และที่สำคัญก็คือ น้ำทะเลกับฤดูกาล ในบางครั้งของการทำนาเกลือสภาพของสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวย อาจเนื่องด้วยสภาพของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป จนอาจทำให้ฤดูกาลเกิดการสับเปลี่ยนกันแบบโกลาหล ถ้าในช่วงเดือนที่กำลังเป็นช่วงเวลาที่น้ำทะเลกำลังพากันตกผลึกกลายเป็นเกลือ แต่กลับมีฝนตกลงมาก็จะทำให้ชาวนาเกลือได้รับผลกระทบ ผลผลิตเกลือก็จะเสียหาย ทำให้ต้องเสียเวลารื้อนาขึ้นมาทำใหม่ ทำให้เสียเวลาเป็นอย่างมาก

เป็นที่รู้กันอยู่ว่าในการทำนาเกลือจะได้เกลือสมุทรเป็นผลผลิต แต่ในปัจจุบันปัญหาของเกลือที่พบคือการที่เกลือมีราคาต่ำ เนื่องจากผู้บริโภคหันไปนิยมรับประทานเกลือสินเธาว์ เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญในแร่ธาตุที่สะสมในเกลือสมุทรที่มีความจำเป็นต่อร่างกาย

และในอีกปัญหาหนึ่งก็คือ ช่วงไหนที่มีผลผลิตสมุทรมากจนทำให้ปริมาณเกลือต้นตลาด ราคาเกลือก็จะตกต่ำส่งผลให้ชาวนาเกลือไม่ได้กำไรหรืออาจขาดทุนจากการขายเกลือ จึงทำให้ชาวนาเกลือจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้กลไกการตลาดในการขายเกลือ เพื่อให้ขายเกลือได้ราคาดีและไม่ทำให้พวกเขาขาดทุน

ดังนั้นชาวนาเกลือคนไหนยังพอมีเงินทุนเหลืออยู่ พอได้ผลผลิตเกลือมาก็จะยังไม่ขายทันทีแต่จะเก็บไว้เก็บราคา เมื่อเกลือมีราคาดีจึงจะทำการติดต่อพ่อค้าคนกลางให้มารับซื้อ และที่สำคัญเกลือที่เก็บไว้นานจะมีราคาสูงกว่าเกลือใหม่นี้จึงเป็นกลไกทางการตลาดเล็กๆ น้อยๆ ที่ชาวนาเกลือตำบลบางขุนไทร สามารถเรียนรู้และนำมาปรับใช้กับธุรกิจการทำนาเกลือของพวกเขา เพื่อให้สามารถมีรายได้พอจุนเจือครอบครัวได้พอมี พออยู่ พอกินได้

ในการทำนาเกลือบนดินของชาวนาเกลือตำบลบางขุนไทร ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนได้รับการถ่ายทอดวิธีการทำนาเกลือจากภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษในอดีตมาทั้งสิ้น

ในสมัยก่อนการทำนาเกลือจะทำกันเป็นครอบครัว พ่อ แม่ ลูก หรืออาจจะเป็นครอบครัวใหญ่ซึ่งอาจจะมี ลุง ป้า น้า อา ทำให้การทำนาเกลือในสมัยก่อนหรือในอดีต มีวิธีการถ่ายทอดกันแบบครอบครัวอย่างใกล้ชิด พ่อจะถ่ายทอดวิธีการทำนาเกลือให้กับลูกเมื่อลูกโตพอ คือ จะให้ลูกออกไปทำนาเกลือด้วยกัน คนเป็นพ่อจะสอนให้ลูกลองลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตั้งแต่ขั้นตอนแรก ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่การตั้งน้ำก็จะบอกถึงขนาดของกระถางหรือนาที่ใช้ในการทำนาเกลือ การเดินคานา การลูบนาให้เรียบ จนถึงการเดินกลิ้งนาเพื่อให้ดินอัดแน่น ป้องกันน้ำซึมลงใต้ดิน

โดยที่พ่อจะเดินนำหน้าและก็จะให้ลูกเดินกลิ้งนาตามอยู่ข้างหลัง และจะสอนถึงกลวิธีในการทำนาเกลือให้ได้ผลึกใหญ่เพื่อให้ขายได้ราคาดี และยังสอนให้รู้ทันกลไกตลาดเพื่อสามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้

แต่ในปัจจุบันวิธีการถ่ายทอดการทำนาเกลือในตำบลบางขุนไทรแบบครอบครัวก็ยังคงมีให้เห็นอยู่บ้าง แต่ก็เริ่มลดน้อยลงหรือแทบจะไม่มีให้เห็นแล้วเพราะเนื่องจากในปัจจุบันมีเครื่องมือเครื่องจักรเข้ามาแทนแรงงานคนในการทำนาเกลือ ทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานคนหรือความรู้อะไรในการทำนาเกลือแค่มีเงินและมีพื้นที่ก็สามารถจ้างคนมาทำนาเกลือแทนได้แล้ว

และนอกจากนั้นการทำนาเกลือจำเป็นต้องอาศัยคนที่มีความอดทน มีความแข็งแรง และมีความเอาใจใส่ในการทำนาเกลือ แต่คนในรุ่นปัจจุบันไม่ค่อยมีความอดทนต่อสภาพความร้อนของแสงแดด และความเหนื่อยยากในการทำนาเกลือ

คนรุ่นใหม่จึงไม่ได้ประกอบอาชีพทำนาเกลือดังเช่นในอดีต ทำให้พากันหันหน้าเดินเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเมืองหลวง ทำให้ความผูกพันในครอบครัวระหว่างพ่อ แม่ ลูก ที่เกิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดวิธีการทำมาหากิน เลี้ยงปาก เลี้ยงท้อง จึงค่อยๆ หายไปในที่สุด

การขายเกลือให้ได้ราคาดีนั้น ชาวนาเกลือในตำบลบางขุนไทรอำเภอบ้านแหลม มีเคล็ดลับและเทคนิคที่ไม่เหมือนกันในแต่ละนา คือ ถ้านาไหนเกลือขาว เกลือตกผลึกสวย พ่อค้าคนกลางก็จะรีบติดต่อเพื่อจับจองเอาไว้ล่วงหน้าและทำให้เกลือในนาซื้อขายคล่อง นอกจากนั้นเกลือเก่าเกลือใหม่ราคาก็จะแตกต่างกัน

การค้าขายเกลือก็จะคิดตามน้ำหนัก คือ 1 เกวียนของเกลือจะคิดตามน้ำหนักเท่ากับ 1,500 กิโลกรัมสำหรับเกลือเก่า และหนัก 1,600 กิโลกรัมสำหรับเกลือใหม่ เนื่องจากเม็ดของเกลือใหม่นั้นจะมีการอุ้มน้ำทำให้เกลือไม่แห้งสนิท จึงต้องบวกรวมน้ำหนักของน้ำที่ยังมีอยู่ด้วย

ราคาซื้อ-ขายเกลือในแต่ละปีก็ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปริมาณของเกลือที่มีขายในตลาด ถ้าวัวไหนดกไม่ตก มีแดดจัดทำให้ได้ผลผลิตเกลือมากจนทำให้เกลือล้นตลาด ก็จะทำให้เกลือมีราคาถูกลง

แต่ถ้าวัวไหนดกบ่อขย ไม่ค่อยมีแดด ทำให้ได้ผลผลิตเกลือน้อย ราคาเกลือในตลาดก็จะเพิ่มสูงขึ้น และราคาเกลือนั้นก็จะมีขึ้น-ลงไม่แน่นอน แต่ที่ผ่านมาราคาที่ต่ำที่สุดจะตกอยู่ประมาณเกวียนละ 500 บาท และราคาเกลือที่สูงที่สุดก็ตกเกวียนละประมาณ 3,700 บาท

เพราะฉะนั้น ชาวนาเกลือก็ได้แต่ภาวนาขอความเมตตาจากธรรมชาติ เพื่อให้นาเกลือได้ผลผลิตที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป เพื่อที่จะได้มีรายได้เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูจุนเจือครอบครัวได้โดยไม่ลำบาก

ประเพณี ความเชื่อ ในการทำนาเกลือ ในการทำนาข้าวมีการทำขวัญข้าวนาเช่นใดการทำนาเกลือก็มีการทำขวัญนาเช่นนั้น ในการทำนาเกลือ ประเพณี ความเชื่อ ของชาวนาเกลือในตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา คือ จะมีการทำขวัญนาเกลือตั้งแต่แรกเริ่มในการทำนาเกลือ โดยจะมีการทำหลอกและการทำจริง

การทำหลอกจะมีการตั้งศาลไม้กล้วยศาลเจ้าไว้ที่หน้านา ส่วนการทำจริงจะมีหมอบำขวัญนาเกลือมาทำพิธี และก็จะมัดดอกไม้ปักอยู่ตรงกลางนาเกลือ ซึ่งการทำขวัญนาเกลือนั้นก็ถือเป็นประเพณี ความเชื่อที่อยู่คู่กับชาวนาเกลือในตำบลบางขุนไทรมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงมีการปฏิบัติ สืบทอดอย่างเช่นเคยทุกครั้งที่มีการทำนาเกลือ

รายได้จากการทำนาเกลือจะขึ้นอยู่กับว่าแต่ละครอบครัวมีพื้นที่นาที่ไรรึยังพื้นที่มาก รายได้จากการทำนาเกลือก็ยิ่งมากตามจำนวนของพื้นที่ และนอกจากนั้นรายได้จากการทำนาเกลือก็ยังขึ้นอยู่กับราคาของเกลือในแต่ละช่วงของการทำนาเกลือด้วย

ถ้าราคาเกลือดี ชาวนาเกลือก็จะได้รับรายได้จากการขายเกลือมาก แต่ถ้าปริมาณเกลือมีมากจนล้นตลาดราคาเกลือจะมีราคาตกลง รายได้จากการทำนาเกลือก็จะน้อยลงไปด้วย

ผลผลิตเกลือก็จะเป็นเกลืออย่างที่เราเห็น แต่ละประเภทของเกลือสามารถแบ่งได้ตามเพศของเกลือ คือ จะมีเกลือตัวผู้ เกลือตัวเมีย และเกลือกะเทย ลักษณะเม็ดเกลือตัวผู้จะเป็นแท่งยาวเรียวยาว มีสรรพคุณทางยาใช้ผสมยาไถ่กวาดคอเด็กแก้ซาง และคนเฒ่าคนแก่ในสมัยก่อนบอกว่าใช้รักษาอาการปวดฟันได้ผลดีมาก

เกลือตัวเมียมีลักษณะแบนเป็นแผ่น ส่วนการที่เกลือจับตัวเกาะกันเป็นกลุ่มก้อนเรียกว่าเกลือกะเทย นอกจากนี้อีกประเภทของเกลือที่ถือว่าเป็นของฝากที่มีค่า คือ ดอกเกลือ

ชาวนาเกลือจะเก็บดอกเกลือไว้ทานเอง หรือไม่ก็เก็บไว้เป็นของฝากที่มีค่า เนื่องจากความหวานของดอกเกลือ การที่จะได้ดอกเกลือ ชาวนาเกลือต้องใช้กระชอนคอยตักดอกเกลือที่ลอยอยู่บนผิวนาได้เฉพาะช่วงเวลาเช้า หากปล่อยทิ้งไว้ช่วงบ่าย ลมแรง ดอกเกลือจะถูกพัดตกลงกันมาทำให้ตักไม่ได้

เกลือนอกจากจะนำมาปรุงรสชาติ นำมาทำน้ำปลา ซีอิ๊ว คองพืซ คองปู แล้ว ปัจจุบัน “ดอกเกลือ” ยังถูกปรับปรุงโฉมสร้างมูลค่าเพิ่ม นำมาเป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ความสวยความงาม ในการทำสปรันนั่นเอง

แต่ในตำบลบางขุนไทรนั้นผลผลิตเกลือที่ได้ก็จะถูกขายกันตามปกติ ไม่ได้มีการนำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มดังเช่นในตำบลบางแก้ว ที่มีกลุ่มแปรรูปเกลือทำเป็นผลิตภัณฑ์ เกี่ยวกับความสวยความงาม จึงทำให้รายได้จากการทำนาเกลือของชาวนาเกลือในตำบลบางขุนไทรมีรายได้จากการทำนาเกลือเป็นหลัก และรายได้เพิ่มเติมจากการแปรรูปเกลือทำเป็นอาชีพเสริม

แต่ปัจจุบันชาวบ้านที่เป็นเจ้าของนาเกลือมีจำนวนน้อยประมาณ 4-5 ราย เพราะส่วนใหญ่จะขายที่ดินให้แก่นายทุน แล้วหันไปประกอบอาชีพรับจ้างแทน บางคนก็ไปเป็นลูกจ้างหาบเกลือตามนาเกลือต่างๆ บางคนก็ไปทำงานโรงงานทั้งในและนอกเขตชุมชน การซื้อขายเกลือจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ โดยการประมูลและตกลงราคาเกลือเป็นเกวียนไว้ก่อนล่วงหน้าระหว่างเจ้าของนาเกลือกับพ่อค้าคนกลาง แล้วเจ้าของนาเกลือจะไม่มีโอกาสต่อรองราคาใหม่อีก ถึงแม้ว่าราคาเกลือในตลาดนั้นจะสูงกว่าหรือต่ำกว่าที่ตกลงไว้กับพ่อค้าคนกลาง การประกอบอาชีพทำนาเกลือ เมื่อก่อนคนทำนาเกลือมีรายได้ดีเพราะต้นทุนในการทำนาเกลือแต่ละ

ครั้งต่ำกว่าในปัจจุบันเนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ต้นทุนในการลงทุนสูงขึ้นตามไปด้วย และยังมีสภาพอากาศในปัจจุบัน ผลจากภาวะโลกร้อนทำให้สภาพอากาศเปลี่ยนแปลง สร้างความเสียหายให้กับนาเกลือ ทำให้เกลือไม่ได้คุณภาพ เจ้าของนาเกลือบางรายก็ขาดทุนไป

ภาพที่ 5.2 แสดงถึงลักษณะอาชีพการทำนาเกลือ

และอาชีพการทำนาข้าวก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ทำกันอย่างแพร่หลายในตำบลบางขุนไทร ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านรุ่นก่อนๆ จะนิยมทำนาข้าวแบบนาปี คือ ในระยะเวลา 1 ปี ก็จะมีการทำนา 1 ครั้ง ซึ่งนาปีจะใช้เวลานานกว่านาปรัง เก็บเกี่ยวในช่วงหน้าแล้ง ชาวบ้านเช่นที่บ้านดอนวัด หมู่ 6 ซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาทำไร่ มีพื้นที่หรือแปลงนาของตนเองคนละหลายๆ แปลง ทำครั้งเดียวได้ข้าวไว้รับประทานทั้งปี มากพอจนแบ่งไปขายได้

คุณป้าคนหนึ่งในกลุ่ม 6 บ้านดอนวัดเล่าว่า เมื่อก่อนคุณป้าก็ประกอบอาชีพทำนาข้าวมีไร่นาเป็นของตนเอง แต่เดี๋ยวนี้คุณป้าได้ขายแปลงนาไปแล้ว จากนั้นก็มาทำงานรับจ้างหาบเกลือ แล้วก็มารับจ้างดูแลขายของที่ร้านค้าชุมชน ได้วันละประมาณ 150 กว่าบาท ซึ่งคุณป้าก็สามารถอยู่ได้

และยังเล่าอีกว่า เมื่อก่อนชาวบ้านมีที่นาเป็นของตนเองจำนวนมาก แต่เดี๋ยวนี้ก็ขายทิ้งไปทำงานอย่างอื่นกันหมด เพราะว่าการขึ้นลงของน้ำทะเลทำให้เกิดดินเค็มไม่สามารถเพาะปลูกข้าวได้ บางคนจึงขายผืนนาทิ้งไป หรือบางคนก็หันไปทำนาเกลือแทน จึงทำให้การประกอบอาชีพการทำนาข้าวมีจำนวนน้อย เพราะในปัจจุบันคนช่วงอายุวัยกลางคนอย่างคุณป้าก็

จะไปรับจ้างหาบเกลือบ้าง หรือไม่ก็ออกทะเลหาปลา ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวก็จะไปทำงานโรงงานบ้าง บางคนก็ไปทำงานต่างจังหวัด รับราชการบ้าง และอื่นๆ

นอกจากนี้ชาวบ้านในตำบลบางขุนไทรบางคนก็ยึดอาชีพถือกระดานเก็บหอยเป็นอาชีพหลัก ในอดีตการเก็บหอยแครงจะเก็บโดยใช้เครื่องมือ ซึ่งสามารถเลือกเก็บเฉพาะหอยที่มีขนาดโตๆเท่านั้น จึงทำให้ปริมาณหอยมีการขาย แพร่ปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ที่ผ่านมามีการใช้เรือคายหอยจากคนนอกพื้นที่ ส่งผลให้ปริมาณหอยลดลงอย่างรวดเร็วและเป็นการทำลายระบบความสมดุลของธรรมชาติ

ชาวบ้านบางขุนไทรจึงมีรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล โดยหมู่ 10 เป็นผู้ริเริ่มตั้งกลุ่มโดยคณะผู้ใหญ่บ้าน เริ่มแรกมีสมาชิกประมาณ 30 คน แต่ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 100 คนร่วมกันต่อต้านผู้ที่บุกรุกโดยใช้เรือคราดจนส่งผลทำลายระบบนิเวศที่สมบูรณ์ไป

จากที่ได้กล่าวในข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชาวบ้านในท้องถิ่นบางขุนไทรต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการทำงานในท้องถิ่นร่วมกัน มีความรักสามัคคีกัน เช่นเวลาที่จะออกไปเก็บหอยก็จะร่วมกันแลกเปลี่ยนวิธีการและแนวคิดต่างๆ และเชื่อว่าถ้าจะไม่มีใครตักงาน ถ้าทุกคนขยันที่จะออกไปเก็บหอย ก็สามารถอยู่ได้อย่างสบายๆ เพียงแค่ใช้กระดานและถัง เป็นการลงทุนที่ต่ำแทบไม่ต้องเสียอะไร นอกจากแรงกายและแรงใจ โดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องมือหรือวิทยากรที่ทันสมัย แต่ใช้เพียงภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

การมีวิถีชีวิตที่คล้ายกันในการประกอบอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น บางครั้งร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน แก้ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปรึกษาหารือกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้หยิบยืมเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ บางครั้งมีการนำภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพของแต่ละฝ่ายมาแลกเปลี่ยนหรือนำมาผสมผสานกันของตนเองเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดในการทำมาหากินนั้น อาจกล่าวได้ว่าการประกอบอาชีพที่เหมือนกันและช่วยเหลือกันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกันได้เป็นอย่างดี

5.2.1.3 ปัจจัยด้านลักษณะนิสัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะนิสัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติในท้องถิ่นบางขุนไทร จากการที่ได้เข้าไปร่วมทำกิจกรรมในท้องถิ่นบางขุนไทร พบว่า ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม ต่างเป็นคนที่มีความใจโอบอ้อมอารี มีการช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เวลาที่กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ในหมู่ 2 จัดเทศกาลกินเจ จะมีการจัดกิจกรรมที่โรงเจ มีคนในชุมชนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก

มาก เพราะเปิดโอกาสให้คนทั้งจากภายในภายนอกเข้าร่วมงาน คนต่างศาสนาก็สามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมได้เช่นกัน มีการแบ่งปันอาหารกลับไปปรับประทานที่บ้านอีกด้วย หรือจะเป็นการจัดกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ที่จัดขึ้นในแต่ละหมู่บ้านในท้องถิ่นบางชุมชนไทย เช่น เทศกาลกินเจ ดังที่กล่าวไป ประเพณีสงฆ์หลวงของชาวไทยลาว ประเพณีทำบุญเทศกาล ประเพณีบุญทุ่ง ประเพณีชาวไร่ชาวนา ประเพณีแข่งวัวลาน เป็นต้น คนในหมู่บ้านที่ต่างเชื้อชาติ ศาสนา ก็จะมาช่วยในการจัดกิจกรรม และเข้าร่วมทำกิจกรรม หากกิจกรรมนั้น สามารถที่จะให้คนต่างศาสนาเข้าร่วมได้

จะเห็นได้ว่า การที่คนต่างเชื้อชาติศาสนาเข้าร่วมกันทำกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ก่อเกิดมาจากการที่มีนิสัยใจคอที่เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ไม่แบ่งแยกศาสนา ทำให้สามารถที่ช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ง่าย จากลักษณะนิสัยดังกล่าวนี้จึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ ทั้งสี่กลุ่มเปิดใจยอมรับและเคารพวัฒนธรรมกันและกัน สนใจที่จะศึกษาและแลกเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของอีกฝ่ายเพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคมอันนำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรมต่อไป

5.2.1.4 ปัจจัยด้านร่วมชาติพันธุ์

ท้องถิ่นบางชุมชนไทยเป็นท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน ทำให้ประชากรที่อยู่อาศัยประกอบด้วยกลุ่มชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิมมีวิถีชีวิตที่ผสมผสานกันเนื่องจากการอาศัยอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นเป็นเวลานาน มีการสมรสกับคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์บ้าง ทำให้เกิดการผสมเผ่าพันธุ์ ซึ่งการร่วมชาติพันธุ์นี้ เป็นผลมาจากการสมรสระหว่างกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนแผ่นดินเดียวกันเป็นเวลานาน ดังเช่น การแต่งงานระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยเชื้อสายจีน เมื่อมีการแต่งงานกันขึ้นทำให้มีครอบครัวใหม่ขึ้นมา มีลูก มีหลาน มีเครือญาติ ย่อมก่อให้เกิดความใกล้ชิดกันระหว่างเครือญาติ หรือเพื่อนพ้อง มีการแลกเปลี่ยนเจตคติ แนวคิด ค่านิยม ความเชื่อ ส่งผลให้เกิดการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน รู้จักปรับตัวเข้าหากัน

ส่วนชาวไทยมุสลิมการรักชอบพอกันระหว่างคนต่างศาสนา อิสลามสนับสนุนให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศาสนาบัญญัติ เช่น เมื่อชายไทยพุทธรักชอบพอกับหญิงไทยมุสลิมหรือชายไทยมุสลิมรักชอบพอกับหญิงไทยพุทธ เมื่อทั้งคู่รักกันพ่อแม่ก็จัดพิธีแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักศาสนาให้ และส่วนใหญ่หลังแต่งงานจะให้ไปอยู่ทางบ้านชาวไทยมุสลิมโดยยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในหลักศาสนาอิสลาม เมื่ออยู่กินกันจนมีบุตรหลานทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม รูปร่าง หน้าตา ภาษา จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านการร่วมชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามมา

5.2.1.5 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จากข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นบางขุนไทร ทำให้ทราบว่าเทคโนโลยีทำให้ชาวท้องถิ่นบางขุนไทร มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สะดวกสบายมากขึ้น มีความเจริญก้าวหน้า มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล สามารถรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก ของชุมชนใกล้เคียง ของจังหวัดต่างๆ และของประเทศต่างๆ ได้ เนื่องจากมีเทคโนโลยีในการสื่อสารและที่นิยมใช้กันเกือบทุกบ้าน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ บางบ้านได้ติดตั้งเครื่องรับสัญญาณโทรทัศน์ และรวมทั้งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เครื่องใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้ชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม สามารถรับรู้ข่าวสารมากขึ้น ติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น มีการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองเพิ่มขึ้นจากโลกภายนอก พร้อมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายของชนชาติอื่นๆ มากขึ้น อันนำไปสู่การเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองอย่างแท้จริงและเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่น บางครั้งทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมผู้อื่นถ้าวัฒนธรรมนั้นตรงกับวัฒนธรรมของตนเองและไม่ขัดกับหลักความเชื่อทางศาสนา

การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม ในท้องถิ่นบางขุนไทร เกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ดังเช่น อาชีพประมง ที่มีการใช้เครื่องมือที่เหมือนกัน มีการปรึกษาหารือเรื่องการใช้เครื่องมือร่วมกัน มีการเอื้อเฟื้อให้หยิบยืมเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งกันและกัน บางครั้งเพื่อให้เครื่องมือในการประกอบอาชีพมีประสิทธิภาพสูง สะดวกขึ้นและมีปริมาณผลผลิตที่มากกว่าเดิม ก็จะมีการดัดแปลงโดยใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาของตนเอง และเมื่อผู้อื่นเอาไปใช้ก็เอาภูมิปัญญาของตนไปใช้ด้วย จนเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

5.2.1.6 ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน

ในท้องถิ่นบางขุนไทรมีสถานที่ที่เป็นสาธารณประโยชน์มากมายหลายแห่ง เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย วัด ศาลเจ้า มัสยิด ศาลาที่พักริมน้ำ ศาลาประชาคม เป็นต้น สถานที่เหล่านี้ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิมต่างมาใช้บริการร่วมกัน เพื่อทำกิจกรรมต่างๆตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และประกอบกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิต บางครั้งสถานที่เหล่านี้เป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้หรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน

5.2.1.7 ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครองนับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม ท้องถิ่นบางขุนไทร มีความสนใจในปัญหาบ้านเมือง มีการติดตามข่าวสารเรื่องการเมืองจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็นร่วมกันของทั้ง 4 กลุ่มชน โดยบางครั้งคนไทยพุทธเป็นคนเล่า คนไทยมุสลิมและคนไทยเชื้อสายจีน เป็นผู้ฟังและคอยเสริมเมื่อตรงกับความคิดเห็นของตนเอง โดยสถานที่ที่มีการพบปะพูดคุยกัน ส่วนมากจะเป็นที่ร้านขายของชำใน หมู่ 5 ซึ่งมี “สภากาแฟ” โดยเป็นชื่อเรียกที่เป็นที่รู้จักกันในหมู่บ้าน ถือเป็นจุดศูนย์รวมของชาวบ้าน ในช่วงเวลาตอนเช้าก่อนออกไปทำงานและตอนกลับบ้านเป็นที่พบปะประจําของหมู่บ้าน ในการพูดคุยเรื่องราวข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเรื่องการเมืองการปกครองด้วย จึงทำให้ทั้ง 4 กลุ่มชนมีโอกาสได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครองจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเสมอ สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มเป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านความคิดและผสมผสานทางวัฒนธรรมด้านอื่นๆตามมา

ภาพที่ 5.3 แสดงถึงลักษณะของระบบการศึกษาที่มีทั้งชาวไทยพุทธ-ชาวไทยมุสลิม

5.2.1.8 ปัจจัยด้านการศึกษา

ปัจจัยด้านการศึกษาที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม ท้องถิ่นบางขุน

ไทร มีการจัดการให้การศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกกลุ่มอายุ โดยในท้องถิ่นบางขุนไทร มีโรงเรียนอยู่ 2 แห่งด้วยกัน มีระดับการสอนตั้งแต่วัยอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษา เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นส่วนมาก จะศึกษาที่โรงเรียนในท้องถิ่น แต่ก็มีบางส่วนที่เดินทางออกไปเรียนยังพื้นที่อื่นใกล้เคียง จากข้อมูลพื้นฐาน สรุปได้ว่า การศึกษาของเด็กๆ ทั้ง 4 กลุ่มชนในท้องถิ่นบางขุนไทรนี้ จะเลือกเรียนกระจายตามโรงเรียนในท้องถิ่น และเมื่อเด็กทั้ง 4 กลุ่ม ได้มีโอกาสเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาเหมือนกัน ได้รับการปลูกฝัง ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมมาจากห้องเรียนเดียวกัน ครูคนเดียวกัน ทำให้เด็กทั้ง 4 กลุ่ม ได้มีโอกาสใกล้ชิดกัน พบปะสังสรรค์ ติดต่อสื่อสาร เล่นสนุกสนาน ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆด้วยกัน โดยการมีส่วนร่วมของเด็กทั้ง 4 กลุ่มก่อให้เกิดความสัมพันธ์กัน เกิดความรักผูกพันสมัครสมานสามัคคีต่อกัน มีความผูกพันกัน อันเป็นพื้นฐานในการยอมรับทางวัฒนธรรมเอาไว้ล่วงหน้าเพื่อที่จะให้เด็กอยู่ร่วมกันต่อไปในอนาคต เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ความรู้สึกผูกพัน ย่อมคิดตัวไปตลอดชีวิต ทั้งยังทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ง่ายต่อไปในอนาคต โดยหากสิ่งใดไม่ขัดต่อหลักคำสอนทางศาสนาของตนเองก็สามารถนำมาปรับปรุงใช้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตของตนเอง ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากระบบการศึกษานี้คือการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั่นเอง

5.2.2 รูปแบบของการสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม

การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ กระบวนการต่างๆที่ทำให้ผู้คนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และมีมรดกทางวัฒนธรรมต่างกัน เมื่ออาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน มีการเชื่อมต่อปฏิสัมพันธ์ และการรับเอาวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จนเกิดการผสมผสานในลักษณะต่างๆ ทำให้มีวิถีชีวิตที่เหมือนกัน อันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ

การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ขึ้นก็ขึ้นอยู่กับว่าวัฒนธรรมนั้นจะมีความคล้ายคลึงกันมากน้อยอย่างไร ถ้าหากมีความคล้ายคลึงมาก การผสมผสานทางวัฒนธรรมก็จะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และในทางกลับกันถ้าหากวัฒนธรรมนั้นไม่มีส่วนคล้ายกัน หรือขัดต่อหลักความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี การผสมผสานทางวัฒนธรรมก็จะไม่เกิดขึ้น การศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายลาวและชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.2.1 การผสมผสานทางด้านการตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นบางขุนไทร นี้ กลุ่มคนในท้องถิ่นประกอบไปด้วยกลุ่มคนหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษและอพยพโยกย้ายมาจากถิ่นอื่นแล้วตั้งถิ่นฐานในตำบลบางขุนไทรเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว โดยกลุ่มคนต่างๆที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวไทยพุทธ ที่เป็นคนในพื้นที่ที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิมมิได้อพยพมาจากพื้นที่อื่น นอกจากนี้ยังมีชาวไทยพุทธที่อพยพโยกย้ายมาจากจังหวัดอื่นหรืออำเภออื่น เดินทางมาซื้อที่ดินเพื่อปลูกบ้านและทำการเกษตร เช่น ปลูกข้าวและการทำนาเกลือ

ส่วนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน อพยพโยกย้ายมาจากประเทศจีนเมื่อประมาณหลายร้อยปีก่อนมาแล้ว โดยนั่งเรือสำเภามาออกเดินทางมาจากเมืองจีนมาตั้งรกรากอยู่ในตำบลบางขุนไทร โดยการบุกเบิกที่ดินเป็นที่ทำกิน บางส่วนก็อพยพตามมาในภายหลังและซื้อที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่อย่างถาวร โดยชาวบางขุนไทรที่มีเชื้อสายจีนจะอาศัยอยู่รวมกันที่หมู่ 3

ชาวไทยลาว ชาวลาวที่อาศัยอยู่ในตำบลบางขุนไทรเรียกตนเองว่า “ลาวพวน” จากคำบอกเล่าผู้สูงอายุในตำบลบางขุนไทรเล่าว่า เดิมทีถิ่นฐานบรรพบุรุษตนนั้นอยู่ที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ต่อมาถูกทหารจากกองทัพพม่าเข้าโจมตี ทำให้ผู้คนส่วนหนึ่งจากเวียงจันทน์อพยพโยกย้ายหนีการโจมตีจากกองทัพพม่า เดินทางเข้ามายังประเทศไทย โดยการเดินเท้าอพยพเข้ามาเรื่อยๆ โดยกลุ่มชาวลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ได้แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี และกลุ่มที่สองคือชาวลาวเวียงที่อาศัยอยู่ในตำบลบางขุนไทรซึ่งเรียกตนเองว่า “ลาวพวน” นั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวลาวเวียงทั้งสองกลุ่มจะตั้งถิ่นฐานกันคนละพื้นที่ แต่ก็มีการไปมาหาสู่กัน ในช่วงแรกๆเป็นการแวะเวียนไปเยี่ยมกันและกัน จนภายหลังเกิดความรักใคร่ชอบพอกันระหว่างชาวลาวเวียงที่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาชัยและตำบลบางขุนไทรจึงตกลงแต่งงานกัน ชาวลาวเวียงที่อำเภอเขาชัยบางส่วนจึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลนี้หลังจากการแต่งงาน จึงกล่าวได้ว่าชาวลาวเวียงที่อำเภอเขาชัยและชาวลาวพวนที่ตำบลบางขุนไทรเป็นพี่น้องกัน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นบางขุนไทรนี้ ส่งผลต่อการสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับอาชีพและฐานะเจ้าบ้าน โดยการสร้างบ้านเรือนของตำบลบางขุนไทรในสมัยก่อน ช่วงที่การคมนาคมยังไม่สะดวกไฟฟ้าและน้ำประปายังไม่เข้าไม่ถึง ชาวบางขุนไทรนิยมใช้ไม้ที่หาได้ในพื้นที่สำหรับการปลูกบ้าน ในช่วงแรกที่สภาพพื้นที่ยังเป็นทุ่งนานั้น วัสดุที่นิยมนำมาใช้สร้างบ้านจะเป็นไม้ไผ่ที่หาได้ในพื้นที่ ส่วนหลังคา มีชื่อ

เรียกว่า “เรือนผูก” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับจากมุงหลังคาที่เห็นได้ตามชนบททั่วไปในประเทศไทย ต่อมาภายหลังชาวบ้านบางขุนไทรเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านจากไม้ไผ่มาเป็นไม้เนื้อแข็งที่หาได้ในพื้นที่เป็นวัสดุการสร้างบ้านแบบยกใต้ถุนสูง เนื่องจากพื้นที่ในตำบลนี้มักประสบปัญหาน้ำทะเลหนุนไหลท่วมเข้ามาภายในพื้นที่ โดยมักจะท่วมในเดือนธันวาคม-มีนาคมของทุกปี สร้างความเสียหายให้แก่บ้านเรือน จึงนิยมสร้างบ้านยกใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว

บ้านเรือนที่นี้ยังมีรูปแบบเฉพาะตัวอีกอย่างหนึ่ง คือ หลังคานิยมสร้างเป็นหลังคารูปทรงหน้าจั่วสามารถพบเห็นได้เป็นส่วนใหญ่ รั้วบ้านในสมัยก่อนนิยมนำไม้ไผ่มาสานขัดกันเป็นรั้ว เรียกว่า “ไม้ขัดแตะ” เพื่อป้องกันขโมยและสัตว์ต่างๆ เข้ามาทำความเสียหายภายในบริเวณบ้าน

ต่อมาภายหลังเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น ไฟฟ้าและน้ำประปาเข้าถึง ทำให้ตำบลบางขุนไทรสามารถติดต่อกับภายนอกได้สะดวกขึ้น ทำให้รูปแบบการสร้างบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากที่เคยนิยมใช้ไม้เป็นวัสดุในการสร้างบ้าน เปลี่ยนเป็นใช้ปูนซีเมนต์ เพราะสามารถหาได้ง่าย และราคาถูกเมื่อเทียบกับแต่ก่อน อีกทั้งรูปทรงในการสร้างบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสร้างตามรูปแบบสมัยใหม่มากขึ้น ความเชื่อในการปลูกบ้านใหม่ของชาวตำบลบางขุนไทร มีความเชื่อในซินแสหรือผู้เชี่ยวชาญโหราศาสตร์ เริ่มตั้งแต่การเลือกที่ดินในการปลูกบ้าน ชาวบ้านที่นี้จะเชิญซินแสผู้มีความรู้มาทำการเสี่ยงทายที่ดินตรงนั้นว่าเป็นที่ที่ดี เมื่ออยู่อาศัยแล้วจะส่งผลดีต่อเจ้าของบ้านหรือไม่ ถ้าซินแสบอกว่าที่ดินนั้นเป็นที่ดีสามารถปลูกบ้านได้ ก็จะทำการปลูกบ้านมีการยกเสาเอกเช่นเดียวกับทั่วไป ก่อนการย้ายเข้าไปอยู่อาศัยต้องมีการทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งนิยมประกอบพิธีที่วัด มีของที่เป็นสิริมงคลในการประกอบพิธี เช่น หมู เป็ด ไข่ ดอกไม้ มังคุด ใบเงิน ใบทอง ใบขนุน ยอดสวาท ฯลฯ โดยมีพระผู้ใหญ่เป็นผู้ทำพิธี

นอกจากความเชื่อในการสร้างบ้านแล้ว ชาวบ้านที่นี้ยังมีความเชื่อในผีบ้านผีเรือนว่าจะเป็นผู้ปกป้องรักษาคุ้มครองให้ผู้ที่อยู่อาศัยมีความร่มเย็นเป็นสุข และชาวบ้านที่นี้ยังมีความเชื่อในการตั้งศาลพระภูมิไว้ในบริเวณบ้านเช่นเดียวกับทั่วไป โดยเชื่อว่าเป็นที่สิงสถิตของเทวดาอารักษ์ ผู้ซึ่งช่วยคุ้มครองให้ผู้อยู่อาศัยเกิดความสงบสุข นิยมตั้งไว้กลางแจ้งภายในบริเวณรั้วบ้านของตน ซึ่งสามารถพบเห็นได้เกือบทุกบ้านในบริเวณตำบลบางขุนไทร หากบ้านใดไม่มีการตั้งศาลพระภูมิในที่กลางแจ้งนั้นก็จะมีตอม่อไม้ตั้งไว้กลางแจ้ง แล้วผูกผ้า 3 สี มีชื่อเรียกว่า “ไม้กระบอก” มีอาหารคาวหวานเช่น ไหว้เช่นเดียวกับศาลพระภูมิทั่วไป

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม จะมีรูปแบบการสร้างบ้านที่คล้ายคลึงกันอาจจะแตกต่างกันบ้างตามฐานะและปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย

การผสมผสานด้านสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยนี้ ล้วนแล้วเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเข้ามาตั้งถิ่น แรกเริ่มอาจมีการสร้างที่อยู่อาศัยตามรูปแบบของเชื้อชาติตนเอง ต่อมาก็ได้มีการลอกเลียนรูปแบบที่อยู่อาศัยของกันและกัน หรือ มีการต่อเติมของเก่าตามความต้องการใช้สอยของเจ้าของบ้านจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิม บางบ้านได้มีการรื้อถอนเพื่อสร้างหลังใหม่ตามรูปแบบสมัยนิยมจนทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านที่อยู่อาศัย

5.2.2.2 การผสมผสานทางการบริโภคอาหาร

อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ในแต่ละกลุ่มได้สั่งสมวัฒนธรรมการบริโภคอาหารจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม แต่บางครั้งการอาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ อาจมีการพัฒนาปรับปรุงวัฒนธรรมการกินของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม หรือมีการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรมการบริโภคอาหารระหว่างกันจนเกิดการผสมผสานกัน

ท้องถิ่นบางขุนไทร เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านอาหารการกิน เนื่องจากมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายทางระบบนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นป่าชายเลน ที่เป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำทางทะเล และที่สำคัญเป็นที่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำทางทะเลหลากหลายชนิด โดยเฉพาะ หอยแครง ที่มีชื่อเสียงที่สุด ของท้องถิ่นบางขุนไทร เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์หอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ อีกทั้งยังมีทั้งนาเกลือ นาข้าว ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

จากความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวัตถุดิบ ทำให้ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม มีลักษณะการบริโภคที่คล้ายคลึงกัน จากการได้ลงพื้นที่สังเกตและร่วมกิจกรรมนั้น ทำให้ได้สังเกตเห็นว่า ชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นบางขุนไทรนี้สามารถนำวัตถุดิบนานาชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบอาหารได้หลากหลายวิธี ซึ่งบางอย่างก็เป็นเอกลักษณ์ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษของตัวเอง หรือมาจากการค้นคิดสร้างสรรค์รายการอาหารใหม่ๆด้วยการรับและเลียนแบบวิธีการปรุงมาจากกลุ่มชนอื่น จนเกิดการผสมผสานทางด้านวิธีการปรุงอาหาร เป็นผลทำให้ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม มีการผสมผสานทางการบริโภคอาหาร

5.2.2.3 การผสมผสานทางด้านภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญของมนุษย์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อความหมาย เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกตลอดจนความต้องการของแต่ละ

ละบุคคล ภาษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งในสังคมหนึ่งๆ ย่อมประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ในแต่ละเชื้อชาติหรือศาสนาจะมีวัฒนธรรมและภาษาเป็นของตนเอง

ท้องถิ่นบางขุนไทร ประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ไทยพุทธใช้ภาษาไทยกลางสำเนียงเพชรบุรี ชาวไทยมุสลิมอาจมีการใช้ภาษามลายูถิ่นบ้างในการพูดคุยระหว่างกันรวมทั้งยังมีการใช้ภาษาอาหรับและภาษาญาวีด้วย ชาวไทยเชื้อสายจีนอาจจะมีการพูดคุยภาษาจีนระหว่างเครือญาติและพวกพ้องเดียวกันบ้างเช่นกัน รวมทั้งชาวไทยลาวด้วยที่อาจมีการใช้ภาษาของตนเองในการสื่อสารในพวกพ้องเช่นเดียวกัน แต่เมื่อทั้ง 4 กลุ่มมาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม มีภาษาเป็นตัวกลางในการสื่อสาร โดยธรรมชาติบางครั้งต่างฝ่ายต่างพยายามทำความเข้าใจและเรียนรู้ระหว่างกัน หรือบางครั้งยืมภาษาต่างกลุ่มมาใช้เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารจนกลายเป็นการผสมผสานทางด้านภาษาโดยไม่รู้ตัว

5.2.2.4 การผสมผสานทางด้านการแต่งกาย

ท้องถิ่นบางขุนไทรนี้จากที่ทราบแล้วว่าเป็นพื้นที่ที่มีประชากรที่เป็นทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มชนนี้มีวัฒนธรรมด้านการแต่งกายที่แตกต่างกัน คือ ชาวไทยมุสลิมมีประเพณีการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมีข้อจำกัดเปิดเผยอวัยวะบางส่วน เช่น บริเวณที่ควรปกปิดสำหรับผู้ชาย ได้แก่ อวัยวะตรงกลางลำตัว ตั้งแต่บั้นเอวลงไปถึงกลางน่อง ผู้หญิงจะต้องปกปิดทั่วร่างกายเว้นแต่ใบหน้ากับมือเท่านั้น ดังนั้นการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมจึงมีความแตกต่างกับชาวไทยพุทธ ชาวไทยลาวและชาวไทยเชื้อสายจีน อาจเนื่องจากการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาทางสังคมทำให้มีการดัดแปลงปรับให้เหมาะสมกับโอกาสต่างๆด้วย แต่ยังคงลักษณะเด่นบางอย่างไว้นั้นคือ ต้องมิดชิดตามหลักศาสนา

จากการสังเกตพบว่า การแต่งกายตามปกติในชีวิตประจำวันภายในบ้านหรือบริเวณใกล้บ้านของผู้ชายทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เวลาอยู่บ้านจะนุ่งผ้าโสร่ง กางเกงขาวหรือกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อเชิ้ต เสื้อคอกลม เสื้อยืด บางครั้งมีผ้าขาวม้าคาดที่เอว แต่เมื่อออกนอกบ้านอาจจะแตกต่างกันบ้างคือ ชาวไทยมุสลิมจะนุ่งผ้าโสร่งเสื้อคอโละบลาอและสวมหมวกกะปิเยาะห์ ส่วนการแต่งกายในชีวิตประจำวันของสตรี จะมีความแตกต่างกันบ้าง คือ สตรีชาวไทยมุสลิม จะนุ่งผ้าปาเต๊ะ ใส่เสื้อหลวมปล่อยถึงสะโพก หรือเสื้อคอกลม ถ้าอยู่บ้านจะไม่ใส่ผ้าคลุมศีรษะแต่จะสวมหมวกถักด้วย

ไหมพรม และเมื่อออกนอกบ้านจะคลุมศีรษะด้วยผ้าบางๆ ขนาดสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือคลุมศีรษะด้วยผ้าคลุมที่ตัดสำเร็จรูปแล้วสวมถุงเท้า ส่วนสตรีที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน จะนุ่งผ้าซิ่น ผ้าปาเต๊ะ หรือกางเกงหลวมๆ ขายาวใส่เสื้อคอกลมหรือถ้าเป็นวัยรุ่นก็จะแต่งกายตามสมัยนิยมแตกต่างกันไป

การแต่งกายของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิม ในท้องถิ่นบางชุมชนไทรนี้ เมื่อเวลาไปทำงานจะแต่งกายตามลักษณะของการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนมากผู้ชายจะนิยมสวมกางเกงของชาวเล หรือกางเกงผ้ายัด สวมเสื้อแขนยาวมีผ้าขาวม้า โปกศีรษะ หรือคาดเอว ส่วนผู้หญิงจะสวมชุดที่มีคิซิดเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว เป็นชุดเสื้อผ้า ที่สวมใส่แล้วสบายทะมัดทะแมงเพื่อความคล่องตัวในการทำงานที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และงานที่ทำ การแต่งกายจึงออกมาในลักษณะที่มีคิซิดเหมือนกันทั้ง 4 กลุ่ม

ส่วนชาวไทยลาวในท้องถิ่นบางชุมชนไทรนี้ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการแต่งกายอย่างชัดเจนคือ ชาวลาวในบางชุมชนไทรจะไม่เคร่งครัดในการแต่งกายตามแบบดั้งเดิมของ บรรพบุรุษที่นิยมเกล้ามวยผมแต่งกายด้วยชุดประจำกลุ่มที่เน้นสีแดงและสีดำ ดังที่ชาวลาวในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการรับเอาวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธในท้องถิ่น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมจะมีความแตกต่างกับชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยลาว แต่ในบางโอกาสการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมก็จะมีส่วนคล้ายกับชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยลาว เช่น ในการประกอบอาชีพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานในนาเกลือ การค้าขาย อาชีพรับราชการ เป็นต้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาทางสังคมทำให้มีการตัดแปลง ปรับเปลี่ยน เพื่อความเหมาะสมกับโอกาสต่างๆ แต่ยังคงลักษณะเด่นบางอย่างไว้นั้นคือ ต้องมีคิซิดตามหลักศาสนา

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นบางชุมชนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีนั้นของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม ได้บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และมรดกทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตร่วมกันมาอย่างยาวนาน ด้วยปัจจัยหลายๆด้าน ก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานความเป็นอยู่แบบสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้งปัจจัยและรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมานี้ล้วนเป็นผลอันเกิดจากพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่น

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีนี้ มีคำถามในการวิจัย คือ ผู้คนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาปัจจัยและรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันเกิดจากพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่น

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อตอบคำถามวิจัยดังกล่าว โดยใช้แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาสังคมเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอดีตของตนเอง สามารถครอบคลุมโครงสร้างทางสังคมที่แลเห็นพลวัตหรือการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตสามารถเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันและมองเห็นแนวทางในอนาคต ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีความหลากหลายทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา มีผู้คนจากหลายเชื้อชาติมาอาศัยอยู่ร่วมกันทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิมเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น

ในความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้น ท้องถิ่นบางขุนไทรเป็นพื้นที่ที่มีทั้งที่เป็นป่าชายเลน เป็นแหล่งที่อยู่และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำทะเลชนิดต่างๆ โดยเฉพาะหอยแครง อาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งหอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ เนื่องจากลักษณะของหาดโคลนของบางขุนไทร เกิดจากตะกอนของแม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันตก คือแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำแม่กลอง ที่ไหลลงสู่ทะเลนำเอาตะกอนแม่น้ำไหลลงมาด้วย และพัดเข้าสู่ฝั่งในย่านตำบลบางขุนไทรและพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้พื้นที่ที่หาดโคลนของตำบลบางขุนไทร เป็นแหล่งขยายพันธุ์ที่สำคัญของสัตว์น้ำทะเลต่างๆ นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลแล้ว

ชุมชนบางขุนไทรยังมีพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้ามาจากชายฝั่ง ที่มีผืนดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม ดังนั้นวิถีชีวิตของชุมชนในบริเวณนี้จึงประกอบอาชีพทำนาข้าว ปลูกมะพร้าว และทำปศุสัตว์ จะเห็นได้ว่าในยุคเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐาน ทำให้ชุมชนบางขุนไทรเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ทุกๆด้าน เพราะอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเล เป็นต้นทุนในการผลิตและการดำรงชีวิต

แต่เมื่อมีการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชนบางขุนไทรนั้นจะเป็นในช่วงที่มีการสร้างเขื่อนเพชรบุรี การขุดคลองชลประทานเข้ามาในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างถนนกั้นน้ำเค็มเบอร์หนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงช่วงแรกๆของท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย มีคนจากภายนอกชุมชนเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนเพิ่มขึ้นทั้งจากคนในชุมชนและจากคนนอกชุมชนที่เข้ามาทำมาหากินในชุมชน การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในช่วงประมาณ พ.ศ. 2511-2515 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ภายในชุมชน วิถีชีวิต มีการอพยพไปทำงานต่างถิ่น อาชีพดั้งเดิมของชุมชน เช่น การทำประมงด้วยอวนลาก หอค่อยๆหมดไป มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น เช่น การทำนาเกลือในชุมชนที่มีพื้นที่อยู่ติดชายฝั่ง

และช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ชุมชนต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลขึ้นมา จนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากสังคมภายนอกนั้น คือในช่วงปี 2534-2535 ซึ่งมีเหตุการณ์การใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเข้มข้นจากกลุ่มคนนอกชุมชน มีลักลอบเข้าเก็บหอยด้วยการใช้เรือคราด ซึ่งผิดกับผู้คนในชุมชนบางขุนไทรที่ใช้เพียงกระดานและถังใส่หอยในการออกไปเก็บหอย ไม่ได้ใช้อุปกรณ์พิเศษอื่นใด ทำให้ได้สร้างความเสียหายต่อแหล่งที่อยู่ของหอย หน้าดินเสียหายจากการคราด สัตว์น้ำตัวอ่อนถูกทำลาย ทำให้ปริมาณหอยแครงลดลงส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ที่อาศัยทรัพยากรทางทะเลสำหรับเลี้ยงชีพ คนที่เคยทำประมงบางครอบครัวก็ออกไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงยังที่อื่น ส่วนครอบครัวที่มีอาชีพเก็บหอยแครงบางส่วน ก็ออกไปรับจ้างเก็บหอยแครงในพื้นที่อื่น เกิดปัญหาต่างๆตามเข้ามาในชุมชนมากมาย เหตุการณ์สำคัญนี้ส่งผลให้ชุมชนได้มีการปรับตัวเพื่อต่อสู้กับการเข้ามาของคนภายนอกเกิดการรวมกลุ่มต่อต้านและกลุ่มอนุรักษ์โดยมีผู้นำในชุมชนเริ่มก่อตั้งและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการต่อต้าน พี่นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่กำลังจะหายไปได้กลับคืนสู่สภาพเดิม ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้กลับมาดังเดิมสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ในการประกอบอาชีพและเลี้ยงตนเองได้

และเหตุการณ์สำคัญที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและเห็นว่ามีความสำคัญต่อท้องถิ่นบางขุนไทร เช่นกันนอกเหนือจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมาในข้างต้น คือ การที่ชุมชนได้รวมกลุ่ม

กันต่อสู้และแก้ไขปัญหาคาระหนี่สินทางการเกษตรที่เป็นผลมาจากการปฏิวัติเขียว จนทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาภาระหนี่สินเป็นจำนวนมาก การเปลี่ยนการทำการเกษตรจากที่ใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ ส่งผลให้ภาระหนี่สินที่ชาวบ้านแบกรับไว้นั้นหมดลง ทั้งนี้เนื่องด้วยการมีมีผู้นำที่เข้มแข็งเช่นกัน ทำให้มีก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ขึ้นมา เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้เข้ามาเรียนรู้และนำไปใช้กับพื้นที่ไร่เนาของตนเอง ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์นี้ นอกจากจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้นแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลภายนอกที่ได้เข้ามาศึกษาท้องถิ่นบางขุนไทร มีผู้สนใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ นักเรียน นักศึกษา เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนทำให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนนอกมากมาย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วเป็นผลมาจากชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวให้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นเป็นผลมาจากที่ชุมชนมีความหลากหลายทั้งระบบนิเวศน์และอาชีพ ชุมชนสามารถมีทางเลือกเมื่อประสบปัญหา สามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งพบว่าชุมชนบางขุนไทรมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อการผลิตสำหรับการดำรงชีพ มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการประมงชายฝั่งมีป่าชายเลนเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำนาเกลือ มีพื้นที่คอนสภาพของพื้นดินเหมาะแก่การทำการเกษตรกรรมดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ความหลากหลายต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนบางขุนไทร จึงเป็นต้นทุนที่สำคัญของชุมชนที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนแนวทางวิถีชีวิต ให้สภาพสังคมหมู่บ้านสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน

นอกจากความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่นแล้ว ชุมชนบางขุนไทรยังมีความโดดเด่นในเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรม กลุ่มคนที่ต่างอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติ ความเชื่อ หรือศาสนาที่แตกต่างกัน แต่กลับมีความเป็นปึกแผ่นในชุมชน แม้จะมีเรื่องที่ไม่เห็นด้วยเหมือนกันทุกเรื่อง แต่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชนทุกฝ่ายก็ระดมประสานความร่วมมือ แก้ปัญหาของท้องถิ่นด้วยความพร้อมเพรียง เช่น กรณีเรือคราดหอย และการปฏิบัติช้อนจากปฏิวัติเขียว จากสองกรณีดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาลุล่วงไป ด้วยความเสียสละร่วมกันของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากพลวัตการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นถึงพลวัตการพัฒนาและเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มชนต่างๆ ในท้องถิ่นบางขุนไทรนี้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยทุกกลุ่มมีความทรงจำร่วมกัน ซึ่งนั่นคือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัย การอยู่ร่วมอย่างสมดุล

กับทรัพยากร เมื่อทุกคนมีการรับรู้อดีต (perception of the past) เห็นถึงความสำคัญในอดีต ส่งผลให้มีความสามัคคีและความเสถียร อันเป็นพลังของชุมชนที่รับมือกับพลังการเปลี่ยนแปลงที่มาจากกระบวนการพัฒนาจากภายนอกได้

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางชุมชนในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากแนวคิดของสุเทพ สุนทรเกษม (2540:108-127) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ระดับจุลภาค คือ ศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและมีขอบเขตจำกัด ชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตนทางสังคม (Social Entities) มีการเกิด การเติบโต การเสื่อม และมีแผนภูมิทางด้านเวลา (Time Scheme) และลำดับเหตุการณ์ (Chronology) ของตัวเอง สำหรับท้องถิ่นบางชุมชนใน เป็นชุมชนที่มีกลุ่มชนต่างๆอาศัยอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม แต่ในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมนี้ พวกเขาสามารถที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อันเป็นผลมาจากคนในท้องถิ่นมีการรับรู้อดีตร่วมกันหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับช่วงเวลาสำคัญต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับและผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งทำให้เกิดพลังของคนในท้องถิ่นเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาต่อไป

ในช่วงที่ท้องถิ่นบางชุมชนในเริ่มก่อตั้งเป็นท้องถิ่นที่มีกลุ่มชนต่างๆ เข้ามาอาศัยนั้น ได้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านที่อยู่อาศัย การบริโภคอาหาร ด้านภาษา ด้านการแต่งกาย รวมทั้งด้านการประกอบอาชีพ ส่วนทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะพึ่งตนเองได้ทุกๆด้าน แต่เมื่อถึงจุดเปลี่ยน ก่อให้เกิดความเสื่อมขึ้นในท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกที่เข้ามาแทรกซึมวิถีการดำรงชีวิต ทำให้ท้องถิ่นที่เคยพึ่งตนเองได้ กลับต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกในการดำรงชีวิต ส่งผลให้พวกเขาขาดความเป็นตัวตนของตนเอง แต่จุดเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดความเสื่อมนั้น ได้ส่งผลให้คนในท้องถิ่นลุกขึ้นมาต่อสู้กับปัญหาต่างๆที่เข้ามา โดยพวกเขาได้รวมกลุ่มกันต่อสู้กับปัญหาต่างๆที่เข้ามาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นช่วงปีของการสร้างเขื่อน สร้างถนน ขุดคลองชลประทานที่เป็นจุดเริ่มต้นของความเสื่อมในท้องถิ่น หรือจะเป็นช่วงของการเข้ามาของกลุ่มนายทุนที่เข้ามาแทรกแซงการทำประมงแบบดั้งเดิม ที่ทำให้ประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเกือบจะสูญหายไป และในช่วงปีของการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้สินกับชาวบ้านในท้องถิ่น

ซึ่งในช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ได้กล่าวมานั้น ได้ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเชื่อมโยงในด้านต่างๆ แต่ท้องถิ่นกลับพลิกฟื้นตัวเอง ด้วยความร่วมมือแรงร่วมใจกันของคนในท้องถิ่น ที่มีความผูกพันกัน เนื่องด้วยพวกเขามีความทรงจำร่วมกันในการตั้งถิ่นฐาน ที่พวกเขาภูมิใจ จึงเป็นเสมือนพลังภายในท้องถิ่นในการต่อสู้พลังจากภายนอก

แม้จุดเริ่มต้นของการสร้างพลังภายในชุมชนจะเริ่มที่ “ความเดือดร้อน” ร่วมกัน ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาน้ำเสีย และปัญหาอื่นๆ นั้นต่างเป็นปัจจัยเริ่มต้นให้นำไปสู่การหาทางแก้ไข ด้วยการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ขึ้นมาในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่มาจากภายนอกท้องถิ่นที่ได้เข้ามากระทบท้องถิ่นบางชุมชนใดในช่วงเวลานั้นๆ และเมื่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่างได้รับการแก้ไขจากพลังของคนในท้องถิ่นที่ร่วมแรงร่วมใจกันแล้ว ซึ่งผลที่ตามมาคือความสุขสบายของคนในท้องถิ่น ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ท้องถิ่นกลับมาเข้มแข็งตามเดิมสามารถที่จะใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่ตนมีในการดำรงชีวิตได้อย่างเดิม แต่ท้องถิ่นบางชุมชนใดไม่ได้หยุดที่จะพัฒนาตนเองพวกเขาได้เพิ่มความรู้และการพัฒนาด้วยการแบ่งปันแนวทางแก้ปัญหาไปสู่คนอื่น ซึ่งคือการปันน้ำใจไปสู่ผู้คนภายนอกเพื่อให้เห็นถึงพลังที่เกิดจากท้องถิ่นของพวกเขา

คนในท้องถิ่นบางชุมชนใดได้ทดลองปฏิบัติให้คนนอกได้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม อาทิเช่นพวกเขาได้แสดงให้เห็นถึงเรื่องการใช้เกษตรอินทรีย์ที่ไม่ได้ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงอย่างที่ทุกคนเข้าใจ และผลพวงที่ตามมาจากการทำเกษตรอินทรีย์ คือพบว่า กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ในท้องทุ่ง ซึ่งสมัยพวกเขาเยาว์วัยยังพอหาจับมาเป็นอาหาร ได้กลับคืนมาอีกครั้งหลังจากหายไปจากการเข้ามาของการทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี นี่คือตัวอย่างเพียงบางส่วนที่คนในท้องถิ่นบางชุมชนใดได้ปฏิบัติให้คนนอกได้เห็นรูปธรรมและพร้อมที่แบ่งปันความรู้ตรงส่วนนี้แก่ท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป

ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาของท้องถิ่นบางชุมชนใดอันเป็นมาจากพลวัตการพัฒนา โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การรับรู้ปัญหา – เริ่มตั้งแต่ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ได้รับรู้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงหาแนวทางช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 การค้นหาและพิจารณาทางเลือก – คือการศึกษาหาข้อมูลของปัญหาเพื่อพิจารณาทางเลือกต่างๆ เพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 3 การทดสอบแนวทาง – เมื่อศึกษาจนได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้เห็นวิธีการ ได้เรียนรู้แล้ว เพื่อพิสูจน์ว่าได้ผลจริง ผู้นำชาวบ้านได้ทำการทดสอบด้วยการนำมาปฏิบัติจริงในบ้านของตนเอง ซึ่งในขั้นนี้เป็นผลมาจากที่ท้องถิ่นมีทุนทางด้านผู้นำ ที่เข้มแข็ง สามารถที่จะหาแนวทางต่างๆ เพื่อให้ท้องถิ่นตนพัฒนาได้

ขั้นที่ 4 การสร้างกลุ่ม – โดยการชักชวน ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ใช้หลากหลายแนวทาง โดยการชักชวนมาเรียนรู้ การชักชวนไปอบรมปฏิบัติเพื่อให้ประจักษ์แก่ตัวชาวบ้านเอง จนเกิดมีผู้ลงมือทำตามจึงทำให้สามารถสร้างกลุ่มขึ้นมาได้

ขั้นที่ 5 การจัดการความรู้ – เมื่อเกิดความรู้จากประสบการณ์และความรู้จากการไปเรียนรู้ มีการผสมผสาน คัดเลือกความรู้ที่ต้องการ ซึ่งสามารถใช้ได้ผลจริง จึงนำมาใช้ปฏิบัติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในท้องถิ่น

ขั้นที่ 6 การพัฒนาองค์ความรู้ – มีการค้นคว้าและทดลองเพิ่มเติม จนเกิดองค์ความรู้ใหม่มากมาย มีทั้งที่พัฒนาจากเดิม และการพัฒนาให้เกิดของใหม่

ขั้นที่ 7 การแบ่งปันความรู้ – ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ท้องถิ่นบางชุมชนไทรนี้ควรทำเป็นพื้นที่ตัวอย่างของท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาจากพลวัตการพัฒนา เพื่อแบ่งปันความรู้ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ไม่ว่าจะ การดำรงชีวิตของกลุ่มชนต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่าพวกเขาเหล่านั้นสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ด้วยการผสมผสานวัฒนธรรมและเรียนรู้ยอมรับซึ่งกันและกัน รวมทั้งการต่อสู้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในท้องถิ่น ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวอย่างให้คนนอกท้องถิ่นได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตนเอง ถึงแม้ในแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกับท้องถิ่นบางชุมชนไทรก็ตาม แต่หากศึกษาเรียนรู้แล้วนำเอารูปแบบและผลลัพธ์ของท้องถิ่นบางชุมชนไทรที่เป็นรูปธรรมนั้น ไปปรับประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นของตน ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้โดยง่าย เนื่องด้วยการมีตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้หากท้องถิ่นในประเทศไทยได้นำเอาองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ไปปรับประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตนก็สามารถที่จะทำให้ท้องถิ่นต่างๆ มีปัญหาลดลงและนำไปสู่ท้องถิ่นที่เข้มแข็ง อันเป็นผลมาจากความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องด้วยท้องถิ่นบางชุมชนไทรเป็นท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาอันเป็นผลมาจากพลวัตการพัฒนา ท้องถิ่นบางชุมชนไทรสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม พวกเขาสามารถพึ่งตนเองได้เนื่องด้วยพวกเขามีการรับรู้ดีต่อกัน ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม การร่วมมือร่วมใจ ความสามัคคี ก่อให้เกิดพลังท้องถิ่น ซึ่งข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องผลลัพธ์ของการผสมผสานทางวัฒนธรรม เพื่อเกิดความต่อเนื่องและต่อยอดการวิจัยนี้ได้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และสร้างองค์ความรู้ของพื้นที่ตัวอย่างนี้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
THE DIVERSITY OF CULTURE AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT: A CASE STUDY
OF BANG KHUN SAI'BAN-LAEM DISTRICT'PHETCHABURI PROVINCE

ภัทรา ทิพย์ภาระ 5037458 LCRU/M

ศศ.ม. (พัฒนาชนบทศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ชิตชยางค์ ยมาภัย, คด., อิศระ ชูศรี, ประ.ค.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

สังคมไทยมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ความคิด อุดมการณ์ และปฏิบัติการ สถานะของสังคมไทยที่เติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านประชากร เศรษฐกิจ การเมือง นำไปสู่ปัญหาและความขัดแย้งในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนที่ขาดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ปัญหาสำคัญของประเทศในปัจจุบันคือ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม คนในสังคมไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศในปัจจุบันก็คือ เราจะสามารถสร้างสังคมให้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไร

เหตุปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้นั้น คือ การศึกษาสังคมท้องถิ่น ทั้งที่ตนเองอาศัยอยู่และท้องถิ่นอื่นที่ใกล้เคียงให้เข้าใจ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองต่อไปในแนวทางที่เหมาะสม

หากมีการศึกษาท้องถิ่นให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว ก็สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้คนส่วนหนึ่งละทิ้งท้องถิ่นของตนและที่สำคัญคือลืมอดีตของตนเองจึงไม่เข้าใจความเป็นมาของตนเอง และท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หนทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาได้คือการสร้างพลังภายในในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นการสร้างพลังจากภายในด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพราะจะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความ

เข้าใจท้องถิ่นที่ตนเองอาศัย เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและสามารถหาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างสอดคล้องไปในอนาคต

จากความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของชุมชนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ นั้น นักวิจัยพึงจักต้องเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนต่างๆอย่างถ่องแท้ ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นท้องถิ่นหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา เพราะมีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน

จากการที่ได้ไปสำรวจพื้นที่ และศึกษาในเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสอบถามข้อมูลจากคนในท้องถิ่นพบว่า บางขุนไทรไม่ใช่แค่เป็นเพียงท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติเท่านั้น ท้องถิ่นบางขุนไทรยังเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติด้วย ตำบลบางขุนไทรมีเนื้อที่ทั้งหมด 2517 ตารางกิโลเมตร (15,732 ไร่) มีเขตการปกครอง 11 หมู่บ้าน มีประชากรอยู่อาศัยร่วมกันถึงเจ็ดพันกว่าคน ตำบลบางขุนไทรมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบชายฝั่งทะเล มีถนนเป็นแนวกั้นกลางระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด มีทั้งนาข้าว นาเกลือ สวนผลไม้ บ่อปลา ประมงพื้นบ้าน และมีชื่อเสียงว่าเป็นแหล่งหอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่และมีรสชาติอร่อยที่สุดในประเทศไทย และในเชิงสังคมวัฒนธรรมนั้น มีผู้คนอยู่ร่วมกันหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวจีนผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานทำการประมงในรุ่นแรก ๆ และเริ่มก่อร่างสร้างเป็นชุมชน หมู่บ้าน เป็นบางขุนไทรทองและบางขุนไทรในเวลาต่อมา บางขุนไทรมีคนไทยอาศัยอยู่ร่วมกันที่บ้านคอนไทยและกระจายอยู่ทั่วไป ชาวมุสลิมจะอาศัยอยู่ที่หมู่ 4 หรือบ้านแขก ส่วนบ้านคอนผิงแดดและบ้านคอนวัดเป็นเขตชุมชนของชาวลาวเวียงและลาวพวน ผู้ซึ่งยังสืบทอดประเพณีของตนอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีส่งข้าหลวงบ้านลาว ดังนั้น จากความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตผู้คนต่างเชื้อสายเผ่าพันธุ์และธรรมชาติที่หลากหลายเหล่านี้เอง นับว่าเป็นเรื่องน่าสนใจในศึกษาถึงความเป็นมาและการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในท้องถิ่น

การใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายนั้น ปัจจุบันอาจจะเห็นได้ยาก เนื่องด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาทำให้คนในชุมชนมุ่งสู่การพัฒนาตามแนวทางการทันสมัย จึงมีความเป็นทุนนิยม อุตสาหกรรม ความเป็นปัจเจกชน ทำให้ความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นเริ่มลดน้อยลง ในการศึกษาเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรมนี้ จึงทำการศึกษาผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งจะได้ทราบว่า พื้นที่วัฒนธรรมแห่งนี้เกิดอะไรขึ้นบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม ชุมชน การแพร่กระจายวัฒนธรรมจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งวิวัฒนาการและการแพร่กระจายของวัฒนธรรมนี้มีส่วนเสริมซึ่งกันและกัน และส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ

อมรา พงศาพิชญ์ (2542:10) ได้กล่าวถึงเรื่องของการแพร่กระจายวัฒนธรรม และความหมายของ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ไว้ว่าแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดมานุษยวิทยาสำนักประวัติศาสตร์เฉพาะกรณีและการแพร่กระจายวัฒนธรรม ภายใต้การนำของฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย โดยโบแอส มองว่าการแพร่กระจายของวัฒนธรรม (cultural diffusion) จากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันโดยไม่จำเป็นว่าเป็นเพราะมีจุดกำเนิดร่วมกัน การศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของวัฒนธรรมเฉพาะส่วนจะสามารถได้ภาพของการแพร่กระจายวัฒนธรรม ทั้งยังทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างของท้องถิ่นซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และภาษาคด้วย

ในการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สามารถทำให้ได้ทราบข้อมูลที่เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต ได้มองเห็นพลวัตของพัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ รวมทั้งเข้าใจสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันจะนำมาสู่พลังความเข้มแข็งของท้องถิ่นได้ และสามารถที่จะสร้างแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ต่อไปอย่างสมดุล ภายใต้ ทรศนัยมิตติ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศึกษาพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่น

ขอบเขตและกรอบแนวคิด

งานวิจัยมีจุดพินิจที่สังคมวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น ในเรื่องความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในท้องถิ่น คนกับธรรมชาติ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร การศึกษาค้นกับสิ่งเหนือธรรมชาติ หมายถึง พิธีกรรมความเชื่อและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น การศึกษาท้องถิ่นตามแนวทางดังกล่าวสามารถครอบคลุมโครงสร้างทางสังคมและเห็นพลวัตหรือการเปลี่ยนแปลงของ

ท้องถิ่น เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตสามารถเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันและมองเห็นแนวทางในอนาคต และทำให้เกิดสำนึกร่วมหรือมีความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่น รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยมองผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ที่ทำให้เห็นถึงรูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงเวลาต่างๆ ที่สำคัญของท้องถิ่น และสามารถหาคำตอบได้ว่า ท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีแนวทางในการพัฒนาจัดการท้องถิ่นในการอยู่ร่วมกันได้อย่างไร โดยการใช้นวัตกรรมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น เป็นการศึกษาสังคมเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอดีตของตนเอง ปฏิกริยาต่อสภาพแวดล้อม และปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ยังช่วยกระตุ้นสำนึกและพลังชุมชน ทำให้ชุมชนรู้จักรากเหง้าของตนเอง ทั้งยังเข้าถึงเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันนำมาสู่ความเข้มแข็งของท้องถิ่นได้ในอนาคต

วิธีการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (qualitative field research) เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มชนต่างๆที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประสพการณ์ การต่อสู้และการปรับตัวต่อปัญหาที่เกิดจากพลวัตการพัฒนาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่นและเพื่อตอบการวิจัยที่ว่า คนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไร พื้นที่วิจัย คือ ท้องถิ่นตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เป็นท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นระบบนิเวศน์ มีพื้นที่ที่ติดทะเล และพื้นที่อยู่ลึกเข้ามาเป็นลักษณะดอน ส่งผลให้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาแบบประวัติศาสตร์มุขปาฐะ (Oral history) บันทึกเรื่องราวต่างๆที่ได้รับการบอกเล่าจากปากคำของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ และเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกแล้วเกี่ยวกับชีวประวัติ หรือ จากการศึกษาที่เขาได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในเหตุการณ์

บางอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต โดยมีการบันทึกคำบอกเล่าลงในเทปอย่างมีระเบียบแบบแผนด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และจดบันทึก จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นหลักฐานในการวิจัยครั้งนี้

- การตรวจสอบข้อมูล

1) การตรวจสอบแหล่งเวลา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ โดยการที่ไปสัมภาษณ์ข้อมูลในเรื่องเดิม เช่น ประวัติการตั้งถิ่นฐาน ในเวลาที่ต่างกัน โดยผู้วิจัยได้เว้นช่วงเวลาไประยะหนึ่งหลังจากนั้นได้กลับไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งโดยสัมภาษณ์ในเรื่องเดิม ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันเพียงใด ซึ่งข้อมูลที่ได้ในการตรวจสอบแหล่งเวลานี้ ข้อมูลที่ได้ส่วนมากจะตรงตามเดิมหลังจากที่สัมภาษณ์ในครั้งแรก ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะ เป็นของพลวัตการพัฒนา ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

2) การตรวจสอบสถานที่ ในการตรวจสอบแหล่งสถานที่นี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบโดยในครั้งแรกที่ไปสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในที่หนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะเป็นที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ หลังจากเว้นช่วงเวลาไประยะหนึ่งผู้วิจัยได้กลับเข้าไปพื้นที่วิจัย โดยได้ไปสัมภาษณ์ในที่ทำงานของชาวบ้านโดยตรง โดยข้อมูลในด้านนี้ ส่วนมากจะเป็นเรื่อง การประกอบอาชีพ และประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ข้อมูลที่พบมีความแตกต่างกันบ้างในขั้นตอนต่างๆ ในการประกอบอาชีพและการประกอบประเพณีพิธีกรรม

3) การตรวจสอบบุคคล การตรวจสอบในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์เดิม แต่ได้เปลี่ยนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลในส่วนนี้ส่วนมากจะเป็นเรื่องประวัติการตั้งถิ่นฐานของในกลุ่มชนต่างๆ และเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในด้านต่างๆ เป็นต้น

- การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การทำงาน ฯลฯ เมื่อผู้วิจัยได้สังเกตเหตุการณ์ต่างๆ แล้วจึงนำมาสร้างเป็นข้อสรุป แต่หากข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบอื่น ๆ ก็ถือว่า ผลที่ได้เป็นสมมติฐาน หากได้รับการยืนยันก็ถือว่าเป็นข้อสรุปได้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีความหลากหลายทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา มีผู้คนจากหลายเชื้อชาติมาอาศัยอยู่ร่วมกันทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาวและชาวไทยมุสลิมเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น

ในความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้น ท้องถิ่นบางขุนไทรเป็นพื้นที่ที่มีทั้งที่เป็นป่าชายเลน เป็นแหล่งที่อยู่และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำทะเลชนิดต่างๆ โดยเฉพาะหอยแครง อาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งหอยแครงธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ เนื่องจากลักษณะของหาดโคลนของบางขุนไทร เกิดจากตะกอนของแม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันตก คือแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำแม่กลอง ที่ไหลลงสู่ทะเลนำเอาตะกอนแม่น้ำไหลลงมาด้วย และพัดเข้าสู่ฝั่งในย่านตำบลบางขุนไทรและพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้พื้นที่หาดโคลนของตำบลบางขุนไทร เป็นแหล่งขยายพันธุ์ที่สำคัญของสัตว์น้ำทะเลต่างๆ นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลแล้ว ชุมชนบางขุนไทรยังมีพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้ามาจากชายฝั่ง ที่มีผืนดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำเกษตรกรรม ดังนั้นวิถีชีวิตของชุมชนในบริเวณนี้จึงประกอบอาชีพทำนาข้าว ปลูกมะพร้าว และทำปศุสัตว์ จะเห็นได้ว่าในยุคเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐาน ทำให้ชุมชนบางขุนไทรเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ทุกๆด้าน เพราะอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเล เป็นต้นทุนในการผลิตและการดำรงชีวิต

แต่เมื่อมีการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชนบางขุนไทรนั้นจะเป็นในช่วงที่มีการสร้างเขื่อนเพชรบุรี การขุดคลองชลประทานเข้ามาในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างถนนกั้นน้ำเค็มเบอร์หนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงช่วงแรกๆของท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย มีคนจากภายนอกชุมชนเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนเพิ่มขึ้นทั้งจากคนในชุมชนและจากคนนอกชุมชนที่เข้ามาทำมาหากินในชุมชน การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในช่วงประมาณ พ.ศ. 2511-2515 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ภายในชุมชน วิถีชีวิต มีการอพยพไปทำงานต่างถิ่น อาชีพดั้งเดิมของชุมชนเช่น การทำประมงด้วยอวนลาก ยอ ค่อยๆหมดไป มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น เช่น การทำนาเกลือในชุมชนที่มีพื้นที่อยู่ติดชายฝั่ง

และช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ชุมชนต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลขึ้นมา จนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากสังคมภายนอกนั้น คือในช่วงปี 2534-2535 ซึ่งมีเหตุการณ์การใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเข้มข้นจากกลุ่มคนนอกชุมชน มีลักลอบเข้าเก็บหอยด้วยการใช้เรือคราด ซึ่งผิดกับผู้คนในชุมชนบางขุนไทรที่ใช้เพียงกระดานและ

ถึงใส่หอยในการออกไปเก็บหอย ไม่ได้ใช้อุปกรณ์พิเศษอื่นใด ทำให้ได้สร้างความเสียหายต่อแหล่งที่อยู่ของหอย หน้าดินเสียหายจากการคราด สัตว์น้ำตัวอ่อนถูกทำลาย ทำให้ปริมาณหอยแครงลดลง ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ที่อาศัยทรัพยากรทางทะเลสำหรับเลี้ยงชีพ คนที่เคยทำประมงบางครอบครัวก็ออกไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงยังที่อื่น ส่วนครอบครัวที่มีอาชีพเก็บหอยแครงบางส่วน ก็ออกไปรับจ้างเก็บหอยแครงในพื้นที่อื่น เกิดปัญหาต่างๆตามเข้ามาในชุมชนมากมาย เหตุการณ์สำคัญนี้ส่งผลให้ชุมชนได้มีการปรับตัวเพื่อต่อสู้กับการเข้ามาของคนภายนอกเกิดการรวมกลุ่มต่อต้านและกลุ่มอนุรักษ์โดยมีผู้นำในชุมชนเริ่มก่อตั้งและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการต่อต้าน ฟันฟุอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่กำลังจะหายไป ได้กลับคืนสู่สภาพเดิม ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้กลับมาดังเดิมสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ในการประกอบอาชีพและเลี้ยงตนเองได้

และเหตุการณ์สำคัญที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและเห็นว่ามีความสำคัญต่อท้องถิ่นบางขุนไทร เช่นกันนอกเหนือจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมาในข้างต้น คือ การที่ชุมชนได้รวมกลุ่มกันต่อสู้และแก้ไขปัญหาคาระหนี่สินทางการเกษตรที่เป็นผลมาจากการปฏิวัติเขียว จนทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาคาระหนี่สินเป็นจำนวนมาก การเปลี่ยนการทำเกษตรจากที่ใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ ส่งผลให้ภาระหนี้สินที่ชาวบ้านแบกรับไว้นั้นหมดลง ทั้งนี้เนื่องด้วยการมีผู้นำที่เข้มแข็งเช่นกัน ทำให้มีก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ขึ้นมา เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้เข้ามาเรียนรู้และนำไปใช้กับพื้นที่ไร่นาของตนเอง ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์นี้นอกจากจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้นแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลภายนอกที่ได้เข้ามาศึกษาท้องถิ่นบางขุนไทร มีผู้สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ นักเรียน นักศึกษา เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนทำให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนนอกมากมาย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วเป็นผลมาจากชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวให้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นเป็นผลมาจากที่ชุมชนมีความหลากหลายทั้งระบบนิเวศน์และอาชีพ ชุมชนสามารถมีทางเลือกเมื่อประสบปัญหา สามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งพบว่าชุมชนบางขุนไทรมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อการผลิตสำหรับการดำรงชีพ มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการประมงชายฝั่งมีป่าชายเลนเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำนาเกลือ มีพื้นที่ดอนสภาพของพื้นดินเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ความหลากหลายต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนบางขุนไทร จึงเป็นต้นทุนที่สำคัญของชุมชนที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนแนวทางวิถีชีวิต ให้สภาพสังคมหมู่บ้านสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน

นอกจากความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงพลวัตการพัฒนาในท้องถิ่นแล้ว ชุมชนบางชุมชนไทรยังมีความโดดเด่นในเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรม กลุ่มชนที่ต่างอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติ ความเชื่อ หรือศาสนาที่แตกต่างกัน แต่กลับมีความเป็นปึกแผ่นในชุมชน แม้จะมีเรื่องที่ไม่เห็นด้วยเหมือนกันทุกเรื่อง แต่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชนทุกฝ่ายก็ระดมประสานความร่วมมือ แก้ไขปัญหาของท้องถิ่นด้วยความพร้อมเพรียง เช่น กรณีเรือคราดหอย และการปฏิบัติช้อนจากปฏิบัติเขียว จากสองกรณีดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาคล่องไป ด้วยความเสียสละร่วมกันของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากพลวัตการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นถึงพลวัตการพัฒนาและเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มชนต่างๆ ในท้องถิ่นบางชุมชนไทรนี้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยทุกกลุ่มมีความทรงจำร่วมกัน ซึ่งนั่นคือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัย การอยู่ร่วมอย่างสมดุลกับทรัพยากร เมื่อทุกคนมีการรับรู้อดีต (perception of the past) เห็นถึงความสำคัญในอดีต ส่งผลให้มีความสามัคคีและความเสียสละ อันเป็นพลังของชุมชนที่ใช้รับมือกับพลังการเปลี่ยนแปลงที่มาจากระบวนการพัฒนาจากภายนอกได้

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางชุมชนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากแนวคิดของสุเทพ สุนทรเกสัช (2540:108-127) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ระดับจุลภาค คือ ศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและมีขอบเขตจำกัด ชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตนทางสังคม (Social Entities) มีการเกิด การเติบโต การเสื่อม และมีแผนภูมิทางด้านเวลา (Time Scheme) และลำดับเหตุการณ์ (Chronology) ของตัวเอง สำหรับท้องถิ่นบางชุมชนไทร เป็นชุมชนที่มีกลุ่มชนต่างอาศัยอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม แต่ในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมนี้ พวกเขาสามารถที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อันเป็นผลมาจากคนในท้องถิ่นมีการรับรู้อดีตร่วมกันหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับช่วงเวลาสำคัญต่างๆ ทำให้เกิดการยอมรับและผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งทำให้เกิดพลังของคนในท้องถิ่นเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาต่อไป

ในช่วงที่ท้องถิ่นบางชุมชนไทเริ่มก่อตั้งเป็นท้องถิ่นที่มีกลุ่มชนต่างๆ เข้ามาอาศัยนั้น ได้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านที่อยู่อาศัย การบริโภคอาหาร ด้านภาษา ด้านการแต่งกาย รวมทั้งด้านการประกอบอาชีพ ล้วนทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะพึ่งตนเองได้ทุกๆ ด้าน แต่เมื่อถึงจุดเปลี่ยน ก่อให้เกิดความเสื่อมขึ้นในท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกที่เข้ามาแทรกซึมวิถีการดำรงชีวิต ทำให้ท้องถิ่นที่เคยพึ่งตนเองได้ กลับต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกในการดำรงชีวิต ส่งผลให้พวกเขาขาดความเป็นตัวตนของตนเอง แต่จุดเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดความเสื่อมนั้น ได้ส่งผลให้คนในท้องถิ่นลุกขึ้นมาต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ที่เข้ามา โดยพวกเขาได้รวมกลุ่มกันต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นช่วงปีของการสร้างเขื่อน สร้างถนน ขุดคลองชลประทานที่เป็นจุดเริ่มต้นของความเสื่อมในท้องถิ่น หรือจะเป็นช่วงของการเข้ามาของกลุ่มนายทุนที่เข้ามาแทรกแซงการทำประมงแบบดั้งเดิม ที่ทำให้ประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเกือบจะสูญหายไป และในช่วงปีของการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นส่งผลให้เกิดปัญหานี้สินกับชาวบ้านในท้องถิ่น

ซึ่งในช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ได้กล่าวมานั้น ได้ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเสื่อมในด้านต่างๆ แต่ท้องถิ่นกลับพลิกฟื้นตัวเอง ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันของคนในท้องถิ่น ที่มีความผูกพันกัน เนื่องด้วยพวกเขามีความทรงจำร่วมกันในการตั้งถิ่นฐาน ที่พวกเขาภูมิใจ จึงเป็นเสมือนพลังภายในท้องถิ่นในการต่อสู้พลังจากภายนอก

แม้จุดเริ่มต้นของการสร้างพลังภายในชุมชนจะเริ่มที่ “ความเดือดร้อน” ร่วมกัน ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหานี้สิน และปัญหาอื่น ๆ นั้น ต่างเป็นปัจจัยเริ่มต้นให้นำไปสู่การหาทางแก้ไข ด้วยการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ขึ้นมาในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่มาจากภายนอกท้องถิ่นที่ได้เข้ามากระทบท้องถิ่นบางชุมชนไทในชวงเวลานั้นๆ และเมื่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่างได้รับการแก้ไขจากพลังของคนในท้องถิ่นที่ร่วมแรงร่วมใจกันแล้ว ซึ่งผลที่ตามมาคือความสุขสบายของคนในท้องถิ่น ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ท้องถิ่นกลับมาเข้มแข็งตามเดิม สามารถที่จะใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่ตนมีในการดำรงชีวิตได้อย่างเดิม แต่ท้องถิ่นบางชุมชนไทไม่ได้หยุดที่จะพัฒนาตนเองพวกเขาได้เพิ่มความรู้และการพัฒนาด้วยการแบ่งปันแนวทางแก้ปัญหาไปสู่คนอื่น ซึ่งคือการปันน้ำใจ ไปสู่ผู้คนภายนอกเพื่อให้เห็นถึงพลังที่เกิดจากท้องถิ่นของพวกเขา

คนในท้องถิ่นบางชุมชนไทได้ทดลองปฏิบัติให้คนนอกได้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม อาทิเช่น พวกเขาได้แสดงให้เห็นถึงเรื่องการใช้เกษตรอินทรีย์ที่ไม่ได้ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงอย่างที่ทุกคนเข้าใจ และผลพวงที่ตามมาจากการทำเกษตรอินทรีย์ ก็คือพบว่า กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ในท้องทุ่ง ซึ่งสมัยพวกเขาเยาว์วัยยังพอหาจับมาเป็นอาหาร ได้กลับคืนมาอีกครั้งหลังจากหายไปจากการเข้ามา

ของการทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี นี่คือตัวอย่างเพียงบางส่วนที่คนในท้องถิ่นบางขุนไทร ได้ปฏิบัติให้คนนอกได้เห็นรูปธรรมและพร้อมที่แบ่งปันความรู้ตรงส่วนนี้แก่ท้องถิ่นอื่นๆต่อไป

ข้อสรุป

งานวิจัยเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับพลวัตการพัฒนาท้องถิ่นบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (qualitative field research) เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นบางขุนไทร เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มชนต่างๆที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประสพการณ์ การต่อสู้และการปรับตัวต่อปัญหาที่เกิดจากพลวัตพัฒนาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่น

ผลจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้นำเสนอความคิดในเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม พลวัตการพัฒนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบางขุนไทร โดยมีข้อค้นพบว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบางขุนไทรนี้ได้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวคนทางสังคม (Social Entities) ที่มีการเกิด การเติบโต การเสื่อม และมีแผนภูมิทางด้านเวลา(Time Scheme) และลำดับเหตุการณ์ (Chronology) ของตัวเอง สำหรับท้องถิ่นบางขุนไทร เป็นชุมชนที่มีกลุ่มชนต่างๆอาศัยอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยลาว และชาวไทยมุสลิม แต่ในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมนี้ พวกเขาสามารถที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญว่า ถ้าหากคนในท้องถิ่นมีการรับรู้ที่ดีร่วมกัน หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับช่วงเวลาสำคัญต่างๆ ย่อมส่งผลให้เกิดการยอมรับและการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดพลังของคนในท้องถิ่นเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในท้องถิ่นเพื่อเกิดการพัฒนาต่อไป

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัยนี้ คือ แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่ทำให้รู้ถึงความเป็นมาของท้องถิ่นตนเอง ทราบถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลง ที่มีช่วงเวลาที่สำคัญในการนำไปเป็นบทเรียนในการแก้ปัญหาและกระบวนการพัฒนาของท้องถิ่นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการนำไปใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ ควรที่จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้นๆ ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของคนต่อไปเพื่อเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

THE DIVERSITY OF CULTURE AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT:
A CASE STUDY OF BANG KHUN SAI'BAN-LAEM DISTRICT'PHETCHABURI
PROVINCE.

PATARA TIPPARA 5037458 LCRU/M

M.A. (RURAL STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: JITJAYANG YAMABHAI, Ph.D., ISARA
CHOOSRI, Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

Rationale

Thai society has different culture in ethnic, perspective, ideology and operation. Thai society conditions of the growing population and the rapid changes in the political economy. It can lead to problems and conflicts in various forms, especially in the absence of a strong cultural community. A major problem in the country today is social inequality. People in society can not coexist happily. The main question is currently in development. We can create a society of people who are different; however, they can live together.

One factor that will help the development of a variety of cultures to live together, it is the local community which has both local residents and others nearby to understand, and be adapted and applied in the development of their own local practices.

If there is the locality study with understanding, it was able to develop a variety of local culture. Because of the changes, it leads to some of people abandon their locality and history, including importantly not to understand the history and locality of their own. One way to fix the problem is to create synergy within the local development which is from inside with the historic district, because it will help the

community understand their locality and the changes that occur from the past to the present and to find ways to develop their own local, and the way of developing their own locality with the balance in the future continuously.

The importance of the study of local history above can be seen as crucial to the future of the community works in the development of the King in the various communities that researchers should know and understand the local history of the community around Bang Khun Sai, Ban Laem District, Phetchaburi Province, is one that deserves to be studied because it is old with a long history.

From the area survey and study relevant documents, including information from local people, not just the Bang Khun Sai is a local variety of Bang Khun Sai is also a natural local community with diverse ethnic, Bang Khun. Sai has a total area of 2,517 square kilometers (15,732 acres) with 11 villages which have a population of more than seven thousand people living together. Bang Khun Sai is flat and the marshlands along the coastal road separates the salt water and fresh water with salt and rice ponds, fruit orchards, fishery and is famous in its scallops, and with the natural taste of the country and the people in the socio-cultural, multi-ethnic coexistence. The Chinese immigrant settlers did the fishery in the first generation and the Shaping a village named Bang Khun Sai Thong, and later is changed to Bang Khun Sai. Thai people live together at Ban Don Thai and distributed commonly among Muslims living in Moo 4 or Ban Khaek. About Ban Don Ping Dad and Ban Don Wat is a district of Lao Viang and Lao Puan, and the number of people who have inherited the tradition of The tradition named Song Kha Luang Ban Lao. Thus, the relationship of people has different lifestyles in diverse ethnic origins and nature of these experiences is an interesting study in the history and lives of the local people.

It is hard to see the living with happiness in the society with the difference in many kinds because nowadays is a capitalist industry, the individual making the unity and cooperation in the activities of the local began to diminish in the study of the diversity of this culture is studied through the historic district to get to know the history. The changes that have occurred since the date as well as the culture of this area know that happen, whether it is cultural evolution culture spread from one group to another group which emergence and spread of culture is an extension of each other and result in various forms of cultural relations.

Amara Pongsapich (1999:10) has discussed the issue of the spread of culture and the meaning of "local history" that the concept of cultural diversity in accordance with the Department of Anthropology, Case history and culture led to the spread of Franz Boaz's (Franz Boas) of Columbia University, and Boaz thought that the cultural diffusion is from society to society and the culture of the new society which is not necessary to think of the same origin or not, the study of the some part of origin and culture will get the image of the cultural diffusion, it will lead to the acceptance in the difference of ethnic, culture, and language in the community.

In the study of cultural diversity through local history can give insight into the life history which can see the dynamics of social, cultural and economic development, including the reasons for the changes that occurred from the past to the present, and more likely to happen in the future to bring into force the strength of the local and is able to generate local development of their next balance under microscopy implicit dimension "Access to development" by the way of the sustainable development of the King.

The purpose of the study

To study the history of coexistence of local people with cultural diversity, and the dynamics of local development

Scope and framework

The research has studied the local culture of the people in the relationship of people with nature, and people with the supernatural. A study of the relationship between people means the relationship between various ethnic groups and local people to nature which is the relationship between people and the natural environment and the use of educational resources, people with supernatural means to the rituals and beliefs in our sacred space. According to the comprehensive study of local social structures and local dynamics or changes, the history is a living link with the past, present and future, and sees the result in the realization or collection of local memories. Also the

issue of cultural diversity by looking through the historic district to the cultural patterns of the past to the present, this is consistent with the concept of cultural diffusion that makes a form of cultural and ethnic groups in different periods of local time, and able to find solutions that Bang Khun Sai, Ban Laem District, Phetchaburi Province is with reaction to the environment and the problems caused by the transition from the past to the present and likely to happen in the future to stimulate the sense of community and the power of their own community, as well as access to the root cause of the changes which is led to the strengthening of the locality.

Research Methodology

The researcher used the qualitative field research to study local history, with emphasis on the realization of the expression to reflect the attitude of the people that are having a variety of cultural experiences, struggles and adaptation to the problem. The dynamics of the development with social, economic and environmental factors, both internal and external are the causes of cultural blending and transition. The process of adaptation of the bishops is to solve local problems and answer the research. Local people of diverse cultures can live together, however the area of research, Bang Khun Sai district, Ban Laem district, Phetchaburi Province is a long time community and has a long history. It is localized in many diverse areas such as ecology, sea areas, and deeply into the inland. As a result, it makes the important resources of Ban Laem, Phetchaburi Province.

Data collection methods were used to study the oral history recorded stories that have been told by the testimony of people who are still alive, and people who have been selected from their biography or were closely involved in some events that happened in the past. The tape recording is told in a very formal way and takes notes of the interview; the researcher has compiled the data to be the evidence in this study.

- Data Validation

1) *Time Validation* The researcher has examined by the time of interview in the history of the original settlement in different time. The researcher was in interval a while, then be back to check again in the same interview that is the same or different matter. The data obtained in this investigation sources, most of the information is the same as the first interview in which the information in this section is the development of dynamic, and the period of significant change in the local.

2) *Location Validation* In this place is examined in the first interview. Most of them will be the home of the interviewees. After a short interval, the researcher returned to the research area with the interview with local people directly. The data in this field, most of them are occupational rituals and traditions that are somewhat different in the different processes of the occupation and the traditional rituals.

3) *Personal Validation* The validation in this process, the researcher used the questions in the interview, but the people who are interviewed are changed. Most information in this section is a history of the settlement that has various ethnic and cultural integration in many ways.

- Data Analysis.

This research uses data analysis to be the conclusion by Analytic Induction which is how to interpret the conclusions based on what is concrete or a phenomenon seen as a ritual of the living, working, etc. When the researchers examined the events leading up to and then make a conclusion, but the conclusion has not been verified and it has been hypothesized that if the result is confirmed, it is concluded that.

Result of Research

The study found that Bang Khun Sai, Ban Laem district, Phetchaburi Province has the diverse in ethnic, religious, cultural and natural resources of people with many nationalities who live together as follows: Thai Buddhists, Thai Chinese, Thai- Lao and Thai Muslims to live together in this locality.

The various natural resources in Bang Khun Sai are the wetlands, including the origin and propagation of marine species, especially scallops. It can be said that is the nation's largest natural scallops. Since the mud of the beach of Bang Khun Sai is from the sediments of the major rivers of the Western. The New River and the Mae Klong River remove the sediment that flows into the sea by rivers flowing in the down direction, and swept into the area in Bang Khun Sai and the neighborhood. The beach is mud of Bang Khun Sai. A major source of marine species is more than the abundance of the natural resources of the sea. Bang Khun Sai community also has an area where is deep from the coast. The fertile land is suitable for agriculture. The ways of life of the communities living in this area are coconut, rice and livestock farming. It can be seen that in the beginning of the settlement, Bang Khun Sai is the community which is called self-reliant communities in all areas because of the abundance of resources, both of land and sea that is the cost of production and subsistence.

Due to the advent of globalization, it makes a difference in the community. The study found that the significant changes of Bang Khun Sai is a community that has created the new dam called Phetchaburi Dam. There are the irrigation canal in the area, including road construction, water well number one. The change of the first local causes many changes. People from outside the community increase, and make the use of various resources in the community, people both from the community and outside make their living in the community. This change occurred during the year 1968-1972, which changes the economy has affected the social life within the community, people have migrated to other places. The traditional occupation of the community was fishery was neglected, and there are many new careers such as a farming community with the salt in the coastal area instead.

Moreover, the community must work together to resolve the problem and found the conservation of marine resources. It is recognized and accepted by society, that is, in the years 1991-1992, with the intensive use of marine resources from outside the community. There are the smuggle the shell by using the rake which is different from people in Bang Khun Sai who use just only the storyboard and tank shells to store the shells, not to use any special equipment, because it will cause the damage to the habitat of the shells. The surface also is destroyed by the rake. Fish larvae are

destroyed and decrease the amount of scallops. These lead to the impact on the lives of the community who use the marine resources for their livelihood. Some fishermen who go out to hire a crew to other fisheries. The family has a career as catching some scallops is employed as the cockles collectors in other areas. According to various problems in many communities and significant event, the community has adapted to fight against the entrance of the external causes, including opposition groups and conservation groups with leaders in the community began to settle and succeed very much in opposition to restoring natural way which are losing at sea, and return to its original condition. The lives of people in the community can get back to the former condition and can have the self-employed from this.

And the event that is studied and important to local Bang Khun Sai, in addition to the changes mentioned above, is that the community has gathered to fight and resolve debt agricultural that is a result of the Green Revolution. It makes people suffer a lot of debt. The change of the chemical agriculture to organic agriculture leads to the petitioners bear the burden of debt is expired. This is due to the presence of a strong leader as well. The Learning Center has been established to organic agriculture for local residents to learn and apply to their farmlands. Learning Centre, organic farming, in addition to making the lives of people in the community better. It is also beneficial to people who have studied the local Bang Khun Sai. The interest in organic farming make the students study a lot. And the Learning Center is known and respected by many outsiders. All of which are a result of a strong community. This is adapted to keep pace with the dynamic changes caused by both internal and external factors from the past to the present.

The strength of community is affected by a variety of community and professional environment. Community can have a choice on the issue, and can be adjusted according to the local potential. It was found that the physical characteristics of Bang Khun Sai community that facilitates production for their livelihood. The area is suitable to be fishing resource in the mangroves as a breeding animal areas, and suitable to making salt farming. Upland areas are suitable to be the ground process of agriculture in the mentioned above. A variety of existing communities in Bang Khun Sai is the cost to the community which is contributing to changes in the lifestyle. The village society can survive from the current changes both outside and inside.

Besides the variety of natural resources that makes the researcher thinks of the development in the local dynamics. Bang Khun Sai community is also the unique in terms of cultural diversity. People are all blended together without any conflicts of different race or religious beliefs. However, there is the solidarity of the community, although there is the disagreement. When the issue was raised in the community, everybody in the community are ready to cooperate and manage about it completely, and are able to solve problems such as the readiness of the local oyster rakes and the green revolution with counterrevolution. According to two cases, it is ensuring that the community has done to fix the problem with the sacrifice of the people in the community together with cultural diversity, but it is not an obstacle in solving the problems that arise from dynamic any changes.

From those mentioned above, the dynamic development of cultural diversity will be seen that the various local Bang Khun Sai is shared by all the memories together which is the dependence on the local history about living in balance with the resources. When all people have the perception of the past or realize in the importance of the past, as a result, it leads to the unity and sacrifice, and has the power of communities to cope with the dynamic changes of the development process from the outside.

Discuss the results

The study of cultural diversity and local development dynamics of Bang Khun Sai, Ban Laem district, Phetchaburi Province has the results which can be discussed as follows:

From the concept of Suthep Soonthornpesach (1997:108-127), he noted that the study of local history which is the study of micro-events in our local community and have a limited range of Social Entities with the growth degradation and charts of the Time Scheme, including the Chronology of itself. Bang Khun Sai is a community that people were living with a Thai Buddhist, Thai-Chinese, Thai- Laos, and Muslims, but in the diversity of the culture, they are able to live together in peace as a result of local people with a shared awareness about local history or time. The

major cause is recognized and cultural assemble which has the power of local people to fight for changes to local development continuously.

When Bang Khun Sai started to settle which has many kinds of local people group were coming through the integration of cultural aspects such as the housing, food, the languages, clothes, as well as, the profession are the local strengths which can be self-reliant in all aspects, but some points can be the cause of the decline in the local area as a result of the transformation of society into infiltration lifestyle, and leads to be indigenous to the external factors of life, resulting in their lack of self-identity, but the change that caused the decline has resulted in local people rise up. Local people have to fight to these problems that come from changes in the locality, as well as, the year of building the dam to the canal irrigation started the decline of the locality or the entry of capitalism into the intervention group and the traditional fishing, including the use of rigorous agricultural chemicals which leads to be the result in liability issues for local people.

The changes mentioned above, they made locality have the decline, but locality turned to recover itself with the efforts of local people who are bound together because they have memories together as a local power to struggle from the outside's effect.

Although the beginning of empowerment within the community starts the "difficulty" with the problems, it leads to degradation of natural resources, liability issues and other issues. The solution with the formation of groups, organizations and the community, especially a conservation from the center network scholars in organic farming solves the problems that come from outside, local people are always ready to cooperation in protecting their locality, although there are a lot of problems, it does not stop Bang Khun Sai district's people to develop their knowledge and to develop a shared approach. The solution is to share it to people outside to see the power of their local power.

Local people in Bang Khun Sai tried to treat outsiders to see them as a concrete example by demonstrating the use of organic agricultural products which cannot make the product decrease. After doing the organic farming, it leads to have shellfish, frogs in the field which once used to see in their youth time also still be caught again; once all of them used to disappear because of using the chemical in

agriculture. This is the only part of Bang Khun Sai's local people to show the outsiders about substantial action and ready to share their local knowledge to meet this section to others.

Conclusion

The research of cultural diversity and local development dynamics at Bang Khun Sai, Ban Laem district, Phetchaburi uses the methodology of qualitative field research to study local history that is a social history of the people who live in Bang Khun Sai. The realization of the expression reflects to the attitude of the people, culturally diverse combat experience, and adapt to the dynamic problem of the development of social, economic and environmental factors, both internal and external causes of cultural blending and transition The process of adaptation is used for solving local problems.

The results of the study are to present the concept on cultural diversity dynamic development. Local history of Bang Khun Sai community has the findings about the study of local history of Bang Khun Sai which is the local events history, community identity, social entities with the growth and time scheme, and the chronology of Bang Khun Sai communities with cultural diversity from different ethnic groups who can live together peacefully, though they are Thai Buddhist, Thai Chinese, Thai Lao, and Thai Muslims.

These findings demonstrate the importance that if local people are recognizing and shared the local history together, it leads to the moments which are inevitably result in the adoption and integration of cultural power in order to fighting to the changes coming into local development.

Benefits from this research are local development as a result of the study about local history which can make local people have known the dynamics of change, including had the critical period to be the lessons in solving problems, and learned to develop the locality with quality and efficiency. The utilization of this research should take them into the context of the community in accordance with the application to suit their locality in order to achieve sustainable development.

บรรณานุกรม

- กาญจนา แดงมณี.(2541).ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา.ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.(สำเนา)
- จำนง อภิวัฒน์สิทธิ์และคณะ. (2543). สังคมวิทยา.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2539). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทักษิณอักษร.
- ทิพดี นิमितพงศ์ธร. (2547). ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ในอำเภอเบตงจังหวัดยะลา.ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.สงขลา:มหาวิทยาลัยทักษิณ.(สำเนา)
- ธิดา สาระยา. (2539). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์. กรุงเทพฯ: คำนสุทธาการพิมพ์.
- พัทธา สายหู. (2533). ลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรมไทยในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาประสบการณ์วัฒนธรรมศึกษา หน่วยที่ 1-6.กรุงเทพฯ: สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพศิษฐ์ พงศ์ทองเมือง. (2540). การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล.ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ. (สำเนา)
- ขงยุทธ ชูแว่น. (2551). ครึ่งศตวรรษแห่งการค้นหาและเส้นทางสู่อานาคตประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- รพีพรรณ สุวรรณณัฐ โชติ. (2530). สังคมวิทยา.สงขลา:คณะวิทยาการจัการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). คู่มืออุกคิต ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- สุเทพ สุนทรเกษม. (2540). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น:การศึกษาประวัติศาสตร์ระดับจุลภาค.ในมานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์.กรุงเทพฯ: คำนสุทธาการพิมพ์.
- สุรางค์ จันทวานิช. (2540). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อคิน รัตพันธ์. (2536). **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา**. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อมรา พงศาพิชญ์. (2542). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

อาดิช วารีกุล. (2547). **ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา**. ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.(สำเนา)

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (พฤศจิกายน 2540-เมษายน 2541). “แนวความคิดและวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในมิติวัฒนธรรม” *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(2), หน้า 1-17.

อ้างอิงเว็บไซต์

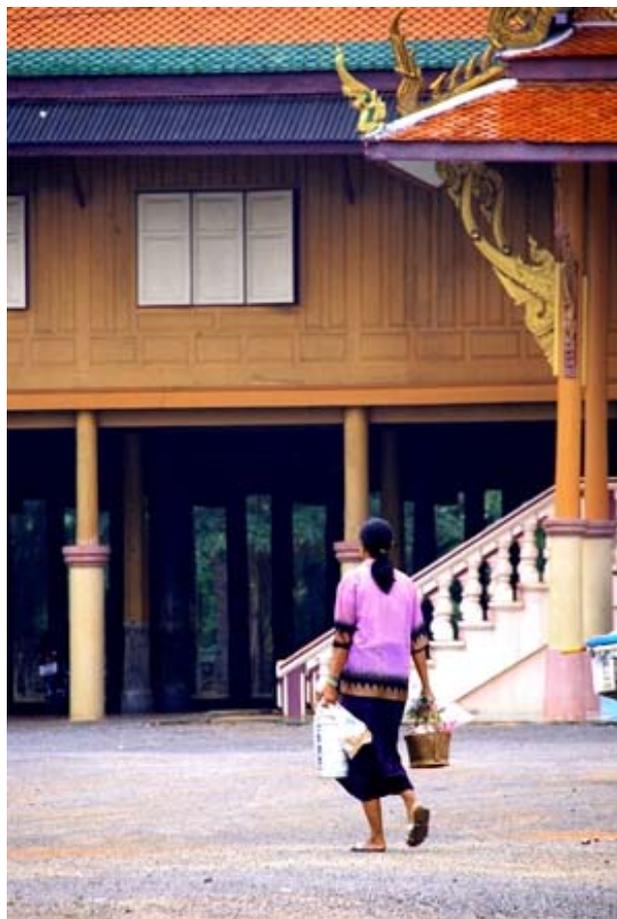
ระพี สาคริก. **ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก www.openbase.in.th/files/rapeearticle2009026.doc. (วันที่ค้นข้อมูล: 29 พฤษภาคม 2552)

ศรีศักร วัลลิโภดม. **ประวัติศาสตร์ชาวบ้าน คือ ประวัติศาสตร์ของชุมชน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.vcharkarn.com/varticle/40029>. (วันที่ค้นข้อมูล: 25 ธันวาคม 2554)

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. **ชีวิตของประวัติศาสตร์ชุมชน-ท้องถิ่น**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จากกรุงเทพมหานครกิจออนไลน์. (วันที่ค้นข้อมูล: 25 ธันวาคม 2554)

ภาคผนวก

ภาพแสดงสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอาชีพ ของชาวบ้านท้องถิ่นบางขุนไทร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

ภัทรา ทิพย์ภาระ

วัน เดือน ปีเกิด

12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

วุฒิการศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2546-2549

ศิลปศาสตรบัณฑิต(การจัดการชุมชน)

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2550-2555

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชนบทศึกษา)

ที่อยู่ปัจจุบัน

68/101 ม.10 ซอยเอกชัย 10/1 ถนนเอกชัย

แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง

จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10150

โทรศัพท์ 083-898-4898

E-mail: patara1985@gmail.com